

T.C.
MİLLÎ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ
ALPARSLAN SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI GÜVENLİK VE TERÖRİZM PROGRAMI

TERÖRİZME KARŞI KOYMA YÖNTEMİ
OLARAK DEVLET TERÖRİZMİ VE ÖRNEK
VAKALAR ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İZZET KONCAGÜL
188419

TEZ DANIŞMANI: DR.ÖĞRETİM ÜYESİ ATAY
AKDEVELİOĞLU

ANKARA
HAZİRAN 2020

ÖZGÜNLÜK RAPORU

Tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve ç) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 116 sayfalık kısmına ilişkin, 22/05/2020 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dâhil
- 3- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Millî Savunma Üniversitesi Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Usul ve Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

İzzet KONCAGÜL

ETİK BEYANI

Millî Savunma Üniversitesi Enstitüleri Lisansüstü Tez Hazırlama Kılavuzu'nda yer alan kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir; aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Bu tezdeki düşünce, görüş, varsayım, sav veya tezler bana aittir; Millî Savunma Bakanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri, İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Millî Savunma Üniversitesi ve Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü sorumlu tutulamaz.

İzzet
KONCAGÜL
..../..../2020

Sevgili annem ve babama

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Uluslararası ilişkilerin tartışmalı konularından birisi olan devlet terörizmi yarattığı etkiler bakımından devlet dışı aktörlere nazaran daha yıkıcı sonuçlara neden olmaktadır. Buna rağmen yazında devlet terörizminin kapsamlı ve detaylı bir şekilde ele alınmadığını görmek mümkündür. Günümüzde de üzerinde konsensüs sağlanmış bir tanımı olmamasına rağmen önemini koruyan devlet terörizmini Cezayir, Arjantin, Kolombiya ve Sri Lanka üzerinden inceleyen çalışma yazına geniş bilgiler sunmaktadır. Bu tezin hazırlanmasında desteğini esirgemeyen, değerli zamanını ayıran, bilgi ve tecrübelerini paylaşarak beni yönlendiren ve çalışmalarımda beni her zaman teşvik eden değerli tez danışmanım Dr.Atay Akdevelioğlu'na şükranlarımı sunarım. Tez hazırlama sürecinde değerli yorumlarını esirgemeyen ve önerileriyle tezime katkıda bulunan Prof.Dr.Sertaç Hami BAŞEREN'e, Prof.Dr.Canan Ateş EKŞİ'ye, Doç.Dr.Elif ÇOLAKOĞLUN'a ve Doç.Dr.Hüsnü ÖZLÜ'ye teşekkürü borç bilirim.

Ankara; Haziran 2020

İzzet KONCAGÜL

İÇİNDEKİLER

ÖZGÜNLÜK RAPORU	iii
ETİK BEYANI	iv
İTHAF	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLO LİSTESİ	x
ŞEKİL LİSTESİ	xi
KISALTMALAR.....	xii
ÖZ.....	xiii
ABSTRACT	xiv
1. GİRİŞ.....	1
2. KAVRAMSAL OLARAK TERÖRİZM, TERÖRİZM TÜRLERİ VE TERÖRİZME KARŞI KOYMA YÖNTEMLERİ.....	4
2.1. Terörizmin Tanımı	4
2.2. Terörizmin Nedenleri	7
2.3. Terörizmin Türleri.....	9
2.3.1. Yukarıdan Aşağıya Terörizm	9
2.3.1.1. Devlet Terörizmi	9
2.3.1.2. Devlet Destekli Terörizm	11
2.3.2. Aşağıdan Yukarıya Terörizm	12
2.3.2.1. Dini Motifli Terörizm.....	12
2.3.2.3. İdeolojik Terörizm.....	16
2.3.2.3.1. Sol İdeolojili Terörizm	16
2.3.2.3.2. Sağ İdeolojili Terörizm	18
2.3.2.3. Etnik Terörizm	21
2.4. Terörizme Karşı Koyma Yöntemleri.....	23
2.4.1. Güvenlik Güçlerinin Sayısının Arttırılması ve Özel Birimlerin Kurulması Yöntemi.....	24

2.4.2. İmtiyaz ve Reform Yöntemi.....	26
2.4.3. İstihbarat Toplama, Tespit ve Önleme Yöntemi	27
2.4.4. Baskı veya Devlet Terörizmi Yöntemi.....	28
3. DEVLET TERÖRİZMİ.....	31
3.1. Devlet Terörizmi ve Ele Alınan Görüşler	31
3.2. Devlet Terörizmi ve Uluslararası Hukuk	40
3.3. Devlet Terörizmi ve Devletin Uyguladığı Diğer Şiddet Biçimlerinden Farkı	42
3.4. Hedef Kitlenin Önemi	43
3.5. Devlet Terörizminin Türleri	45
3.5.1. Sınırlı Devlet Terörizmi	45
3.5.2. Geniş Çaplı Devlet Terörizmi	46
3.6. Devlet Terörizmini Belirlemenin Zorluğu	46
3.7. Devletlerin Terörizme Başvurma Nedenleri	48
4.DEVLET TERÖRİZMİ VE ÖRNEK VAKALAR ÜZERİNDEN İNCELENMESİ	51
4.1. Fransa ve Cezayir Bağımsızlık Savaşı	51
4.1.1. Cezayir'in Kısa Tarihi ve Bağımsızlık Savaşı Öncesi Durum	51
4.1.2. FLN Örgütünün Oluşumu	52
4.1.3. FLN Örgütünün İdeolojisi, Askeri Kanadı ve Stratejisi.....	53
4.1.4. FLN ve Fransa: Cezayir Bağımsızlık Savaşı.....	56
4.2. Kolombiya ve FARC.....	60
4.2.1. Kolombiya'daki Şiddetin Kökeni ve Nedenleri	60
4.2.2. FARC'ın Kuruluşu, İdeolojisi ve Yapılanması	61
4.2.2.1. FARC ve Uyuşturucu Ticareti.....	63
4.2.2.2. FARC'ın Askeri Yapısı ve Silah Kaynakları	63
4.2.3. FARC ve Kolombiya Mücadelesi	65
4.3. Arjantin ve Montonerolar	71
4.3.1. Arjantin ve Darbeler Dönemi	71
4.3.2. Montonerolar Örgütünün Oluşumu ve Yapısı.....	72
4.3.3. Montonerolar ve Kirli Savaş Dönemi'ne Kadar Olan Mücadele	74
4.4.4. Montonerolar ve Kirli Savaş Dönemi	77
4.4. Tamil Kaplanları ve Sri Lanka	80
4.4.1. 16.yüzyıldan 1948'e Kadar Sri Lanka.....	80
4.4.2. Bağımsızlık Sonrası Dönem ve Anti-Tamil Politikaları	81
4.4.3. Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları ve Arka Planı	82
4.4.3.1. Örgütün Üye Profili.....	83
4.4.3.2. Örgütün Askeri Yapısı	85

4.4.4. LTTE ve Sri Lanka M¼cadelesi	85
5.SONUÇ	90
KAYNAKÇA	94
ÖZGEÇMİŞ	103

TABLO LİSTESİ

Tablo 1:1990-1999 Yılları Arasındaki Terörizm Çalışmalarının Sınıflandırılması.. 32

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: 1970-2016 Devlet Terörizminin Hedef Aldığı Unsurlar	49
Şekil 2: 1970-2016 Devlet Terörizmi Vaka Sayısı	50
Şekil 3: FARC ve ELN’nin Eylemlerinin Karşılaştırılması 1988-2012	65
Şekil 4: 1988-2012 Yılları Arasındaki Terör Eylemlerinin Kaynakları	66
Şekil 5: 1965-1975 Yılları Arasındaki Aylık Olay Sayısı	77

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
age	: Adı Geçen Eser
agm	: Adı Geçen Makale
agt	: Adı Geçen Tez
ALN	: Ulusal Kurtuluş Ordusu
AUC	: Kolombiya Birleşik Öz Savunma Kuvvetleri
CGH	: Cezayir Geçici Hükümeti
ELN	: Ulusal Kurtuluş Ordusu
EPL	: Halk Kurtuluş Ordusu
ETA	: Bask Yurdu ve Özgürlük
FAP	: Peronist Silahlı Kuvvetler
FAR	: Devrimci Silahlı Kuvvetler
FARC	: Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri
FLN	: Ulusal Kurtuluş Cephesi
IRA	: İrlanda Cumhuriyet Ordusu
LTTE	: Tamil İlam Kurtuluş Kaplanları
MRTA	: Tupac Amaru Devrimci Harekâtı
MTLD	: Demokratik Özgürlüklerin Zaferi Harekâtı
M-19	: 19 Nisan Harekâtı
OS	: Özel Organizasyon
RAF	: Kızıl Ordu Fraksiyonu
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TNT	: Tamil Ulusal Kaplanları
UDMA	: Cezayir Demokratik Birliği Manifestosu
UİH	: Uluslararası İnsancıl Hukuk
UİHH	: Uluslararası İnsan Hakları Hukuku
UP	: Vatansever Birliği

ÖZ

TERÖRİZME KARŞI KOYMA YÖNTEMİ OLARAK DEVLET TERÖRİZMİ VE ÖRNEK VAKALAR ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

İzzet KONCAGÜL

Milli Savunma Üniversitesi, Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü

Ankara, Haziran 2020

Bu çalışmanın amacı güvenlik çalışmalarında gereken önemin verilmediği devlet terörizmini ve devletlerin terörizmin uygulayıcısı olabileceğini örnek vakalar üzerinden analiz etmektir. Terörizmde olduğu gibi devlet terörizminde de üzerinde konsensüs sağlanmış bir tanım bulunmamakla beraber devlet terörizmi bir devletin kendi kurumları veya paramiliter yapılanmalar vasıtasıyla kendi ülke sınırları içinde, kendi vatandaşlarına karşı uyguladığı kapsamlı, yaygın ve sistematik şiddet eylemleri şeklinde tanımlanabilir. Çalışmanın ilk bölümünde terörizm, terörizm türleri ve karşı koyma yöntemleri ele alınmıştır. Tezin ana konusunu oluşturacak devlet terörizmi, devletin uyguladığı diğer şiddet biçimlerinden farkını ayırmak amacıyla hedef kitle ve üst otorite bağlamında ikinci bölümde ele alınmış olup Cezayir, Arjantin, Sri Lanka ve Kolombiya vakaları üzerinden üçüncü bölümde incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Terörizm, Devlet Terörizmi, İşkence, Paramiliter Yapılanmalar, Terörizme Karşı Koyma

Bilim Kodu:114111

Sayfa Sayısı:117

Tez Danışmanı: Dr.Öğt.Üyesi Atay AKDEVELİOĞLU

ABSTRACT

STATE TERRORISM AS A METHOD OF COUNTERACTION TERRORISM AND ANALYSIS OF SAMPLE CASES

İzzet KONCAGÜL

Turkish National Defense University, Alparslan Defence Sciences Institute
Ankara, Haziran 2020

The purpose of this study is to analyze state terrorism that is not given adequate importance in security studies, and to examine the notion that states may be the practitioners of terrorism through case studies. Although there is no consensus regarding the definition of state terrorism, like the definition of terrorism in general sense, state terrorism can be defined as the comprehensive, widespread and systematic acts of violence that a state imposes against its citizens within its territory through its own institutions or paramilitary structures. In the first part of the study, terrorism, types of terrorism and methods of counteraction are discussed. State terrorism, which will be the main subject of the thesis, is discussed in the second section in the context of the masses targeted and supreme authority in order to distinguish it from other forms of violence exerted by the states, and it is examined in the third section through the cases of Algeria, Argentina, Sri Lanka and Colombia.

Key Words: Terrorism, State Terrorism, Torture, Paramilitary Structures, Counteraction Terrorism

Science Code:114111

Pages:117

Supervisor: Dr.Atay AKDEVELİOĞLU

1. GİRİŞ

Egemen devletler uzunca bir süredir güvenlik çalışmalarının ana nüvesi olarak kabul görmüş ve bu konuda birçok akademik çalışma yapılmıştır. Soğuk Savaş'ın bitimiyle devlet dışı aktörler de güvenlik çalışmalarına dâhil olmaya başlamış ve bu dönemde tartışmalar çevresel sorunlar, terörizm, salgın hastalıklar, göç, siber tehdit gibi konular etrafında şekillenmeye başlamıştır. Bu çalışmalar arasında önemli bir yer tutan terörizm ele alındığında ise, odak noktasının devlet dışı aktörlerin uyguladığı terörizm olduğu görülmektedir. Devlet dışı aktörler tarafından uygulanan terörizmin uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiği konusunda yaygın bir görüş olmakla beraber devletler tarafından uygulanan terörizme gereken önem verilmediği görülmektedir. Terörizmin, zayıfların silahı olduğu ve güçlü rakiplere karşı kullanıldığının belirtilmesine rağmen güçlü tarafta olan devletler eliyle kullanılan terörizmin göz ardı edildiği düşünülmektedir. Yazındaki devlet terörizmi çalışmaları incelendiğinde birçok çalışmanın Stalin ve Hitler tarafından uygulanan devlet terörizmi ile sınırlı kaldığı ve çalışmalarda kısa bölümler halinde ele alındığı görülmektedir. Buna rağmen dünyanın hemen hemen her bölgesinde devletler tarafından uygulanan terörizmin, devlet dışı aktörlerin uyguladığı terörizmden daha ölümcül ve yıkıcı olduğu görülmektedir. Devletlerin uyguladığı terörizm, sahip oldukları silah, ekipman, istihbarat bilgisi ve personel sayısı bakımından göreceli üstün ve devlet dışı aktörler ile kıyaslanamayacak seviyededir. Bununla beraber devletlerin terörizmin uygulayıcısı olup olmadıkları, birçok bilim insanları tarafından günümüzde halen tartışılmaktadır.

Yapılan bu tez çalışmasında, devletlerin terörizmin uygulayıcısı olabileceği ve terörizme karşı aşırı tedbirler uygulayarak devlet terörizmi yöntemini benimseyebileceği varsayımı ele alınacaktır. Yazında geçen, devletlerin terörizm uygulayıcısı olabileceği konusundaki tartışmalar ve devlet terörizmi ile ilgili ele alınan görüşler çalışmada detaylıca incelenmiştir. Dolayısıyla devlet içindeki veya devlet

adına çalışan aktörler ile terör faaliyetleri arasındaki ilişki üzerinden devletlerin terörizm uygulayıcısı olabileceği konusu üzerinde durulmuştur.

Betimsel niteliği ağır basan bu çalışma, nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesi yöntemi ile veriler elde edilmek suretiyle yapılmıştır. Müteakiben açıklayıcı araştırma modeli ile araştırma tekemmül ettirilmiştir. Bu model kullanılarak neden sonuç ilişkisi incelenmiştir. Araştırma ile ilgili verilerin toplanması açık kaynaktan; terörizm, terörizmin türleri, devlet terörizmi ve terörizme karşı koyma hakkında yazılan kitap, makale, rapor, tez çalışmaları incelenmek suretiyle sağlanmıştır. Yapılan doküman incelenmesi ve literatür taraması neticesinde elde edilen bulguların araştırmanın varsayımı ile örtüşüp örtüşmediği ortaya konmuştur. Müteakiben elde edilen veriler analiz edilmiştir. Analiz edilen verilerin yorumlanması neticesinde başlangıçta ortaya konan varsayımın geçerliliği örnek vakalar üzerinden test edilmiştir.

Tezin ilk bölümünde kavramsal olarak terörizm, terörizm türleri ve terörizme karşı koyma yöntemleri ele alınacaktır. Terörizm türlerinin aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya şeklinde sınıflandırmanın, devlet terörizminin anlaşılması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. İlk bölümde devlet terörizminin genel hatları çizilecek, karşı koyma yöntemleri bölümünde devlet terörizmi ele alınacak ve devletler tarafından uygulanan bir yöntem olduğu açıklanacaktır.

Devam eden bölümde ise devlet terörizmi ile ilgili görüşler detaylı bir şekilde ele alınacak ve bu görüşler çerçevesinde uygun bir devlet terörizmi tanımı yapılacaktır. Yapılan bu tanıma binaen devlet terörizminin, devletin uyguladığı diğer şiddet biçimlerinden farkı hedef kitle ve üst otorite bağlamında açıklanacaktır. Buna müteakip devlet terörizminin belirlenme zorluğu ve devletlerin terörizme başvurma nedenleri irdelenecektir. Bununla birlikte devletlerin terörizm uygulayıcısı olduğunu ileri sürebilmek için, devlet ile devlet adına çalışan aktörler (güvenlik güçleri, paramiliterler veya ölüm mangaları) arasındaki ilişkinin açıklanması da gerekmektedir. Söz konusu ilişkinin ortaya çıkarılması, devlet terörizminin açıkça belirlenme zorluğu olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok devletin uluslararası arenadaki baskıdan ve uluslararası hukuktaki sorumluluğundan kurtulmak için güvenlik güçlerinden ziyade paramiliter yapılanmaları veya ölüm mangalarını kullandıkları görülmektedir. Bununla beraber devletlerin askeri kapasitelerinin yetersizliği, terörizme karşı koymadaki başarısızlığı ve terörizmin ucuz ve etkili bir

yöntem olması söz konusu devlet dışı aktörlerin devletler tarafından kullanılma nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletlerin terörizme karşı koymak için başka bir devlet dışı aktörü kullanması güvenliğini sağlamaktan ziyade şiddetin artmasına ve bölge genelinde yayılmasına sebep olmaktadır. Bu devlet dışı aktörlerin, devlet adı altında terörizmi bastırmak için kullanılması ilerleyen zamanlarda söz konusu aktörlerin devlet kontrolünden çıkarak güvenliğini tehdit eden bir yapı haline geldiği görülmektedir. Özetle terörizme karşı koymak için başvurulacak alternatif yöntemler anlatılan şekilde devlet terörizmine dönüşmekte ve çok sayıda insanın hayatına mal olmaktadır. Devlet terörizminin, sert ve askeri tedbirleri içermesi sebebiyle kısa vadede terörizme karşı başarılı yöntem olarak düşünülmekteyse de uzun vadede tehlikeli sonuçlar doğuran bir yöntem olduğu görülmektedir.

Devletlerin terörizme karşı mücadelede nasıl bir yöntem benimsediği ve devlet terörizminin yıllara ve bölgelere göre gösterdiği değişiklik konusu tezin üçüncü bölümünde örnek vakalar üzerinden incelenecektir. Ele alınan örnek vakalar 1954 yılından 2015 yılına kadar geçen süreci içermekte ve ele alınan vakalarda devlet terörizmi farklı bölgelerde farklı aktörler tarafından uygulanmaktadır. Söz konusu vakalar 1954-1962 yıllarında gerçekleşen Cezayir Bağımsızlık Savaşı'nı, 1964 yılında kurulan Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC) ile Kolombiya mücadelesini, 1970 yılında Arjantin'de kurulan Montonerolar ve Kirli Savaş Dönemi'ni ayrıca 1983 yılında kurulan Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları (LTTE) ile Sri Lanka Mücadelesi'ni içermektedir. Vakalardaki terör örgütleri ele alındığında, FLN'nin(Ulusal Kurtuluş Cephesi) etnik ve dini, LTTE'nin etnik, FARC'ın ve Montonerolar'ın sol motifli yapısı karşımıza çıkmaktadır. Farklı motivasyonlar ve saiklerle farklı dönemlerde karşımıza çıkan bu terör örgütlerinin, devlet terörizmi bağlamında ele alınması konunun daha geniş çerçevede değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Böylece ilk ve ikinci bölümde verilen pratik bilgi ile somut pratik uygulama arasında bağ kurulmuştur.

Terörizm çalışmalarının, devlet ve devlet dışı aktörler ayrımı yapılmaksızın ele alınması gereken bir alan olmasına rağmen yazında devlet terörizmi üzerine yapılan çalışmalar oldukça az sayıdadır. Bu nedenle, devlet terörizmi konusunda boşluğu kapatabilecek çalışmaların gerçekleştirilmesi ve konuya yeni bakış açıları kazandırabilmek oldukça kıymetlidir. Söz konusu ihtiyacı göz önüne alarak, devlet terörizmi alanında mevcut olan boşluğun kapatılabilmesine katkı sağlamak ve devleti, terörizm çalışmalarına geri getirebilmek amacıyla bu tezi hazırlamış bulunmaktayım.

2. KAVRAMSAL OLARAK TERÖRİZM, TERÖRİZM TÜRLERİ VE TERÖRİZME KARŞI KOYMA YÖNTEMLERİ

2.1. Terörizmin Tanımı

Etimolojik köken olarak Latince'ye dayanan terör ve terörizm kavramlarının, “titremeye neden olma veya korkudan titreme” anlamı taşıyan “*terrere*” sözcüğünden türediği belirtilmektedir.¹ Kavramın Fransız İhtilali döneminden sonra popüler olduğu düşünülmektedir.² Terör kavramının siyasi bir terim olarak ortaya çıkması Fransız Devrimi'ne dayanmaktadır. Fransız Devrimi sonrası 1793 Konvansiyon döneminde Jakobenler tarafından uygulanan sistematik şiddet politikasının hukuk ve siyaset alanlarında terörizm kavramının doğmasına yol açtığı söylenmektedir.³ Bu kavramların dilimizdeki geçmişine baktığımızda, Arapça kökenli olan “tedhiş” ve “tedhişçilik” kavramlarının, terör ve terörizm kavramları yerine kullanıldığını görmekteyiz.

Terörizmin kitle iletişim araçları, politikacılar ve bilim insanları tarafından farklı şekillerde kullanılması kafa karışıklığını arttırmakta ve ortak bir tanımın yapılmasını engellemektedir. Terörizmin Uluslararası Hukuk biliminde ve devletler arasında genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır. Bunun yanında devletlerin sahip olduğu kurumların terörizm tanımlarına baktığımızda ortak bir tanımın olmadığını görmekteyiz. Amerika Birleşik Devletleri'nin kurumlarından olan Federal Soruşturma Bürosu'nun, İç Güvenlik Bakanlığı'nın ve Devlet Savunma Bakanlığı'nın terörizm tanımları farklılık göstermektedir.⁴ Özellikle tarihsel süreçte değişen terörizm kavramının, terörizmin tanımlanmasını zorlaştırdığı söylenmektedir. 19. yüzyıl

¹ Sertaç Hami Başeren, “Kavramsal Özellikleri ile Terörizm (Tarihi ve Hukuki Boyutları İle)”, *Küresel Terörizm ve Uluslararası İş Birliği Sempozyumu Birinci Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, 23-24 Mart 2006 (Ankara, Genelkurmay Basım Evi, 2006), 7.

² Engin Avcı, “Radikal İslamcı Terörizmin Meşru Gösterilmesi: Türkiye Hizbullahı Örneği” (Doktora Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, 2011), 10.

³ Emre Öktem, *Terörizm, İnsancıl Hukuk ve İnsan Hakları* (İstanbul: Derin Yayınları, 2011), 12.

⁴ Bruce Hoffman, *Inside Terrorism* (Colombia University Press, 2006), 31.

döneminde kendini terörist olarak adlandıran insanların kavrama yüklediği anlam ile bugün yüklenen anlam farklılık göstermektedir.

Wilkinson'a göre, terörizmin politik şiddet ile aynı anlamda kullanılması, kavramın tanımının yapılmasındaki en büyük engeli oluşturmaktadır.⁵ Wilkinson'a göre, terörizmin sahip olduğu bazı özellikler, onu şiddetin diğer türlerinden ayırmaktadır. Bu özellikleri Wilkinson sırasıyla şu şekilde sıralamaktadır:

- Terörizm aşırı ölçüde korku yaratmak için önceden tasarlanmaktadır,
- Siviller dâhil rastgele veya sembolik hedefler seçilmektedir,
- Terörizm, toplumlar tarafından normal dışı olarak algılanmakta ve normları ihmal ettiği düşünülmektedir,
- Devletin, toplulukların veya belirli bir siyasi grubun politik davranışını etkilemek amacıyla kullanılmaktadır.⁶

Terörizm en basit anlamıyla siyasi amaç ve şiddet içermekte ve şiddet, kurban ötesinde bir kitlede korku uyandırmak amacıyla kullanılmaktadır. Terörizm kavramını daha detaylı inceleyecek olursak, kavramı oluşturan birkaç unsura detaylı bakılması yerinde olacaktır.

Terörizm kavramının ilk önemli unsurunu politik amaç oluşturmaktadır. Siyasi hedefin veya hedeflerin, terör eylemlerini diğer şiddet biçimlerinden ayıran kilit unsurlardan biri olduğu belirtilmektedir.⁷ Şiddetin finansal veya kişisel nedenler nedeniyle uygulanması, söz konusu eylemi terörizm olarak nitelendirmemizi engellemektedir. İşletmelerden para kazanmak için korkunun kullanılması, politik bir amaç taşımadığından dolayı terör niteliğinde olmayan suç olarak adlandırılmaktadır. Aynı şekilde herhangi bir siyasi liderin para amacıyla kaçırılması da terör niteliğinde olmayan suç bağlamında ele alınan eylemler sınıflandırmasına girmektedir.

Şiddet tehdidinin veya şiddetin mevcut oluşu terörizm kavramının ikinci önemli unsuru olarak ele alınmaktadır.⁸ Değişiklik isteği, gösteri veya talep bir hükümet için ne kadar endişe verici olursa olsun, şiddet tehdidi veya şiddet içermiyorsa terörizm olarak ele alınmamaktadır. Aynı şekilde hiçbir zaman şiddet uygulamamış veya şiddet

⁵ Paul Wilkinson, *Terrorism Versus Democracy The Liberal State Response* (Routledge, 2011), 4.

⁶ a.g.e., 4.

⁷ David E. Long, *The Anatomy of Terrorism* (New York Press, 1990), 5.

⁸ J. Badey, "Defining International Terrorism: A Pragmatic Approach", *Terrorism and Political Violence*, C. 10, S. 1 (1998): 93.

tehdidinde bulunmamış bir örgütün, terör örgütü olarak ele alınmasının yanlış olduğu belirtilmektedir.⁹

Şiddet eyleminin mağdur ötesindeki hedef kitlesi, terörizmin bir diğer önemli kavramını oluşturmaktadır. Terörizm olarak adlandırılan eylemlerin, gerçekleşen olaylar ötesinde etkisinin olduğu belirtilmektedir.¹⁰ Terörizmin, hükümetleri ve toplumu etkilemeyi amaçlayan bir psikolojik savaş şekli olduğu düşünülmektedir.¹¹ Siyasi bir liderin başka bir siyasi liderin önünün açılması için öldürülmesi siyasi amaçlı yapılmasına rağmen terörizm olarak adlandırılmamaktadır. Çünkü eylemin, mağdur ötesinde hedef kitlesinden yoksun olduğu görülmektedir. Suikast eyleminin terörizm olarak adlandırılması için öldürülen kişi dışında bir hedef kitlenin olması gerektiği belirtilmektedir.¹² Öte yandan bir siyasi liderin, diğer siyasi seçkinlerin politikalarını değiştirmek için öldürülmesi terörizm olarak adlandırılmaktadır çünkü eylem diğer seçkinlere mesaj göndermektedir. Hedef kitleye ulaşmak terörist grupların tanınmasını sağlamaktadır. Terör örgütünün gerçekleştirdiği eylemler herhangi biri tarafından bilinmiyorsa, söz konusu eylemin hedefe ulaşmadığı düşünülmektedir.

Tanımlanabilir bir örgütlenme, terörizmin bir diğer önemli unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Etkili terörizm tekrarlanma potansiyeline ve şiddetin sistematik kullanımına dayanmaktadır.¹³ Terör örgütünün, siyasi mücadelenin devamlılığı için gerekli olduğu düşünülmektedir. Küreselleşme süreci ile beraber örgütlenme modellerinin değişiklik gösterdiği görülmektedir. Farklı terör örgütlerine ait üyeler belirli bir saldırı için geçici olarak birleşebilmekte ve sonradan ayrı yollara gidebilmektedir.¹⁴ Geleneksel şekilde örgütlenmiş gruplar olduğu gibi gevşek koordineli grupların da mevcut olduğu belirtilmektedir. Bu tür grupların sahip olduğu avantajlar arasında; tespit edilme zorlukları, liderlerinin yakalanması veya öldürülmesi

⁹ Brenda Lutz, James Lutz, *Global Terrorism* (New York Routledge Press, 2008), 10.

¹⁰ Brien Jenkins, "International Terrorism: The Other World War", *International Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, ed. C.W.Kegley (New York, St.Martin's Press, 1990), 29.

¹¹ Peter Chalk, *West European Terrorism and Counter-Terrorism: The Evolving Dynamic* (Basingstoke: Macmillan Press, 1996), 13.

¹² Alex P. Schmid, "The Response Problem As a Definition Problem", *Terrorism and Political Violence*, C. 4, S. 4 (1992): 10.

¹³ Badey, a.g.m., 93.

¹⁴ Gavin Cameron, "Multi-track Microproliferation: Lessons from Aum Shinrikyo and Al Qaida", *Studies in Conflict and Terrorism*, C. 22, S. 4 (1999): 283.

durumunda örgütün eylemlerine devam etmesi, üyelerin eylemler sırasında göreceli olarak özgürlüğe sahip olması gösterilmektedir.¹⁵

Terörizmin beşinci kilit unsurunu, şiddetin failleri oluşturmaktadır. Terörizm çalışmalarında fail daha çok devlet dışı gruplar olarak belirtilmektedir, fakat tezin ilerleyen bölümlerinde detaylı bir şekilde incelendiği gibi, devletlerinde fail konumuna gelebildiklerini ve geldiklerini görmekteyiz.

Şiddet eyleminin terörizm olarak adlandırılması için gerekli kilit unsurlarının birbirleriyle ilişkili olduğunu görülmektedir. Her ne kadar ele alınan unsurlar terörizmi anlamamıza yardımcı olsa bile ortak bir tanımın yapılması halen karamsarlığını korumaktadır. Ülkelerin yaptıkları tanımlar birbirinden farklılık gösterebildiği gibi terörizmin kilit unsurları da ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Ortak bir terörizm tanımının olmayışı ülkeler arası işbirliğini engellemekte ve devletlerin uygulamalarında esneklik yaratmaktadır.¹⁶

2.2. Terörizmin Nedenleri

Terörizm genellikle zayıfların stratejisi olarak düşünülmektedir. Fakat örneklerde ele alınacağı gibi terörizm hem zayıfların hem de güçlülerin silahı olabilmektedir. Terörizm, zayıf örgütler tarafından kullanılabildiği gibi güçlü devletler tarafından da kullanılabilmektedir. Terörizm her türlü devlet dışı aktör veya devlet tarafından kullanılabileceği için terörizmin ortak bir nedeninin olduğunu söylemek yanlış bir varsayım olacaktır. Terörü kullanan her örgütün benzersiz nedenlerinin ve politik hedeflerine ulaşmak için şiddete başvurma kararına yol açan farklı şartlarının olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, farklı yerlerde ve farklı zamanlarda terörizmin ortaya çıkmasında teorik hale gelmiş bazı genel faktörler olduğu da söylenmektedir.¹⁷

Şiddet daha çok bir kesimin şikâyeti ile başlamaktadır. Sorunların temeli dini inançlara, etnik kaygılara, ideolojik konulara veya bu unsurların karışımına dayanabilmektedir. Bazı durumlarda ekonomik nedenler ön plana çıkmaktadır. Yoksulluğun terörizme neden olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında üst sınıf bireylerin terörizm kullandığı görülmektedir. Terörizm, gruplar tarafından toplumdaki

¹⁵ Bruce Hoffman, "Change and Continuity in Terrorism", *Studies in Conflict and Terrorism*, C. 24, S. 5 (2001): 418.

¹⁶ Badey, a.g.m., 92.

¹⁷ Lutz, a.g.e., 17.

konumlarını güçlendirmek veya korumak için de kullanılmaktadır. Muhalif gruplar terörizmi, sorunlarının çözüm yolu olarak görmektedir. Söz konusu muhalif gruplar terörizm sayesinde rejim tipini ve hükümet politikalarını değiştirebileceklerini ve sorunlarının çözülebileceğini düşünmektedirler. Crenshaw'ın dediği gibi terörizm siyasi gündemde değişiklik yapabilme kabiliyetine sahiptir.¹⁸ İlâveten hükümet tarafından uygulanan baskı terörizmin patlak vermesine neden olabilmektedir.¹⁹

Küreselleşme yaşam seviyesini arttırdığı gibi, çatışma ihtimalini de arttırmaktadır. Bu süreç ülkedeki bazı gruplar için avantajlı olabilmekte ancak her grubun eşit kazanç elde etmesini mümkün kılamamaktadır. Bununla beraber bir kesim zenginleşirken bir kesim giderek fakirleşmektedir. Küreselleşme iyi olduğu kadar yarattığı sorunlar nedeniyle terörizmi arttıran sebepler arasında yer almaktadır.²⁰ Bu süreç ile beraber hızlı modernleşme geçiren ülkelerin, terörizm salgınına daha yatkın olduğu düşünülmektedir.²¹ Batı kültürü ve değerleri, yerel dinler ve kültürler tarafından tehdit edici olarak algılanmaktadır. Wilkinson'a göre 20. yüzyılın sonları ve 21. yüzyılın başlarındaki terörizmin asıl sebebini küreselleşme oluşturmaktadır.²²

Zayıf veya başarısız devletler de terörizmin nedenleri arasında gösterilmektedir. Zayıf veya başarısız devletlerden kaynaklanan otorite boşluğu terörist ve ayaklanmacı gruplar için fırsat oluşturmaktadır.²³ Zayıf veya başarısız devletlerin terörizmin ortaya çıkmasına neden olduğu kadar terörizmin işleyişini de kolaylaştırdığı görülmektedir. Bununla beraber Crenshaw, siyasi katılımın kısıtlanmasının terörizmi ortaya çıkaran nedenler arasında olduğunu belirtmektedir. Siyasi katılımın eksikliğinden dolayı

¹⁸ Martha Crenshaw, "Question to be Answered, Research to be Done, Knowledge to be Applied", *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*, ed. Walter Reich (Washington DC: Woodrow Wilson Center Press, 1998), 247.

¹⁹ Leonard Weinberg, Lousie Richardson, "Conflict Theory and the Trajectory of Terrorist Campaigns in Western Europe", *Research on Terrorism: Trends, Achievements and Failures*, ed. Andrew Silke (London: Frank Cass Press, 2004), 158.

²⁰ Walter Enders, Todd Sandler, *The Political Economy of Terrorism* (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 36.

²¹ Tore Bjorgo, "Conclusions", *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, ed. Tore Bjorgo (London: Routledge Press, 2005), 256.

²² Paul Wilkinson, "Why Modern Terrorism? Differentiating Types and Distinguishing Ideological Motivations", *The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, ed. Charles Kegley (NJ: Prentice Hall, 2003), 124.

²³ Alex P. Schmid, "Prevention of Terrorism: Towards a Multi-Pronged Approach", *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Wars Forward*, ed. Tore Bjorgo (London: Routledge Press, 2005), 232.

insanların ve toplulukların sorunlarını şiddet ile duyurmaya ve çözmeye çalışmaları terörizm yöntemini benimsemelerine neden olmaktadır.²⁴

Terörizmin altında yatan nedenler, zaman ve yere göre farklılık gösterebilmektedir. Farklı dönemlerde ortaya çıkan terörizm, söz konusu kavramın yeni olmadığını bizlere göstermektedir. Dini, etnik, ideolojik ve ekonomik unsurların uzun zamandır terörizmin nedenleri olduğu belirtilmektedir. Yapılacak bir terör örgütleri sınıflandırmasının, terör örgütlerinin nedenlerini ve amaçlarını anlamayı kolaylaştıracağı düşünülmektedir.²⁵

2.3. Terörizmin Türleri

Tanımda olduğu gibi terörizmin ortak türler kategorisinin olduğunu söylemek mümkün değildir. Terim, farklı değişkenlere bağlı olarak değişiklik göstermesi nedeniyle çeşitli şekillerde tasnif edilebilmektedir. Farklı terör türleri tanımı olmasına rağmen çalışmada terörizm, yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya olmak üzere iki ana başlıkta ele alınacaktır.²⁶ Aralarında çok keskin çizgilerin olmadığı terörizm türlerinin gerçekleştirilen saldırıların sayısı, oluşturdukları kayıplar, sahip oldukları motivasyon kaynakları, uyguladıkları taktikler, aktörler ve hedefler bakımından birbirinden ayrıldığı görülmektedir.

2.3.1. Yukarıdan Aşağıya Terörizm

Temel aktörün (etkenin) devlet olduğu terörizm türüne yukarıdan aşağıya terörizm türü denmektedir.²⁷ Çalışmada devlet terörizmi ve devlet destekli terörizm şeklinde ayırt edilen bu tür terörizmde devletin, terörizmin uygulayıcısı veya destekleyicisi olduğu gibi terörizme karşı pasif kaldığı da görülebilmektedir.

2.3.1.1. Devlet Terörizmi

Terörizm çalışmalarında sıkça gündeme gelen sorunlardan birini, bu tür şiddet olaylarının uygulayıcısının “devlet” olup olmayacağı oluşturmaktadır. Yapılan

²⁴ Martha Crenshaw, “The Causes of Terrorism”, *The New Global Terrorism Characteristics, Causes, Controls*, ed. Charles W. Kegley JR Charles Kegley (NJ: Prentice Hall, 2003). 95.

²⁵ Lutz, *a.g.e.*, 24.

²⁶ Richard Falk, “A Dual Reality: Terrorism Against the State and Terrorism by State” *The New Global Terrorism Characteristics, Causes, Controls*, ed. Charles W. Kegley JR Charles Kegley (NJ: Prentice Hall, 2003). 59.

²⁷ *a.g.e.*, 59.

terörizm tanımlarından bir kısmı devlet dışı aktörleri fail olarak ele almaktadır. Devletler, rakip devletlere karşı terörizm yöntemini kullanabileceği gibi kendi vatandaşlarına karşı da söz konusu yöntemi kullanabilmektedir ve bu endişe kaynağı olarak devam etmektedir. Bu tür eylemlerde devletler orduları, polis güçlerini, ölüm mangalarını veya paramiliter grupları kullanmışlardır ve kullanmaya devam etmektedir.

Hükümetlerin kendi vatandaşlarına karşı uyguladıkları bu tür şiddet kullanımlarının, dünyadaki terör tartışmalarına dâhil edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın sonraki bölümlerinde daha detaylı bir şekilde incelenmesine rağmen, devlet terörizminin asıl amacının halkı veya hedef kitleyi korkutmak olduğu düşünülmektedir.²⁸ Şiddet kullanımını içeren bazı devlet uygulamalarının terörizm tartışmalarının dâhil edilebilmesi için devlet terörizminin açık ve net bir şekilde tanımının yapılması gerekmektedir. Yapılan tanımlara bakıldığında ise büyük ölçüde yazında terörün devlet dışındaki gruplara atfedildiği görülmektedir. Eylem odaklı incelediğimizde ise devletin gerçekleştirdiği eylemlerin terörizm olarak sayılabilmesi mümkündür. Eğer devletin mağdurların ötesinde bir hedef kitlesi ve siyasi bir amacı varsa uyguladığı şiddeti terörizm olarak varsaymak yanlış olmayacaktır.²⁹ Devletin uyguladığı baskıyı terörizmden ayıran kritik noktayı, vatandaşın bu tür bir baskı durumunda, yasayı baskıcı olmasına rağmen tanıma ve cezaya yol açacak ihlalleri önleme şansının olması oluşturmaktadır.³⁰ Devlet terörizminde ise vatandaşın şiddet tehlikesinden kaçma ihtimali bulunmamaktadır.

Devlet terörizmi denince akla ilk olarak totaliter ve otoriter rejimler ile bu rejimlerin faaliyetleri gelmektedir. Bu tür rejimler iktidarlarını sağlamlaştırmak, nüfuslarını kontrol altına almak ve muhalefeti yok etmek için terörizmi bir araç olarak kullandığı görülmektedir. Devletin uyguladığı terörizm genellikle Stalin, Mussolini ve Hitler'in uyguladığı baskı ve şiddetle örneklendirilmektedir. Aynı zamanda Afganistan'daki Taliban Hareketi, İsraillilerin Filistinlilere karşı uyguladığı şiddet politikası, Sırpların Boşnak ve Kosovalılara karşı yürüttüğü politikalar bu yönden devlet terörizmi çerçevesinde değerlendirilmektedir. Fransız İhtilali döneminde gerçekleşen eylemler, Batı Dünyası'nın en kanlı devlet terörü olaylarından biri olarak değerlendirilmektedir.

²⁸ G.A. Raymond, "The Evolving Strategies of Political Terrorism", *The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, ed. W.Kegley, (NJ: Prentice Hall, 2003), 71.

²⁹ Lutz, *a.g.e.*, 216.

³⁰ *a.g.e.*, 187.

Fakat bu tez çalışmasının ilerleyen bölümlerinde açıklanacağı gibi örnekler arttırılabileceği gibi bazı durumların gizlenmeye çalışıldığı bir gerçektir. Özcesi devlet terörizmi “bir devletin kendi kurumları vasıtasıyla kendi ülke sınırları içinde, kendi vatandaşlarına karşı uyguladığı kapsamlı, yaygın ve sistematik şiddet eylemleridir”³¹ şeklinde tanımlanabilmektedir.

2.3.1.2. Devlet Destekli Terörizm

Terörizm ile ilgili ortaya çıkan tartışmalardan bir kısmını bu tür eylemlere veya terörizme devletlerin ne derecede destek sağladığı oluşturmaktadır. Bazı terör saldırılarının arkasında devlet dışı aktörler olabileceği gibi devletlerin de desteğinin olması da muhtemeldir. Bir ülkenin, başka bir ülkedeki devlet dışı aktörleri kullanarak (terör eylemlerinin planlanması, yönlendirilmesi ve kontrolü) rakip devleti zayıflatmaya çalışması devlet destekli terörizm olarak adlandırılmaktadır.³² Bu durumdaki gruplar, yabancı bir gücün dolaylı olarak araçlarıdır. Terör örgütlerinin devamlılığı için söz konusu örgütlere dışarıdan verilen destek oldukça önem arz etmektedir. Dış destekle beraber bu tür terör faaliyetleri daha ölümcül hale gelebilmekte ve coğrafi anlamda kapasitesini genişletilebilmektedir.³³

Devletler, terör örgütlerini etkin bir şekilde destekleyebileceği gibi, başka yollarla da devlet destekli terörizm çatısı altında değerlendirilebilmektedirler. Devletler, başka devletlerde eylem gerçekleştiren teröristlerin, yakalanmasını ve tutuklanmasını önlemek için teröristleri kendi sınırları içerisinde koruyabilmektedirler. Aynı zamanda devletlerin terörizme karşı pasif kalması veya göz yumması devletlerin terörizme destek verdiği şeklinde yorumlanmaktadır.³⁴

Görüldüğü üzere, bir devletin çeşitli eylemleri veya eylemsizlikleri, yurtdışında şiddet uygulayan örgütlere katkıda bulunabilmekte ve devletin terörizmi desteklediği şeklinde değerlendirilebilmektedir.³⁵ Bu konuda örnek verecek olursak Soğuk Savaş döneminde devlet destekli terörizmin eski SSCB ve İran tarafından dış politika amacıyla kullanıldığı düşünülmektedir.³⁶ ABD tarafından yapılan listede terörizmi

³¹ Sertaç Hami Başeren, “Uluslararası Hukuk Açısından Terörizm”, *Dünyada ve Türkiye’de Terör* (Ankara: T.C. Merkez Bankası Yayını, 2002), 187.

³² Lutz, *a.g.e.*, 52.

³³ David Veness, “Terrorism and Counterterrorism: An International Perspective”, *Studies in Conflict and Terrorism*, C. 25, S. 5 (2001): 409.

³⁴ E.Long, *a.g.e.*,9.

³⁵ Lutz, *a.g.e.*, 53.

³⁶ *a.g.e.*, 66.

destekleyen devletler şu şekilde sıralanmaktadır: Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, İran İslam Cumhuriyeti, Sudan Cumhuriyeti ve Suriye Arap Cumhuriyeti.³⁷ Devlet destekli terörizmin, güçlü olanlar başta olmak üzere, tüm düşmanlarla başa çıkmanın en risksiz ve ucuz aracı olduğu ve olmaya da devam edeceği düşünülmektedir.³⁸

2.3.2. Aşağıdan Yukarıya Terörizm

Devletteki iktidarı hukuk dışı yollarla ele geçirmeye ve devletin iç istikrarını bozmaya yönelik şiddet eylemlerinin uygulandığı terörizm türüne aşağıdan yukarıya terörizm denmektedir. Bu tür terörizm, sisteme karşı sistem dışından mücadele şeklinde özetlenmektedir.³⁹

2.3.2.1. Dini Motifli Terörizm

Ortadoğu’da yaşanan kargaşa ve çatışmaların, ABD’ye karşı yapılan saldırıların dini temelli terör örgütlerini ön plana çıkardığı görülmektedir. İlaveten din temelli uygulanan şiddet oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. Din, insanlar için toplumun veya topluluğun birliğini sağlayabilecek bir grup kimliği olarak algılanmaktadır.⁴⁰ Dini savaşlar ve haclı seferleri, tarihte en yıkıcı ve masraflı çatışmalar arasında sayılmaktadır. Bazı dini savaşlarda fetih yeterli olmazken amaç, diğer dini grubu ortadan kaldırmaktır.⁴¹ Dini nedenler yüzünden ortaya çıkarılacak bir savaş listesi oldukça uzun olmakla birlikte, geçmişte dini farklılıktan kaynaklanan birçok şiddet yaşanmıştır ve günümüzde de yaşanmaya devam etmektedir. Azınlık grubun inancı, çoğunluk tarafından tehlikeli olarak algılanabileceği gibi, çoğunluğun uyguladığı dini politika da azınlık tarafından dini ayrımcılık çerçevesi altında değerlendirilme ihtimali taşımaktadır. Bu nedenle dini bir terörizm azınlık tarafından benimsenebileceği gibi çoğunluk tarafından da benimsenebilmektedir.⁴²

Birçok dinde aşırı dini tutum biçimleri ortaya çıkmıştır ve teröristleri tanımlamak için dini köktenciler ifadesi kullanılmıştır.⁴³ Fakat tüm köktenciler terörist veya terörist

³⁷ “State Sponsor of Terrorism”, <https://www.state.gov/state-sponsors-of-terrorism/> [Erişim Tarihi: 17.11.2019].

³⁸ Kiremitçi, a.g.t.,130.

³⁹ Brian Jenkins, “International Terrorism: A New Mode of Warfare” (The Rand Corporation, 1974), 2.

⁴⁰ Mark Juergensmeyer, “The Worldwide Rise of Religious Nationalism”, *Journal of International Affairs*, C. 3, S. 63 (1996): 266.

⁴¹ Lutz, a.g.e 169.

⁴² a.g.e., 70.

⁴³ a.g.e., 70.

potansiyeli olan insanlar değillerdir. Aynı zamanda, dini bir afiş altında toplanan teröristlerin hepsinin köktenci olduğunu söylemek de yanlış olacaktır.

Birçok dini topluluktaki aşırı ya da uç grupların şiddet kullandığı aşikârdır. Bu dini aşırılık yanlıları şiddet kullanımının ve dayandıkları dini haklı gerekçelerin ötesine geçen bazı ortak özelliklere sahip olduğu belirtilmektedir. Aşırı hareketlerin birçoğu kendi toplumlarındaki değişim sonucunda ortaya çıkmaktadır.⁴⁴ Küreselleşme ve değişen dünya koşulları, toplumlarda stres yaratmakta ve insanları değişen dünyada zihinsel ve psikolojik olarak destek sağlamak için dine yöneltmektedir.⁴⁵ Böylece insanlar dini değerlere daha fazla bağlanarak, değişikliklerle gelen tehdide ve tehlikelere karşı şiddet yöntemiyle başa çıkmaya çalışmaktadırlar.⁴⁶

Çoğu Müslüman için Marksizm de dâhil olmak üzere Batı fikirlerini, dini ve ahlaki değerlerini baltalamak için tasarlanmış kavramlar olarak düşünmektedir. Batı'dan gelen yabancı aktörler, genellikle yerel dini değerleri tehdit eden değişikliklerle ilişkilendirilmektedir. Kısacası ortaya çıkan şiddetin, küreselleşme ve modernleşme süreçlerine karşı bir tepki olduğu düşünülmektedir.⁴⁷ Dini teröristler kendilerini normal kuralların veya davranışların yerini aldığı daha yüksek bir yasa veya mevkide görebilmektedirler.⁴⁸

Yahudiliğin içinde ortaya çıkan dini şiddetin, Britanya'nın Filistin topraklarında bağımsızlık adı altında kullanıldığı görülmektedir. İsrail'de daha aşırı dini tutuma sahip gruplar ortaya çıkmıştır. Bu grupların kendilerini tanrının yasasını uygulamakla görevli seçilmiş kişiler olarak gördükleri belirtilmektedir.⁴⁹ Hedeflerinin ilahi bir plan olması, bu tür dini grupların her türlü eylemi kullanmalarına neden olmaktadır. Bunun sonucunda, Müslüman Araplara karşı terörist saldırılar başlattıkları görülmektedir. Terörist faaliyetler düzenleyen gruplardan biri olan Gush Eminum'un, Arapları korkutmak ve onları yerleşim yerlerini terk etmeye zorlamak için terörizme

⁴⁴ a.g.e., 77.

⁴⁵ Jonathan Fox, "The Effects of Religion on Domestic Conflicts", *Terrorism and Political Violence*, C. 10, S. 4 (1998): 51.

⁴⁶ Lutz, a.g.e., 77.

⁴⁷ a.g.e., 78.

⁴⁸ Fox, a.g.m., 49.

⁴⁹ Laurence S. Hanauer, "The Path to Redemption: Fundamentalism, Territory and Jewish Settler Violence in the West Bank", *Studies in Conflict and Terrorism*, C. 4, S. 18 (1995): 251.

başvurduğu belirtilmektedir.⁵⁰ 1994 yılında radikal bir Yahudi olan Baruch Goldstein'in, 29 Müslümanı öldürdüğü ve birçok insanı yaraladığı düşünülmektedir.⁵¹

Yahudi toplumunda olduğu gibi Müslüman toplumunda da dini temelli şiddet yaşanmıştır ve yaşanmaktadır. Özellikle Müslüman topluluğunda Şii ve Sünni ayrımı birçok şiddete neden olmuştur. Günümüzde özellikle, Batı'ya karşı Müslüman toplulukların çeşitli liderler etrafında cihat kavramı etrafında şiddete başvurduklarını görmektediriz. Lutz cihadın şu üç aşamadan oluştuğunu belirtmektedir: İlk olarak İslam ideal bir yaşam tarzıdır ve kişisel çaba gerektirmektedir. İkinci olarak Müslümanlar İslam'ı yaymakla görevlidir ve son olarak İslam'a inanmayanları değiştirmek gerekmektedir.⁵² Özellikle Lutz'un belirttiği son kavramı ele alacak olursak; inanmayanları değiştirmek kavramının şiddetin önünü açtığını çıkartabiliriz. Cihadın birçok anlamı olmasına rağmen, muhalif gruplar ve terör örgütleri bunu kutsal savaş çatısı altında şiddete başvurmak için kullanmaktadır. Müslüman militanların, İslam'ın temel ilkeleri altına sığınarak çok ileri gittiği görülmektedir.⁵³ Müslüman toplumların üçüncü dünya ülkelerinde bulunmaları ve 1990'lı yıllardan önce ulusal kurtuluş mücadeleleri vermeleri onları İslam'ı kullanarak şiddete başvurmalarına iten nedenler arasında gösterilmektedir.⁵⁴ Özellikle Afganistan'daki Sovyet birlikleri ile savaşan Müslümanların, dünyanın dört bir yanındaki Müslümanların harekete geçmesine neden olduğu dile getirilmektedir. Bunun sonucunda Afganistan'daki savaştan sonra ülkesine dönen Müslüman savaşçıların, radikalizmi ve şiddeti kendi ülkelerine yaydığı görülmektedir. Savaş sonucunda zaferle ayrılan Müslümanların cesaretlendiği kadar başkalarına karşı da savaş kazanma ihtimallerinin olduğunu düşünmeye başladığı belirtilmektedir.⁵⁵

İslam'a karşı duyulan tutku, özellikle Filistinliler ve diğer Müslümanlar tarafından intihar saldırılarıyla sonuçlanmaktadır. İslam her ne kadar doğrudan intiharı bir araç olarak ele almasa da haklı nedenler olduğu sürece şehitliği kabul etmektedir. Günümüzde ve geçmişte dini motifli terör örgütlerinin uyguladıkları intihar

⁵⁰ Ehud Sprinzak, "Extremism and Violence in Israeli Democracy", *Terrorism and Political Violence*, C. 3/4, S. 12 (2000): 219.

⁵¹ Lutz, *a.g.e.*, 71.

⁵² *a.g.e* 73.

⁵³ Clarence J. Bouchat, "A Fundamentalist Islamic Threat to the West", *Studies in Conflict and Terrorism*, C. 4, S. 19 (1996): 343.

⁵⁴ Lutz, *a.g.e.*, 73.

⁵⁵ *a.g.e* .,73.

saldırılarının bir gelenek haline geldiği görülmektedir.⁵⁶ Müslüman liderler, yabancı işgalcilere karşı yapılan saldırıların haklı olduğunu savunmaktadırlar.⁵⁷ Bununla beraber sadece Müslüman toplumlarında değil diğer birçok toplumda, askeri misyonlar üstlenen küçük grupların kahramanca kendilerini feda etmesi, toplumları tarafından onurlandırılmaktadır.⁵⁸ Bu tür davranışlar Müslüman toplumlarında, Yahudi toplumunda, Budist ve Şinto Japon toplumlarında ve birçok toplumda görülebilmektedir. Bununla beraber intihar saldırılarını sadece dini amaçlı olarak kullanıldığını varsaymak konuya yanlış bir boyut kazandıracaktır. Örnek vaka bölümünde de incelendiği gibi 1980 ile 2000 yılları arasında gerçekleştirilen intihar saldırılarının yarısından fazlası Sri Lanka’da etnik-milliyetçi motivasyon kaynağına sahip Tamil Kaplanları tarafından gerçekleştirilmiştir.⁵⁹

Dini motifli terörizm Müslümanlar ve Yahudiler dışında Hristiyanlar tarafından da benimsenmekte ve kullanılmaktadır. Uganda’da ortaya çıkan Tanrının Direniş Ordusu adlı terör örgütünün Hristiyan inancına dayalı teokratik bir yönetim kurmak amacıyla terörizm uyguladığı belirtilmektedir.⁶⁰ Örgüt Uganda’nın kuzeyinde doğmuş olmasına rağmen başta Uganda’da yaşayan insanlar olmak üzere, Orta Afrika Cumhuriyeti, Güney Sudan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti’nde yaşayan insanlar için bir tehdit olarak varlığını devam ettirmektedir.⁶¹

Özetlemek gerekirse, dini motifli terör örgütleri günümüzde en çok adlarından söz ettiren terör örgütleri konumundadır. Dini motifli grupların yaptıkları eylemler ele alındığında, zayıf oranlarının diğer tür devlet dışı aktörler tarafından uygulanan terörizme kıyasla çok daha fazla olduğu görülmektedir.⁶² Bu tür eylemlerin devam etmesi muhtemel gözükmemektedir. Dini motivasyona sahip terör örgütlerinin bir diğer kritik noktası ise rakipleriyle uzlaşmak istememeleridir.⁶³ Bu tür uzlaşmalar mümkün değildir, çünkü uzlaşma dini inanışları ihlal etme tehlikesi taşımaktadır. Dini gruplar

⁵⁶ a.g.e 74.

⁵⁷ Haim Malka, “Must Innocent Die? The Islamic Debate Over Suicide Attacks”, <https://dev.meforum.org/530/must-innocents-die-the-islamic-debate-over> [Erişim Tarihi: 07.11.2019].

⁵⁸ Lutz, a.g.e., 74.

⁵⁹ a.g.e.,76.

⁶⁰ Ahmet Güler, “Afrika’nın Ortasında Bir Terör Örgütü: Tanrının Direniş Ordusu”, *Terör ve Şiddet Sarmalında Orta Doğu ve Afrika*, ed. Bilal Sevinç, İrfan Çiftçi (Ankara: Karınca Yayınları, 2015), 221.

⁶¹ a.g.e., 228-229.

⁶² a.g.e., 99.

⁶³ Robert J. Kelly, “Armed Prophets and Extremists: Islamic Fundamentalism”, *The Future of Terrorism: Violence in the New Millennium*, ed. Harvey W. Kushner (CA: Sage Publications, 1998), 27.

tarafından uygulanan şiddetin, toplumun sosyal ve ahlaki dayanaklarının yıkıldığı ve yeniden inşa edilmesi gerekçesi ile kullanıldığı görülmektedir. Küreselleşme ve değişim devam ettikçe bu şiddetin de devam edeceği düşünülmektedir.

2.3.2.3. İdeolojik Terörizm

İdeolojik terörizm, sol ve sağ ideolojilere dayanmaktadır. Aralarında belli farklılıklar olması nedeniyle söz konusu terörizmi iki başlık altında incelenecektir.

2.3.2.3.1. Sol İdeolojili Terörizm

Dini ve etnik terörizmden farklı olarak, ideolojik terörizm siyasi inanç takipçileri için bilinçli bir seçim gerektirmektedir. İnsanlar hayatlarındaki önemli şeyleri değiştirmeden istediği siyasi inancı seçebilirken, dini ve etnik inanç bu açıdan farklılaşmaktadır. İdeolojiler neredeyse tüm olası politik görüşleri, sorunları ve algılanan sorunlara yönelik çözümleri ve bakış açılarını kapsamaktadır. Sol ideolojiyi savunanlar genellikle ideal durumların daha fazla eşitlik kurulması ve ayrıcalıklı rütbenin azaltılması veya yok edilmesini hedeflemektedir.⁶⁴

Şiddetin ve terörizmin desteklenmesi için hemen hemen her ideoloji kullanılabilir. Hükümet farklı bir ideolojiyi izleyen seçkinler tarafından kontrol edilebilmekte veya yönetilebilmektedir. Sonuçta başka bir ideolojinin takipçileri muhalif olabilmekte ve tıpkı dini ve etnik terörizmde olduğu gibi seslerini ve görüşlerini duyurmak için şiddete başvurabilmektedir. Muhalif gruplar kendileri ile hükümet arasındaki anlaşmazlıkta yer alan temel adalet sorunlarının olduğunu düşünmesi ayrıca muhalif grubu şiddet kullanmaya itebilmektedir. İlaveten hükümet politikalarının bir grubu haksız yere ödüllendirildiğinin veya nüfusun bir bölümünü cezalandırdığının düşünülmesi, adaletsizlik unsuru altında şiddete dönüşebilmektedir.

İdeolojik kavram, Milliyetçilik gibi çoğu zaman 19. ve 20. yüzyıl fenomeni olarak görülmekle birlikte, geçmişte de ideolojik saldırıların bazı özelliklerine sahip şiddet ve terör eylemleri görüldüğü söylenmektedir.⁶⁵

Bugünün sol ideolojilerle ilgili fikir ve kavramlara dayanan şiddet olaylarının diğer örnekleri, Avrupa'da Rönesans döneminin başlarında ve sonraki dönemlerde ortaya çıkan köylü isyanlarıdır. Bu isyanlar genellikle yerel küçük soylulara ve üst sınıflara

⁶⁴ Lutz, *a.g.e.*,130.

⁶⁵ *a.g.e.*, 131.

yönelik olmuştur. Monarşilere ve aristokrasilere muhalefet sadece Avrupa ile sınırlı olmadığı düşünülmektedir. Diğer ülkelerdeki yönetici ve asil elitlerin iktidardaki güçlerini sınırlamak için orta ve alt sınıflar tarafından yapılan hareketler sol ideolojilere dayanan hareketler olarak nitelendirilmektedir.

Sol ideolojiler için en önemli kaynağı Marx ve Engels'in yazıları ile daha sonra Lenin ve Mao Tse-tung gibi komünist yazılarında görülmektedir. Marx, ilk yazılarında 19. yüzyıl Avrupası'nda kapitalist toplumlarda görülen eşitsizlikleri eleştirmektedir. Marx, Lenin ve Mao'nun politikalarının, diğer Marksist olmayan sistemlere karşı eylemleri teşvik etmek için kullanıldığı belirtilmektedir.⁶⁶

Sol muhalif gruplar, terörizme başvurdıklarında yalnızca siyasi liderlerin değişimini istememektedirler. Sol ideolojinin belirleyici unsurunu ekonomi oluşturmaktadır. Bu nedenle sol muhalif gruplar için sistem değişmeden liderin değişmesi pek fark yaratmamaktadır. Sol muhalifler genellikle şu unsurların değişmesini istediği görülmektedir: İşçiler için daha iyi koşullar, vergi sisteminde değişiklik, daha iyi sosyal şartlar, toprak reformları, yabancı şirketlerin yatırımlarının kaldırılması.⁶⁷ Sonuç olarak sol muhalif grupların asıl amacını iktidar gücünün yok edilmesi ve politik kurumların toplumdaki uygun sınıflar tarafından sürekli kontrolüne geçmesi oluşturmaktadır.⁶⁸ Sol muhalif gruplar için kapitalist sistemin merkezi olan ABD her zaman meşru bir sembolik hedef olarak görülmektedir.

Terörizmi baskıcı egemen sınıfa karşı mücadelede bir silah olarak kullanan ilk solcu gruplardan birinin, 19. yüzyılda faaliyet göstermeye başlayan anarşistler olduğu belirtilmektedir. Anarşistlerin şiddet içeren eylemlerinin, söz konusu kitleleri harekete geçireceğini düşündüğü dile getirilmektedir. Anarşistlerin kitlelerin harekete geçmesiyle beraber hükümetin zayıflayacağını ve halk isyanının ortaya çıkacağını düşündükleri belirtilmektedir.⁶⁹ Anarşizme dayanan siyasi suikast kampanyası, Rusya'da ortaya çıkan Naradnaya Volya (People of Will) örgütü ile daha da genişlemiştir. Örgütün, Çar ve diğer yüksek düzeydeki hükümet görevlilerine suikast girişimlerinde bulunduğu görülmektedir. Bilindiği gibi en önemli eylemlerinin 1881 yılında Çar Alexander II'yi öldürmeleri olduğu belirtilmektedir. Söz konusu grubun

⁶⁶ *a.g.e.*, 132.

⁶⁷ *a.g.e.*, 133.

⁶⁸ *a.g.e.*, 133.

⁶⁹ Walter Laqueur, *A History of Terrorism* (NJ: Transaction Publishers, 2001), 50.

suikast eyleminin sistemde ölçülebilir bir değişime yol açabileceğini inandığı bilinmektedir.

Günümüze daha yakın zamanları ele alacak olursak, 1970’lerde ortaya çıkan terör örgütlerinin çoğu Marksist özellikler taşıdığı ve kendilerini devrimci ya da antiemperyalist örgütler olarak gördüğü belirtilmektedir.⁷⁰ 1968 yılında Almanya’da kurulan ve 1998’e kadar devam eden Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF), 1969 yılında İtalya’da kurulan ve 1982’ye kadar eylemlerine devam eden Kızıl Tugaylar (The Brigade Rosse), 1975 yılında kurulan ve Türkiye’ye karşı eylemlerde bulunan 17 Kasım Devrimci Örgütü, Japon Kızıl Ordusu, Arjantin’de ortaya çıkan ve sol ideoloji çerçevesinde komünist bir hükümet kurmayı planlayan Montonerolar örgütü, Kolombiya’da kurulan Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetleri en temel örnekleri teşkil etmektedir.⁷¹ Batı hâkimiyetinin sorgulandığı ve emperyalist güçlere karşı zafer alınabileceğinin kanıtlandığı savaş olan Vietnam Savaşı’nın, zayıfların ve sol ideolojiye sahip insanların harekete geçmesine neden olduğu görülmektedir.⁷²

1980’lerde Avrupa’da sol terör örgütlerinin yerini sağ ideolojiye dayanan terör örgütlerinin almaya başlamasıyla, sol terör örgütlerinin ortadan kalkmaya başladığı belirtilmektedir. Almanya’da sağ ideolojiden beslenen ve oldukça popüler olan Neo Nazi’ler bilinen en temel örnek olarak sayılmaktadır.⁷³

2.3.2.3.2. Sağ İdeolojili Terörizm

Sağ ideolojiyi motivasyon kaynağı olarak kullanan örgütlerin, tıpkı sol terör örgütleri gibi terör eylemleri için ideolojiyi motivasyon kaynağı olarak kullandığı görülmektedir. Sağ ideolojiyi savunanlar genellikle var olanı korumaya çalışmakta ya da geçmiş durumlara geri dönmek istemektedirler. Bu tür grupların mevcut kurumları ve yönetici seçkinleri desteklemeyi veya bu seçkinleri iktidara getirip amaçlarını gerçekleştirmeyi hedefledikleri belirtilmektedir. Sağ ideolojiler ve buna bağlı şiddet esasında geçmişte Roma Cumhuriyeti’ne kadar dayanmaktadır. Söz konusu dönemde

⁷⁰ Sertaç Hami Başeren, “Terrorism with Its Differentiating Aspects”, *Defence Against Terrorism Review*, C. 1, S. 1 (2008): 5.

⁷¹ a.g.m., 6.

⁷² Lutz, *a.g.e.*, 157.

⁷³ Başeren, a.g.m., 6.

sağ ideolojisini savunanların Gracchi kardeşleri, orta sınıfın ve alt sınıfın imkânlarını arttırmaya çalıştıkları için öldürdüğü düşünülmektedir.⁷⁴

Büyük ölçüde şiddet içeren sağcı grupların ortaya çıkmasına neden olan unsurun, Marksist ideolojiyi savunan örgütler olduğu belirtilmektedir. Sağ ideolojiyi savunanlar, solcu grupların çeşitli şekillerde iktidarı elde etmelerini istemediği düşünülmektedir. Bu nedenle söz konusu gruplar, sol ideolojiyi savunan grupları ve kişileri hedef almaktadırlar. Statükonun savunulmasında ortaya çıkan ilk gruplardan biri olarak düşünülen Black Hundred, Çarlık Rusya'sındaki monarşiye ve geleneksel topluma meydan okuyan liberalleri hedef almasıyla bilinmektedir.⁷⁵ 1.Dünya Savaşı'ndan sonra sağcı grupların, Marksistlerin ve diğer solcuların parti mitinglerine, binalarına ve gazetelerine saldırdığı görülmektedir. Bu saldırıların asıl amacı sol ideolojiyi savunan kişi ve örgütleri iktidar rekabetinde zayıflatmaktır. İtalya'da Benito Mussolini'nin faşistlerinin, komünistler ve sosyalistlerle savaşmak için sokaklara döküldüğü görülmektedir.⁷⁶ Faşistlerin sol ideolojiyi benimseyen gruplarla mücadele ettiği ve zayıflattığı belirtilmektedir. Bir zamanlar Romanya'da şiddet uygulayan ve sağ ideolojiyi benimsemiş olan The Romanian Iron Guard grubu sol ideolojiyi savunan kişilere karşı şiddet uygulamıştır. Uyguladıkları şiddet sonucunda 500'den fazla insanın hayatını kaybettiği belirtilmektedir.⁷⁷

Sağ grupların solcuları hedef almak dışında bir takım amaçlarının olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Sağ gruplar şiddeti, muhafazakar bir otoriter sistem yaratmak, hükümeti ülkeyi korumak için gerekli önlemler almaya itmek, zayıf demokratik uygulamalardan hükümeti uzak tutmak, ülkeyi otoriter hale getirmek için kullanılmaktadırlar. Sağcılar için güçlü bir hükümet ve devlet oluşturmak ana amaç olarak ortaya çıkmaktadır.

Sağ ideolojiyi benimseyen grupların etnik unsura dayanan yapıları da bulunmaktadır. Fakat bu grupların ayrılıkçı hareketlerden ve ulusal kurtuluş mücadelelerinden farklılaştığı görülmektedir. Bu tür sağ ideolojiyi etnik ton ile birleştiren gruplar hükümetin topraklarını genişletmesini veya komşu ülkede ezilen bir azınlığın haklarını

⁷⁴ Franklin Ford, *Political Murder: From Tyrannicide to Terrorism* (MA: Harvard University Press, 1985), 55.

⁷⁵ Walter Laqueur, *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction* (New York: Oxford University Press, 1999), 21.

⁷⁶ Lutz, *a.g.e.*, 162-163.

⁷⁷ Z. Barbu, "Rumania", *European Fascism*, ed. S.J.Woolf (New York: Vintage Books, 1968), 157.

korumaya çalışmasını isteyebilmektedirler. Örnek vermek gerekirse, Almanya'nın (Nazi Partisi iktidardayken) eski Çekoslovakya'daki Almanları büyük Almanya'ya dâhil etmek istediği görülmektedir.⁷⁸

Sağ ideolojiden kaynaklanan terörizm 20. yüzyılda da yaygın olarak görülmektedir. Gerek Nazi rejimi gerekse İtalya'da Mussolini önderliğinde Faşizm en basit örnekler arasında yer almaktadır. Nazi rejimi modern zamanlarda kurulan en acımasız hükümetlerden biri olarak gösterilmektedir. İki rejiminde iktidara geldiklerinde Avrupa'nın diğer yerlerinde faşist partilere ve sağcı gruplara yardım ettikleri görülmektedir.⁷⁹ 2. Dünya Savaşı sonrasında da sağ ideolojiden kaynaklanan terörizm devam etmiştir. Avrupa'da sağ kanat muhalifler, göçmenlere ve diğer yabancılara yardım ettiği gerekçesiyle hükümet görevlilerini hedef almışlardır. Avrupa'da sağ ideolojiden kaynaklanan terörizmin, sol kanat ideolojiye dayanan terörizmden daha tehdit edici hale geldiği görülmektedir.⁸⁰

Sağ ideolojiyi benimseyenlerin, sol ideolojiyi benimseyenlerden daha çok zayıat verdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. 1969 ile 1987 yılları arasında Almanya ve İtalya'daki sağ-sol ideolojiden kaynaklanan ölüm sayıları kıyaslandığında sağ ideolojiden kaynaklanan şiddetin sol ideolojiden kaynaklanan şiddetten çok daha fazla ölüme neden olduğu görülebilmektedir.⁸¹ İtalya'da sol ideolojiyi benimseyen Kızıl Tugaylar grubu sağ ideolojiyi benimseyenlere nazaran çok daha etkin olsa da neden olduğu ölüm sayısının ve zayıatın sağ ideolojiden kaynaklanan ölüm sayısı ve zayıata kıyasla oldukça az olduğu görülmektedir.⁸²

Marksizm'e karşı ortaya çıkmış olan sağ ideolojiyi benimseyen grupların, komünizmin çöküşünden sonra düşüşe geçtiği görülmektedir. Fakat bugün hala faşist ve sağ ideolojiyi benimseyen grupların az da olsa var olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

⁷⁸ Lutz, *a.g.e.*, 164.

⁷⁹ *a.g.e.*, 186.

⁸⁰ Joseph Soeters, *Ethnic Conflict and Terrorism: The Origins and Dynamics of Civil Wars* (London: Routledge, 2005), 91.

⁸¹ Lutz, *a.g.e.*, 187.

⁸² *a.g.e.*, 187.

2.3.2.3. Etnik Terörizm

Bugün terörizmin popüler imajı, dini olarak motive olmuş intihar bombacıları olmasına rağmen, dünyada yaşanan şiddet olaylarının çoğunu etnik farklılıklar üzerinden haksızlık ya da algısı ve ulusal topluluklardaki anlaşmazlıklar oluşturmaktadır. Etnik ve milliyetçi şiddet, özellikle 1990'lı yıllarda dünyadaki terör seviyelerinin artmasının temel sebeplerinden biri olarak gösterilmektedir.⁸³ Milliyetçilik geleneksel anlamda şiddet için bir ilham kaynağı olarak kullanılsa da, tamamen yeni değildir. Amerikan ve Fransız Devrimi, ulusal duygular içermektedir. İnsanların kendilerini ulus olarak görmeye başlamalarıyla beraber, milliyetçilik duygularına dayanan politik şiddet olasılığının da artmaya başladığı belirtilmektedir.⁸⁴ Terörizm stratejisinin ise sonralarda bir tür özerklik veya bağımsızlık elde etmek isteyen milliyetçi gruplar için potansiyel bir araç haline geldiği düşünülmektedir. Fransız Devrimi sonrası ortaya çıkan milliyetçi duygular, farklı dil, kimlik, etnik ve kültür özelliklerine dayanmaktadır.

Bir grubun, etnik veya ulusal farklılıklardan dolayı engellerle karşı karşıya olduğunu algılaması, şiddet ve terör potansiyelini o derece artmaktadır. 1945 ile 1990 yılları arasında terörizmin milliyetçi gruplar tarafından kullanılması, genellikle sömürgeci güçlere karşı mücadele eden ulusal kurtuluş hareketleriyle ilişkilendirilmiştir. 2. Dünya Savaşı sonrasında, milliyetçi hareketlerin Avrupa askeri ve paramiliter gruplarına kıyasla oldukça zayıf olduklarından dolayı, gerilla ve terörizm stratejilerine yönelmek zorunda kaldıkları belirtilmektedir.⁸⁵ 1954'ten itibaren Cezayir'de Fransızların böyle bir mücadele ile karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Fransa'nın Cezayir'de tecrübe ettiği mücadelenin, nüfusun yaklaşık yüzde 10'unu oluşturan Fransız yerleşimciler ile Cezayir'in Müslüman sakinleri arasında gerçekleştiği belirtilmektedir.⁸⁶ Cezayirlilerin uyguladığı terörizm ve gerilla stratejilerinin Fransızlarda güvensizlik duygusu yarattığı ve Fransız liderlerin Cezayir kontrolünün maliyetli ve problemli olacağı sonucuna varmasına neden olduğu dile getirilmektedir.⁸⁷ Aynı tür örnekleri, Filistin topraklarında, Kenya'daki Mau Mau

⁸³ Andrew Tan, "Armed Muslim Separatist Rebellion in Southeast Asia: Persistence, Prospects and Implication", *Studies in Conflict and Terrorism*, C. 4, S. 23(2000): 268.

⁸⁴ Lutz, *a.g.e.*, 102.

⁸⁵ *a.g.e.*, 103.

⁸⁶ Edgar O'Ballance, *The Algerian Insurrection, 1954-62* (CT: Archon Books, 1967), 24.

⁸⁷ Martha Crenshaw, *The Effectiveness of Terrorism in the Algerian War* (PA: Pennsylvania State University Press, 1995), 499.

İsyanı'nda ve Kıbrıs'ta görebilmekteyiz. Yaşanan gelişmeler Birleşik Krallık'ın, sömürgelerine bağımsızlık verme kararlarını hızlandırdığını göstermektedir.⁸⁸ Aynı şekilde ABD'nin, adaları için bağımsızlık isteyen Porto Rikolu milliyetçi gruplar tarafından terörizm faaliyetlerine maruz kaldığı belirtilmektedir. Söz konusu grubun aynı zamanda Harry Truman'ı öldürmek için iki defa girişimde bulunduğu dile getirilmektedir.⁸⁹

Etnik ve milliyetçi şiddet türleri farklılık göstermektedir. Ayrılıkçı hareketler sömürge durumunda olmasalar bile çeşitli başka durumlarda da ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle terörizmin, etnik yapısı çok çeşitli ülkelerde görülmesi şaşırtıcı olmayacaktır.⁹⁰ Quebec'te Fransızca konuşan kişilerin, İngilizce konuşan Kanada'nın bir parçası olmayan Quebec istediği belirtilmektedir. Söz konusu topluluğun isteklerini terörizm stratejisi ile dile getirdiği görülmektedir. Bu şartlardaki gruplar, devleti provoke etmek, toplumu daha fazla bölmek ve kendileri için destek yaratmak amacıyla terörizme başvurabilmektedir.⁹¹ Dünyadaki mevcut milliyetçi mücadelelerin bir kısmı ulusal duyguyu güçlendiren güçlü bir dinsel unsura sahiptir ancak grupların baskın siyasi hedeflerinin etnik gruplarını diğer üyeleriyle birleştirmeye çalışmak olduğu görülmektedir.⁹²

Terörizm, farklı topluluklar arasındaki ortak bir bölgede meydana gelebilmektedir. Farklı grupların birbirine karıştığı bölgelerde kontrol için rekabet ortamı oluşmaktadır. Çoğunluk azınlığı bastırmayı ve azınlık dilinin kullanımı yasaklamayı deneyebilmektedir. Bunun sonucunda azınlık grup, tehdit altındaki konumunu korumak için terörizm stratejisini seçebilmektedir.⁹³ Çoğunluk grup için azınlık gruba uygulanan şiddet ve azınlık grup için çoğunluk gruba uygulanan şiddet meşru gözükebilmektedir.⁹⁴

⁸⁸ John Walton, *Reluctant Rebels: Comparative Studies of Revolution and Underdevelopment* (New York: Columbia University Press, 1984), 130.

⁸⁹ T.R. Gurr, "Political Terrorism: Historical Antecedents and Contemporary Trends", *From Violence in America*, S. 2 (1989): 217.

⁹⁰ Eugene, Jan Oskar, "Terrorism in Western Europa: Explaining the Trends since 1950", <https://journals.lib.unb.ca/index.php/jcs/article/view/196/339> [Erişim Tarihi: 27.10.2019].

⁹¹ T.R. Gurr, B.Cole, *The New Face of Terrorism: Threats from Weapons of Mass Destruction* (London: I.B.Tauris, 2000), 217.

⁹² Bruce Hoffman, "Holy Terror: The Implications of Terrorism Motivated by Religious Impertavie", *Studies in Conflict and Terrorism*, C. 4, S. 18 (1995): 272.

⁹³ Lutz, *a.g.e.*, 106.

⁹⁴ C.J.M. Drake, "The Role of Ideology in Terrorists' Target Selection", *Terrorism and Political Violence*, C. 2, S. 10 (1998): 65.

Özellikle Soğuk Savaş'ın bitmesiyle beraber, etnik çatışmaların ve terör eylemlerinin arttığı görülmektedir. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Avrupa'nın önde gelen ülkelerinin 2.Dünya Savaş'ından yorgun çıkmaları ile beraber, özellikle Doğu Avrupa ülkeleri ve sömürge bölgeleri gerekli dış yardımı alamamıştır. Bunun sonucunda hükümetlerin farklı etnik grupları bir arada tutan gücü azalmış ve ülkelerinde bağımsızlık ve özerklik arayan şiddet ve terör eylemleri gerçekleşmiştir.⁹⁵

2.4. Terörizm Karşı Koyma Yöntemleri

Terörizmin türlerinde olduğu gibi, terörizme karşı koyma yöntemleri de çeşitlilik göstermektedir. Ancak bir mücadelede başarılı olan bir yöntem, başka bir vakada başarısız olabilir. Bu nedenle tek bir çözümün bulunmadığını bilmek önem taşımaktadır. Bir yerde veya bir zamanda başarılı olan yöntem, başka bir yerde veya zamanda başarısız olabilir. Terörizm, bir çözüm ile üstesinden gelinemeyecek kadar karmaşıktır.⁹⁶ Terörizme karşı koyma yöntemleri askeri tedbirler anlamını çağrıştırmasına rağmen siyasi yöntemlerde söz konusu yöntemlerin içinde yer almaktadır. Terörizm sadece askeri unsurlardan oluşmadığı için terörizme karşı koyma yöntemlerinin de sadece askeri tedbirlerden oluşması beklenmemelidir.

David Galula ayaklanmaları bastırma hareketlerini soğuk ihtilal harplerinde ayaklanmaları bastırma harekâtı ve sıcak ihtilal harplerinde ayaklanmaları bastırma harekâtı olmak üzere 2'ye ayırmıştır.⁹⁷ Bununla beraber Cenker Korhan Demir, ayaklanmalara karşı koymada öne çıkan hususları kuvvet kullanma, istihbarat, ayaklanmacı hareketin izole edilmesi ve ayaklanmalara karşı koyma hareketinin yönetimi olmak üzere 4 bölümde incelemiştir.⁹⁸ Karşı koyma yöntemleri arttırılabilecek olmasına rağmen devlet terörizmini karşı koyma yöntemleri içine aldığı için çalışmada Ruth Blakeley'in terörizme karşı koyma yöntemleri baz alınacaktır.

Blakeley'e göre; terörizm tehdidine verilen en yaygın yöntemler arasında; güvenlik güçlerinin sayısının arttırılması ve özel birimlerin kurulması, istihbarat toplama, tespit

⁹⁵ Lutz, *a.g.e.*, 107.

⁹⁶ *a.g.e* 261.

⁹⁷ David Galula, *Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri*, çev. Hasan Lembet (Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1965), 56-61.

⁹⁸ Cenker Korhan Demir, *Ayaklanmalar ve Ayaklanmalara Karşı Koyma: Kavramlar, Stratejiler ve Ülke Tecrübeleri* (Nobel Bilimsel Eserler, Ankara, 2017), 79-88

ve önleme, baskı veya devlet terörizmi, imtiyaz ve reform yer almaktadır.⁹⁹ Bu yöntemlerden ilki güvenlik güçlerinin sayısının arttırılması ve özel birimlerin kurulması yöntemidir.

2.4.1. Güvenlik Güçlerinin Sayısının Arttırılması ve Özel Birimlerin Kurulması Yöntemi

Güvenlik güçlerini arttırmak, özellikle kritik hedefleri veya personelleri korumak amacıyla uygulanan yöntemdir. Güvenlik güçlerini arttırmak muhtemel tehlikeleri azaltabileceği gibi, muhtemel hedef sayısının artmasına da neden olabilir. Eğer teröristlerin hedefinde herhangi bir hükümet görevlisi veya güvenlik güçleri varsa, bu yöntem dezavantaj yaratmaktadır. Eğer teröristlerin hedefi nüfusun tamamı ya da önemli bir kısmı ise her zaman savunmasız birileri olacaktır çünkü güvenlik güçlerinin sayısı ne kadar arttırılırsa arttırılsın nüfusun tamamının korunması mümkün gözükmemektedir. Yüksek güvenlik seviyesine sahip ülkelerde bile teröristlerin hedef bulması mümkündür. İsrail bugün güvenliğin yüksek politika olarak kabul edildiği ülke olmasına rağmen terör saldırılarına maruz kalabilmektedir.

Güvenlik güçlerinin arttırılması hayatların kurtarılmasını sağlayabilmekte ve gerçekleşen saldırıların zararını azaltabilmektedir.¹⁰⁰ Örnek vermek gerekirse, havaalanlarında uçakların güvenliğini arttırmak uçak kaçırma vakalarının azalmasına neden olacaktır ancak bu hiçbir zaman uçak kaçırma vakasının gerçekleşmeyeceği anlamı taşımamaktadır. Aynı zamanda arttırılmış güvenlik yöntemi saldırıların azalmasında geçici bir etkiye sahiptir.¹⁰¹

Güvenlik güçlerinin sayısını arttırmanın neden olduğu bir diğer dezavantaj ise maliyetin artmasıdır. Bu yöntem için harcanan kaynak diğer sektörlere olan kaynak ayırımını azaltma etkisi yaratabilmektedir. Teröristler tarafından bakıldığında ise güvenlik güçlerinin yarattığı mali yük, iktidarı saldırı yapmadan zorluklara sürükleyebilmektedir. Kısacası güvenlik güçlerini arttırmak avantajlı olduğu kadar, bir takım dezavantajlara da sahiptir. Bu bakımdan sadece güvenlik güçlerini sayısını arttırmakla yapılacak terörizme karşı koyma yöntemi yetersiz olacaktır.

⁹⁹ Lutz, *a.g.e.*, 261.

¹⁰⁰ Paul Pillar, *Terrorism and U.S. Foreign Policy* (Washington DC: Brookings Institution, 2001), 37.

¹⁰¹ Lutz, *a.g.e.*, 262.

İsrail, ABD ve birçok ülkenin terörist eylemlerle başa çıkabilmek için özel birimler kurduğu görülmektedir. Bu birimlerin kurulması özellikle rehine kurtarma operasyonlarında, misilleme ve önleyici eylemlerde kullanılmaktadır. Söz konusu birimler yurt içinde olduğu gibi yurtdışında da kullanılabilir. Kurulan özel birimlerin görevlerini başarılı bir şekilde yapması uygulamada terör örgütlerine karşı caydırıcı etki yaratmaktadır.¹⁰²

Bu konuda pek çok örnekle karşılaşılmaktadır. Kolombiya gerilla kuvvetleri, Adalet Bakanlığı'nı ele geçirdiğinde, hükümet binayı tekrar ele geçirmesi ve rehinelere kurtarması için askerler göndermiştir. Çatışma sonucunda Kolombiya 100 kadar askerini kaybetmiştir.¹⁰³ 1972 Münih Olimpiyatları başarısız bir kurtarma girişimine örnek teşkil etmektedir. Bu vakada eğer eski Batı Almanya'nın özel birimleri olsaydı, İsrailli rehinelere durumu çok farklı olabilirdi. Diğer bir yandan Peru özel birlikleri Lima'daki Japon büyükelçiliğini Tupac Amaru Devrimci Hareketi'nden (MRTA) kurtarılmasında oldukça başarılı bir performans sergilemiştir. Özel birimlerin başarısını ortaya koyan diğer bir operasyon ise Entebbe baskınıdır. İsrailli özel kuvvetler 1976 yılında Filistin Kurtuluş Örgütü tarafından gerçekleşen uçak kaçırma olayında tüm rehinelere bir saatte kurtarmıştır. Operasyon boyunca sadece bir İsrailli askeri hayatını kaybetmiştir. Hayatını kaybeden kişinin ise, İsrail'in mevcut Başbakanı olan Benjamin Netanyahu'nun abisi olduğu belirtilmektedir.¹⁰⁴

Özel birimlerin kurulması veya güvenlik güçlerinin sayısının artırılması terör saldırılarının azaltılmasında veya sınırlandırılmasında belirtildiği üzere yararlı olabilmektedir. Fakat tecrübe ve eğitim ne kadar çok olursa olsun her görevin başarılı bir şekilde sonuçlanması beklenmemelidir. İsrail terörizmle mücadele konusunda oldukça tecrübeli ve başarılı bir görünüme sahip olmasına rağmen, bazı durumlarda istenmeyen sonuçlarla karşılaşabilmektedir. Güvenlik güçlerinin sayılarının artırılması ve özel birimlerin kurulması terörizmle mücadelede etkili ancak, sınırlı derecede yarar sağlamaktadır.

¹⁰² a.g.e., 273.

¹⁰³ a.g.e., 273.

¹⁰⁴ a.g.e., 274.

2.4.2. İmtiyaz ve Reform Yöntemi

Terörizme karşı koyma yöntemlerinden bir diğerini imtiyaz ve reform yöntemi oluşturmaktadır. Terörizm bir etnik azınlığın, dini veya ideolojik bir grubun yaşadığı hayal kırıklıkları nedeniyle ortaya çıktığı için bu tür gruplar isteklerini politikaların değiştirilmesi şeklinde dile getirebilmektedir.¹⁰⁵ Crenshaw'a göre, teröristlere istediklerini vermenin onları faaliyetlerine devam etmelerine teşvik edeceği düşüncesi hatalı bir düşüncedir.¹⁰⁶ Reform ve imtiyazlar, terör örgütlerine verilen halk desteğini azaltma etkisi yapabileceği gibi, terörizmin oluşmasında neden olan sorunu ortadan kaldıracaktır. Böylece yapılacak reform ve imtiyazlar terörizme karşı cevap şeklini alır. Gurr'a göre ise, reform ve imtiyazların terör örgütlerine olan katılımı azaltma etkisi yaratacağını, fakat aktif üyelerin gruplardan ayrılma olasılığının düşük olduğunu belirtmektedir.¹⁰⁷ Ross, eğer terörizm birden çok faktörden kaynaklanmakta ise reform ve imtiyaz yönteminin başarısız olacağını dile getirmektedir.¹⁰⁸ Bazı durumlarda ise yapılacak reform veya imtiyazlar ilgili muhalif grup tarafından kabul edilmeyebilir. Örnek vermek gerekirse, Sri Lanka hükümeti Tamil bölgelerine özerklik vererek sorunu çözmek istemiş, fakat Tamil isyancılarının çoğu bağımsızlıktan daha azını kabul etmek istememiştir ve bu tür imtiyazları reddetmiştir.¹⁰⁹

Bununla birlikte terör eylemlerini azaltmak ve sorunu çözmek için yapılacak bir reform veya imtiyaz başka bir muhalefetin veya grubun ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Aynı zamanda terör örgütleri yapılan reform ve imtiyazdan sonra listelerine bir başka reform ve imtiyaz ekleyerek daha çok kazanç elde etmek isteyebilmektedirler.

Görüldüğü gibi, imtiyaz ve reform yöntemi bir çeşit ikilem yaratmaktadır. Buna imtiyaz ikilemi denmektedir.¹¹⁰ İmtiyaz ikilemine göre, terörizmi durdurmak için yapılacak reform ve imtiyazlar iki şekilde sonuçlanmaktadır. İlk olarak imtiyaz vermek terör örgütlerinin başarılı olduğu düşüncesine kapılmalarına neden

¹⁰⁵ Martha Crenshaw, "Thoughts on Relating Terrorism to Historical Contexts", *Terrorism in Context*, ed. Martha Crenshaw (Pennsylvania State University Press, 1995), 23.

¹⁰⁶ Crenshaw, "Questions to be Answered, Research to be Done, Knowledge to be Applied" 225.

¹⁰⁷ Robert Gurr, "Terrorism in Democracies: When It Occurs, Why It Fails", *The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, ed. C.W.Kegley (Prentice Hall, 2003), 210.

¹⁰⁸ Jeffrey Ian Ross, "Structural Causes of Oppositional Political Terrorism: Towards a Causal Model", *Journal of Peace Research*, C.30, S. 3 (1993): 324.

¹⁰⁹ Lutz, *a.g.e.*, 274.

¹¹⁰ *a.g.e.*, 275.

olabilmekte ve şiddetin devam etmesiyle sonuçlanabilmektedir. Buna göre ikinci sonuç ise, imtiyaz ve reform çalışmalarının başarısız olması sonucu şiddetin devam etmesidir.¹¹¹

Özcesi reform ve imtiyaz yöntemi riskli bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılacak reform veya imtiyaz şiddeti sona erdirebileceği gibi, şiddet seviyesinin artmasına da neden olabilmektedir. Yapılacak en büyük reform veya imtiyaz ise ayrılıkçı gruplara bağımsızlığını vermektir. Demokrasinin yaygınlaştırılması uygun bir reform gibi gözükse de demokrasinin yerleşme süreci zaman alacağı için terör sorununa karşı bir çözüm olarak değerlendirilmemektedir.¹¹² Reform ve imtiyaz yöntemi ise etkili bir yöntem olabileceği gibi her zaman izlenebilecek bir yöntem değildir.

2.4.3. İstihbarat Toplama, Tespit ve Önleme Yöntemi

Terörizme karşı koyma yöntemleri arasında en etkili ve verimli yöntemin istihbarat toplama, tespit ve önleme olduğu düşünülmektedir. Etkili bir istihbarat, devletin hem kurumları arasında hem de kurum içinde iş birliği gerektirmektedir. Devletin istihbarat kurumu kendi içinde olduğu kadar güvenlik güçleri ve diğer kurumlarla beraber çalışması etkinlik ve amaca ulaşma bakımından yarar sağlayacaktır. İstihbarat servisleri hangi bölgelerin tehlike arz ettiğini elindeki verileri kullanarak tahmin etmelidir, ancak bunu bütünüyle doğru yapmalarını beklemek hayalci bir tutum olacaktır.

İstihbarat servisleri ülkenin dışından gelen tehlikelere kıyasla içerideki tehlikeler konusunda bilgi toplamada bazı avantajlara sahiptir.¹¹³ Öncelikle içeriden gelen tehditler hakkında bilgi toplamak daha kolaydır, çünkü kültür, dil ve diğer özellikler ortaklık göstermektedir ve içerideki terör yapılanmalarına nüfuz etmenin dışarıdaki terör örgütlerine kıyasla daha kolay olduğu belirtilmektedir. İstihbarat operasyonlarının, nüfuz etmeye ve bilgi toplamaya daha açık olan büyük organizasyonlara karşı daha etkili olması mümkündür.¹¹⁴ Terör örgütü küçük

¹¹¹ Philip Heymann, "Dealing with Terrorism: An Overview", *International Security*, C. 26, S. 3 (2002): 28.

¹¹² Tore Bjorgo, "Introduction", *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, ed. Tore Bjorgo (London: Routledge Press, 2005), 9.

¹¹³ Lutz, *a.g.e.*, 264.

¹¹⁴ Andrew O'Neil, "Terrorist Use of Weapon of Mass Destruction: How Serious is the Threat", *Australian Journal of International Affairs*, C. 57, S. 1 (2003): 99-102.

olduğunda örgüte sızmak, tespit etmek ve dolayısıyla önlem almak zorlaşmaktadır. Aynı şekilde günümüzde görülen hücresel yapılanma tiplerinde olduğu gibi lidersiz bir örgüte nüfuz etmek oldukça zordur, çünkü saldırı veya eylemi planlayan teröristlerin liderle doğrudan bir bağı yoktur. Minnesota Vatansever Konseyi'nde (The Minnesota Patriots Council) olduğu gibi bazı terör örgütleri hiç saldırı yapma imkânı olmadan tespit edilip, önlenebileceği gibi, bazı terör örgütleri ise saldırı yapmadan fark edilemezler.¹¹⁵ İstihbarat birimlerinin en zorlu görevi ise tüm olası terör örgütlerinin izini sürmektir. İstihbarat birimleri ne kadar başarılı olursa olsun, bazı saldırılar beklenmedik yerde beklenmedik zamanda gerçekleşmektedir. Terörizmin doğası, meydana gelen saldırılardan sorumlu olan örgütün tespit edilemeyen grup olduğunu göstermektedir.¹¹⁶

2.4.4. Baskı veya Devlet Terörizmi Yöntemi

Terörizme karşı koyma amacıyla kullanılan baskı veya devlet terörizmi yöntemi daha çok totaliter veya otoriter rejimler ile beraber anılmaktadır. Heymann'a göre bu tür rejimlerin etkili istihbarat servisine sahip olması, kontrol mekanizmalarını arttıran yegâne unsurdur.¹¹⁷ Totaliter ve otoriter rejimlerin sahip olduğu toplum üzerindeki kontrol potansiyeli, herhangi bir muhalefetin ortaya çıkmadan kaldırılmasını sağlamaktadır.¹¹⁸ Acımasızlık bu tür rejimlerin ayırt edici özelliklerinden sayılmaktadır. Bu tür rejimler muhalefeti baskı veya devlet terörizmi ile yıldırmaya çalışmakla kalmamakta aile üyelerine ve arkadaşlarına karşı da aynı yöntemi kullanabilmektedirler. Diğer bir yandan demokratik rejimlerin bu tür keyfi baskı veya devlet terörizmi yöntemini benimsediğini görmek oldukça zordur.

Baskı veya devlet terörizmi yöntemi demokrasiler dâhil (az da olsa) her türlü rejim tarafından kullanılabilme ihtimali olan seçeneklerdir. Terörizm tehdidiyle karşı karşıya olan her devlet, böyle bir hareketin başarılı olmasının muhtemel görüldüğü durumlarda baskı veya devlet terörizmi yöntemini seçebilmektedir. Baskı veya devlet terörizmi yönteminin her zaman başarılı olduğunu söylemek zordur. Kolombiya, Sri Lanka ve İsrail bu yöntemleri uygulayan devletler olarak gösterilebilmektedir. Tezin

¹¹⁵ Lutz, *a.g.e.*, 265.

¹¹⁶ Ryukichi Imai, "Weapons of Mass Destruction: Major Wars, Regional Conflicts and Terrorism, *Asia-Pacific Review*, C. 9, S. 1 (2002): 99.

¹¹⁷ Heymann, *a.g.m.*, 34.

¹¹⁸ Lutz, *a.g.e.*, 267.

ilerleyen bölümlerinde iki ülkenin detaylı şekilde inceleneceği gibi uygulanan yöntemin şiddetin azalmasında etkisiz kalırken ters etki yaparak şiddetin artmasına neden olduğu görülmektedir.

Tek başına uygulanan bu yöntemler terörizme son vermede oldukça yetersiz kalmaktadır. Bu tür yöntemler rejimler açısından dezavantajla sonuçlanabilme ihtimalini içermektedir. Crenshaw'a göre terörizm ve baskı birbirini tetikleyen iki şiddet biçimidir ve ortaya sadece daha fazla şiddet çıkmasına neden olmaktadır.¹¹⁹ Silke ise bu tür yöntemler nedeniyle hayatını kaybeden insanların, aile ve arkadaşlarının terör örgütlerine katılabileceğini vurgulamaktadır.¹²⁰ Baskı yöntemi işe yarasa dahi tehdidin ortadan kaldırılmasının uzun ve maliyetli olduğu görülmektedir. İtalya hükümetinin Kızıl Tugaylar ile mücadelesinde kullanılan baskı ve devlet terörizmi yöntemi binlerce kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır.¹²¹

Her ne kadar devlet terörizmi ve baskı¹²² birbirinden bazı noktalarda ayrılrsa da sonuç olarak rejimler tarafından uygulanan seçenekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Devlet terörizmi ve baskı, terörizmin ortaya çıkmasına neden olduğu gibi muhalif grupların uyguladıkları terörizmde baskı veya devlet terörizmi ile sonuçlanabilmektedir.¹²³ Baskı veya devlet terörizmi yönteminin kısa vadede etkili ancak uzun vadede başarısız olduğu görülmektedir. Bununla beraber devletlerin terörizme karşı koymak için uyguladığı güç kullanımlarının hepsi devlet terörizmi değildir. Devletler, terörizme karşı güç kullanma yetkisine sahiptirler ancak çalışmada ele alındıktan devlet terörizmi söz konusu yetkinin sınırlarının aşılması ve hukuk devletinin reddi şeklinde değerlendirilmektedir. Uygulanan şiddet hukuk sınırları dışına çıktığında ve masum-suçlu ayrımı yapmadığında devlet terörizmi teşkil etmektedir. Bu nedenle her türlü güç kullanımını devlet terörizmi şeklinde değerlendirmek hatalı olacaktır. Her devlet kendi ülkesinde hukuk düzenini sağlamakla görevlidir. Bu bağlamda terörizm ile mücadele etmekle görevlidir. Terörizmle mücadele etmek için kolluk gücü ve askeri güç

¹¹⁹ Martha Crenshaw, "Introduction: Reflections of Effects of Terrorism", *Terrorism, Legitimacy and Power: The Consequences of Political Violence*, ed. Martha Crenshaw (PA: Pennsylvania State University Press, 1983), 6.

¹²⁰ Andrew Silke, "Fire of Iolaus: The Role of State Countermeasures in Causing Terrorism and What Needs to be Done", *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, ed. T.Bjorgo (London: Routledge Press, 2005), 245.

¹²¹ Lutz, *a.g.e*, 268.

¹²² Bkz, sayfa 41.

¹²³ Paul Wilkinson, "Why Modern Terrorism? Differentiating Types and Distinguishing Ideological Motivations", 108.

kullanılabilmektedir (kuvvet kullanılmasını içeren karşı tedbirler). Terörizmle mücadele hukuk sınırları içinde ise devlet terörizmi değildir.

3. DEVLET TERÖRİZMİ

3.1. Devlet Terörizmi ve Ele Alınan Görüşler

Devletler tarafından uygulanan şiddet ve terörizm, son beş yüzyılın en büyük yıkım kaynaklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletlerin, nüfusu kontrol etmek, fethedilen sömürge bölgelerinde işgücü kaynaklarını güvence altına almak ve birçok nedenden ötürü uyguladığı şiddet yüzünden milyonlarca insanın hayatını kaybettiği belirtilmektedir. 20.yüzyıl boyunca modern devletlerin savaş dışında 170 ile 200 milyon arasında insanın ölümünden sorumlu olduğu görülmektedir.¹²⁴ Söz konusu insanların çoğu, hayatını Stalin ve Mao'nun uyguladığı terörizm kampanyalarında kaybetmiştir. Bunlara Şili, Arjantin, Güney Afrika, İran, Irak ve onlarca ülkede uygulanan diktatörlük rejimleri eklenebilmektedir.

Devletler tarafından uygulanan terörizm kampanyaları günümüzde insanların ve toplumların güvenliğini tehdit eden unsurlardan biri olmaya devam etmektedir. Ancak devlet terörizminin neden olduğu ölüm ve yaralanmaların devlet dışı aktörler tarafından uygulanan terörizme kıyasla fazla olmasına rağmen gerekli ilgiyi görmediği belirtilmektedir. Özellikle Çeçenya, Keşmir, Filistin, Irak, Kolombiya, Zimbabve, Darfur, Somali ve Çin gibi dünyadaki düzinelerce devlet, güvenlik güçlerini veya ölüm mangalarını kullanarak insanlara karşı işkence, tecavüz, yargısız infaz gibi eylemler gerçekleştirmektedir. Daha da rahatsız edici bir şekilde, devletlerin hükümete yönelik terörizm kampanyalarına karşı, masum ve suçluları birbirinden ayırt etmeksizin orantısız bir şekilde karşılık verdiği görülmektedir. Sonuç olarak devletlerin terörizme karşı savaş bağlamında uyguladığı şiddetten dolayı ölen insanların sayısı devlet dışı aktörlerin uyguladığı terörizmden oldukça fazladır.¹²⁵

¹²⁴ Rumell R.J., *Death by Government* (New Jersey: Seventh Paperback Printing, 2009), 4.

¹²⁵ Richard Jackson, "A Defence of the Concept of State Terrorism", International Studies Association 51. Annual Convention, 20 Şubat 2010, New Orleans, 2.

Tablo 1’de görüldüğü üzere terörizm, siyasi şiddet, çatışma ve terörizm araştırmaları ile ilgili makalelerde yapılan bir incelemede 1990’dan 1999’a kadar makalelerin yüzde ikisinden daha azının devlet terörizmine odaklandığı saptanmıştır.¹²⁶ Bu eğilimin o zamandan günümüze büyük ölçüde değişmediği görülmektedir. Dünya Terörizm Ansiklopedisi’nde bulunan 768 sayfanın 12 sayfasının, Terörizm Sözlüğü’nün ise 8 sayfasının devlet terörizmine yer verdiği belirtilmektedir.¹²⁷ Yazındaki devlet terörizmi eksikliği 2008 yılında yapılan Uluslararası Araştırmalar Derneği Yıllık Sözleşmesi programına da yansımaktadır. Söz konusu programda tanımlanan 173 makalenin terörizm veya terörizmle mücadele üzerine yazılmasına rağmen 4 adet makalenin devlet terörizmini ele aldığı görülmektedir.¹²⁸ Jackson’a göre, 2008 ile 2010 arasında yapılan terörizm çalışmalarının yüzde 5’i devlet terörizmine yer vermektedir.¹²⁹ 11 Eylül 2001’den bu yana terörizm çalışmalarının sayısının artmasına rağmen devlet terörizminin zengin ampirik verilerden yoksun olduğu görülmektedir. Devlet terörizminin yazındaki azlığı sorun olmaya devam edecek gibi görünmektedir.

Tablo 1:1990-1999 Yılları Arasındaki Terörizm Çalışmalarının Sınıflandırılması.

Ranking	Type	Articles	(%)
1	Nationalist/separatist groups	26	25.2
2	Islamic extremists	20	19.4
3	Marxist/communist	17	16.5
4	Right-wing extremists	13	12.6
5	Religious cults	8	7.8
6	Environmentalists	4	3.1
7	Criminal	2	1.9
8	State terrorism	2	1.9
9	Others	12	11.7
	Total	104	100

Andrew Silke, “The Road Less Travelled”, *Research on Terrorism: Trends, Achievements and Failures* ed. Andrew Silke (London: Frank Cass, 2004), 206.

Terörizme karşı savaşın geniş uygulamalarında birçok devlet terörizmi vakasının incelenmesi ve öncelik verilmesi gerekmektedir. Blakeley, devlet terörizminin yazındaki eksikliğini birkaç nedenle ortaya koymaktadır. İlk olarak devlet terörizminin kendisi tehlikeli olduğu gibi çalışılması da tehlike arz etmektedir. Bilim insanlarının

¹²⁶ Andrew Silke, “The Road Less Travelled”, *Research on Terrorism: Trends, Achievements and Failures* ed. Andrew Silke (London: Frank Cass, 2004), 206.

¹²⁷ John Richard Thackrah, *Dictionary of Terrorism* (London: Routledge, 2004).

¹²⁸ Blakeley, *State Terrorism and Neoliberalism* (New York: Routledge, 2009), 11.

¹²⁹ Jackson, *A Defence of the Concept of State*, 3.

devlet terörizmi çalışması, kendi devletleri tarafından tehdit olarak algılanabilmektedir. İkinci olarak Blakeley, yazındaki azlığı terörizm kavramının devlet dışı aktörlere dayandırılmasına ve bilim insanlarının kendi devlet güçlerine hizmet etmesine dayandırmaktadır.¹³⁰ Sproat devlet terörizminin kurbanlarının devlet dışı aktörler tarafından uygulanan terörizme kıyasla daha fazla olmasına rağmen daha az çalışıldığını dile getirmekte ve Batı yanlısı yazarların devlet dışı aktörlere sistemi bozdukları için odaklandıklarını belirtmektedir.¹³¹ Devlet terörizmi çalışmalarına baktığımızda söz konusu kavramın gerekli şekilde detaylandırılmadığı veya yeterli şekilde çalışılmadığını görmekteyiz. Devlet terörizmi örneklerinin Hitler, Mussolini, Stalin gibi örneklerle sınırlandırılması ve çalışmalarda küçük alt başlıklar halinde ele alınması terörizm çalışmalarını daraltmaktadır. İnsan hakları örgütlerinin, hukuk uzmanlarının ve bilim insanlarının, terörle mücadelede işkence, orantısız şiddet ve baskı biçimlerinin yaygın kullanıldığına ve devlet terörizmine neden olduğuna dair göstergeler sunduğu görülmektedir. Devlet terörizmi ile ilgili çalışmaların devlet dışı aktörler tarafından uygulanan terörizm çalışmalarına değer kattığı düşünülmektedir. Devlet ve devlet dışı terörizmin bağlantılı olduğu ve birbirini şiddetli döngülerle beslediği görülmektedir. Bununla birlikte terörizmin, devlet ve devlet dışı biçimlerinin birlikte incelenmesinin ileriye yönelik yararlı bir yol olduğu düşünülmektedir.¹³²

Bir eylemin devlet terörizmi olarak etiketlenmesi için söz konusu eylemin devlet dışı aktörlerin uyguladığı terörizmle ilgili tutarlı olması gerekmektedir. Terörizm çalışmalarının birçoğu aslında terörizmin tanım sorunu ile başlamaktadır ve hala yazında ortak bir tanıma ulaşılmadığı düşünülmektedir.¹³³ Buna rağmen terörizmin ortak unsurları, yapılan tanımlar ele alınarak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Devlet terörizminin yazındaki eksikliğinin en büyük nedenlerinden birinin, bilim insanlarının devlet dışı aktörler tarafından uygulanan terörizme odaklanması olduğu belirtilmektedir.¹³⁴

Laquer devlet terörizmini, terörizm çalışmalarındaki ana sorun olarak görmekte ve devlet terörizminin neden olduğu insan ölümleri sayısının, devlet dışı aktörler

¹³⁰ Blakeley, *State Terrorism and Neoliberalism*, 18.

¹³¹ Peter Alan Sproat, "Can the State be Terrorist", *Terrorism*, C. 14, S. 1 (1991): 20.

¹³² Jackson, A Defence of the Concept of State, 11-13.

¹³³ Silke, *Research on Terrorism*, 2.

¹³⁴ Blakeley, *State Terrorism and Neoliberalism*, 26.

tarafından uygulanan terörizme nazaran oldukça fazla olduğunu belirtmektedir.¹³⁵ Laquer devlet terörizmini, devletlerin dış politikasına dayandığı için çalışılması imkânsız bulmakta ve terörizm analizlerini eylem odaklı yerine aktör odaklı olarak ele almaktadır.¹³⁶ Laquer'e göre devlet terörizmi ile devlet dışı aktörler tarafından uygulanan terörizm motivasyon, fonksiyon ve etki bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Ancak devlet ile devlet dışı aktörler tarafından uygulanan terörizmin söz konusu özellikler bakımından farklılık gösterdiği belirtilmesine rağmen eylemin kendisinin farklı olmadığı düşünülmektedir.¹³⁷

Hoffman'da Laquer'e benzer iddialarda bulunmaktadır. Hoffman'ın aynı şekilde devletlerin uyguladıkları şiddetin devlet dışı aktörlerin uyguladıklarına nazaran daha ölümcül olduğunu kabul ettiği, fakat devlet terörizmini terörizm çalışmalarına ilave etmediği görülmektedir.¹³⁸

Devlet terörizmini terörizm çalışmalarına ekleyen bilim insanlarını ele almadan önce terörizmin temel özelliklerini tekrar hatırlamak yararlı olacaktır. Bu noktada Walter'a göre terörizmin üç temel özelliği bulunmaktadır:

- Mağdurlara yönelik şiddet veya şiddet tehdidi;
- Şiddete maruz kalan mağdurların ötesinde bir hedef kitlenin olması;
- Uygulanan şiddetle veya şiddet tehdidiyle hedef kitlenin davranışını değiştirmeyi amaçlamaktır.¹³⁹

Sonraki bilim insanlarının terörizmin söz konusu özelliklerini kendi tanımlarına dâhil ettikleri ve uyarladıkları görülmektedir. Fakat yapılan tanımlarda eksiklikler olduğu gibi devlet terörizmini çalışmalarına dâhil etmeyen bilim insanları olduğu da görülmektedir. Devletler terörist olabilir mi ya da devletler terörizmin uygulayıcısı olabilir mi? Bu noktada devletin, terörizm uygulayıcısı olabildiğini düşünen

¹³⁵ W.Laquer, "Reflections on Terrorism", <https://www.foreignaffairs.com/articles/1986-09-01/reflections-terrorism> [Erişim Tarihi: 16.12.2019].

¹³⁶ W.Laquer, *No End to War: Terrorism in the Twenty-First Century* (New York: Continuum, 2003), 140.

¹³⁷ W.Laquer, "Reflections on Terrorism", <https://www.foreignaffairs.com/articles/1986-09-01/reflections-terrorism> [Erişim Tarihi: 16.12.2019].

¹³⁸ Hoffman, *Inside Terrorism*, 31.

¹³⁹ Victor Walter, *Terror and Resistance* (Oxford: Oxford University Press, 1969)'den aktaran Ruth Blakeley, *State Terrorism and Neoliberalism*, 27.

akademisyenlerin devlet terörizmi yorumlarına bakmanın yararlı olacağı düşünülmektedir.

Devleti, terörizm çalışmalarına dâhil eden Stohl, modern terör kavramının yazına Fransız Devrimi sonrasında yaşanan terör ile girdiğini belirterek söz konusu dönemde devlet terörizminin uygulandığını dile getirmektedir¹⁴⁰. Savunulan bu görüş modern terörizmin devlet dışı gruplar tarafından değil de devlet tarafından uygulanan terörizm ile başladığını belirtmektedir. Söz konusu görüşe göre devlet terörizmi açık devlet terörizmi ve gizli devlet terörizmi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Devletin terörü politika aracı olarak benimseyip uyguladığı dönem ve yandaş terörizmi açık devlet terörizmini oluşturmaktadır. Devletin ölüm mangaları ve paramiliter grupları kullanması gizli devlet terörizmi olarak adlandırılmaktadır.¹⁴¹ Bu fikirler doğrultusunda devletlerin kendi vatandaşlarına karşı terörizm kullanabileceği, devletin diğer devletlerin topraklarında terörizm yöntemini benimseyebileceği, devletin devlet dışı aktörler aracılığıyla terörizm uygulayabileceği anlaşılmaktadır. Stohl aynı zamanda devletin teröristlere ve gerillalara karşı terörizm yöntemini benimseyebileceğini düşünmektedir. Devletin de devlet dışı gruplar gibi ortak nedenler yüzünden terörizm yöntemini uygulayacağını belirtmektedir. Devletlerin açık devlet terörizmi yerine gizli devlet terörizm uygulayıcısı olduğunu savunan Stohl, bunun nedeninin uluslararası baskı olduğunu dile getirmektedir.¹⁴² Stohl'un değerlendirmeleri ele alındığında terörizmi aktör odaklı yerine eylem odaklı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Aynı zamanda devletlerin uyguladığı terörizm şiddetinin seviyesini iki unsura dayandırmaktadır. İlk unsuru hükümet ile mağdur nüfus arasında algılanan sosyal mesafe, ikinci unsuru eylemin bürokratik olarak yetkilendirilme derecesi oluşturmaktadır. Son olarak Stohl, terörizmin zayıfların silahı olduğu görüşüne karşı çıkmakta, devletlerin terörizmi ucuz ve etkili oluşundan dolayı iç ve dış politika aracı olarak kullandıklarını dile getirmektedir.¹⁴³

Devlet terörizmi çalışmalarıyla bilinen Claridge, devletin şiddet kullanma hakkının olmasının söz konusu hakkın dilendiği gibi kullanılmayacağını dile getirmektedir.

¹⁴⁰ Micheal Stohl, "The State as Terrorist: Insight and Implications", *Democracy and Security*, C. 2, S. 1 (2006): 4.

¹⁴¹ Micheal Stohl, "National Interest and State Terrorism in International Affairs", *Political Science*, C. 36, S. 1 (1984): 40.

¹⁴² Stohl, *The State as Terrorist*, 16.

¹⁴³ Stohl, *National Interest and State*, 52.

Devletin, terörizmi mevcut yasal ve güvenlik yapılarına uyarladığını savunan bu görüşe göre, devletin söz konusu eylemleri demokratik gösterme çabasında olduğunu belirtilmektedir. Devletlerinde devlet dışı aktörler kadar terörizm uygulayabileceğini belirten Claridge devlet terörizmini aşağıda belirtilen yedi maddede ele alarak açıklamaktadır:

- Devlet terörizmi sistematiktir,
- Şiddet ve şiddet tehdidi içermektedir,
- Politiktır,
- Devlet temsilcileri ya da devletin kaynakları ile çalışan yandaşlar tarafından uygulanmaktadır,
- Korku yaratmak amaçlanmaktadır,
- Mağdurdan daha geniş bir gruba mesaj iletmek için amaçlanmıştır,
- Söz konusu mağdur kitlesi silahlı veya örgütlenme yapısı içinde değildir.¹⁴⁴

Claridge yaptığı tanıma ekleyerek, devlet terörizminin belirlenmesinin oldukça zor olduğunu söylemektedir. Devletlerin terörizm uygulamak istedikleri zaman, dış baskıdan kurtulmak istedikleri için ölüm mangaları veya paramiliter grupları tercih edeceğini belirtmektedir.¹⁴⁵

Blakeley ise devlet terörizmini dört unsura dayandırarak açıklamaya çalışmaktadır: Devletin korumakla yükümlü olduğu insanlara karşı şiddet uygulaması veya önceki eylemler yoluyla böyle bir eylem olacağı korkusu yaratması, eylemin paramiliter ve özel güvenlik ajanları dâhil olmak üzere devlet adına ya da devletle birlikte olan taraflarca kullanılması, şiddet eyleminin veya tehdidinin mağdurla özdeşleşen hedef gözlemcilerde korku uyandırmayı amaçlaması, hedef kitlenin davranışının bir şekilde değiştirilmesinin amaçlanmasıdır. Blakeley, hedef kitledeki davranışın politik olması gerektiği varsayımına karşı çıkmaktadır. Savunulan bu görüşe göre, devlet terörizmi politik amaçlar kadar politik olmayan amaçlar içinde kullanılmaktadır. Blakeley, emperyalist devletlerin sömürgelerde insanları zorla çalıştırmak için devlet terörüne başvurduğunu belirtmektedir. Sömürge bölgelerinde uygulanan şiddetin politik yerine ekonomik nedenlere dayandığını belirten söz konusu görüş, söz konusu şiddetin devlet

¹⁴⁴ David Claridge, "State Terrorism? Applying a Definitional Model", *Terrorism and Political Violence*, C. 8, S. 3 (1996): 52.

¹⁴⁵ a.g.m., 58.

terörizminden farklı olmadığını, devlet terörizmi çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Blakeley devlet terörizmini diğer şiddet biçimlerinden ayıran noktanın hedef kitlede korku uyandırmak olduğunu dile getirmektedir.¹⁴⁶

Terörizmi, devrimci bir grup veya hükümet olduğuna bakılmaksızın, yeterli ahlaki ve hukuki gerekçe taşımayan her türlü politik şiddet olarak tanımlayan Falk, tanımında devletlerin de terörizm uygulayıcısı olabileceğini vurgulamaktadır. Devletleri, terörizm uygularken nasıl terörizmle mücadele edecekleri konusunda eleştirmekte ve aktör odaklı alınan tanımlara karşı çıkmaktadır. Devleti aktör olarak kabul etmeyen tanımların terörizm çalışmalarını kısıtladığını belirtmektedir.¹⁴⁷ Devlet terörizminin uluslararası hukuk kurallarına uyulmadan örtülü operasyon şeklinde gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Falk, devrimci terörizm (devlete karşı olan ve gücü elde etmek isteyen grup tarafından uygulanan) ve devlet terörizmi (devlet adına terörizm uygulayan) olmak üzere terörizmi iki sınıfa ayırmaktadır. Devletlerin uyguladığı terörizmin devlet dışı gruplar tarafından uygulanan terörizmden farksız olduğunu belirterek, devletlerin muaf tutulmasının yanlış olduğunu belirtmektedir.¹⁴⁸

Devlet terörizmini gereğinden az çalışıldığı için hayalet devlet terörizmi (*ghosts of state terrorism*) şeklinde adlandıran Jackson, söz konusu terörizmin çeşitli şekillerde tespit edilebileceğini belirtmektedir. Stohl gibi Jackson'da modern terör kavramının devlet terörizmi ile yazına girdiğini, ilerleyen süreçlerde Stalin'in saltanatını tanımlamak için devlet terörizmi kavramının kullanıldığını belirtmektedir. Bu nedenle Jackson terörizmin devlet dışı aktörlerin eylemleri için kullanılabileceği kadar devletler içinde kullanılabileceğini savunmaktadır.¹⁴⁹ Jackson, devlet terörizmi çalışmalarının Fransız Devrimi dönemi sonrasında uygulanan terör, Hitler, Stalin ve Latin Amerika'da gerçekleşen devlet terörü vakaları ile sınırlı olduğu görüşünü eleştirmekte, İsrail ve Soğuk Savaş sonrasında yaşanan devlet terörizmi çalışmalarında sessizlik olduğunu dile getirmektedir. Devlet terörizmi ve devlet dışı aktörler tarafından uygulanan terörizmin yöntemlerinin aynı olduğunu, aktörler arasındaki

¹⁴⁶ Ruth Blakeley, "State Violence as State Terrorism", *The Ashgate Research Companion to Political Violence*, ed. Marie Breen Smyth (Ashgate, 2012), 66.

¹⁴⁷ Richard Falk, "A Dual Reality: Terrorism Against The State and Terrorism By The State", *The New Global Terrorism Characteristics, Causes, Controls*, ed. Charles W. Kegley (New Jersey: Prentice Hall, 2003), 54.

¹⁴⁸ a.g.e., 59.

¹⁴⁹ Richard Jackson, "The Ghosts of State Terror: Knowledge, Politics and Terrorism Studies", *Critical Studies on Terrorism*, C. 1, S. 3 (2008): 380.

şiddet seviyesi farklılığının şiddeti farklı kılmadığını, söz konusu aktörlerin eylemlerinin sivil ve sembolik hedeflere yönelik olduğunu belirten söz konusu görüş, devletlerin terörizm konusunda devlet dışı aktörlerden farklı değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Jackson, devletlerin terörizmi ve ayaklanmaları bastırırken kullandığı yöntemlerin suçlu ve masumu ayırt etmediği zaman terörizm haline gelebileceğini vurgulamaktadır.¹⁵⁰

Devlet terörizmini terörizm çalışmalarına dâhil eden ve dâhil etmeyen bilim insanlarının yorumları göz önüne alındığında söz konusu terimin kullanılmasına ilişkin bir kaç hatalı varsayımın olduğu görülmektedir. Bunlardan ilkinin terörizmin sadece devlet dışı gruplar tarafından uygulanabileceği düşüncesi oluşturmaktadır. Böyle bir varsayımın doğru olmadığı birkaç gerekçe ile ortaya çıkarılmaktadır. İlk olarak terörizmin en basit anlamıyla politik amaçlara ulaşmak için kullanılan bir şiddet stratejisi olduğu bilinmektedir. Devlet dışı aktörler kadar devlet görevlileri ya da devlet adına çalışan aktörlerinde aynı stratejiyi kullandığı belirtilmektedir. Terörizm şiddet uygulayan aktörün niteliğine göre değil, şiddetin özelliğine göre tanımlanmaktadır. Bu nedenle terörizmin uygulayıcısı devlet veya devlet dışı aktör olsun terörizm teşkil eden eylem veya eylemler terörizm olarak sınıflandırılmaktadır.¹⁵¹ Bunun yanında devletlerin şiddete başvurma konusunda meşru bir hakka sahip olmasına rağmen, bu hakkın sınırlandırıldığı ve sivil hedeflere karşı kullanılmayacağı belirtilmektedir. Devletin meşru şiddet hakkının oluşu şiddetin rastgele sivillere karşı kullanılacağı olarak yorumlanmamalıdır.

Yapılan ikinci hatalı varsayım devletin uyguladığı şiddet ile devlet dışı aktörlerin uyguladığı şiddetin birbirinden farklı olduğudur. Bu şiddetin farklılığını hedef seçimi oluşturmaktadır. Devlet dışı aktörlerin hedeflerini rastgele seçtiği devletlerin ise hedeflerini rastgele seçmediği belirtilmektedir. Devlet dışı aktörlerin kurbanlarını rastgele seçtiği kadar spesifik olarak seçtiği de görülmektedir. Örnek vermek gerekirse Bask Yurdu ve Özgürlük'ün (ETA) ve İrlanda Cumhuriyet Ordusu'nun (IRA) aktif olduğu dönemlerde askerleri, polis memurlarını ve devlet görevlilerini hedef aldığı belirtilmektedir. Bu noktadaki sorunu terörizmin izleyiciye mesaj iletmek için araçsallaştırılmasıyla değil de mağdurların seçimi ile tanımlanması oluşturmaktadır.

¹⁵⁰ a.g.m., 384.

¹⁵¹ Richard Jackson, "Introduction", *Contemporary State Terrorism Theory and Practise*, ed. Richard Jackson, Eamon Murphy, Scott Poynting (New York: Routledge Press, 2010), 3.

Devletlerin uyguladıkları şiddeti gizlemeye çalıştıkları ve bu nedenle terörizmin tanıtım unsuruna karşı geldiği düşüncesi üçüncü hatalı varsayımı oluşturmaktadır. Devletlerin, devlet dışı aktörlerin aksine eylemlerinde tanıtım amaçlamadığı hatta eylemlerini mümkün olduğunca gizlemeye çalışıldığı dile getirilmektedir. Terörizmin temel unsurlarından birini tanıtım değil hedef kitleyle iletişim oluşturmaktadır.¹⁵² Devlet dışı aktörler tanıtım yöntemini kullanarak hedef kitle ile iletişim kurmaktadır fakat devletlerin hedef kitlesine ulaşmak için tanıtım yapmalarına ihtiyaç duymadıkları belirtilmektedir. Devlet tarafından uygulanan kaçırma ve işkence gibi eylemlerin söz konusu hedef kitleye gereken mesajı verdiği dile getirilmekte ve tanıtım yapmaya gerek duymadıkları düşünülmektedir.

Devlet terörizminin baskı veya insan hakları ihlali olarak adlandırıldığı, yeni bir analize ihtiyacın olmadığı düşünülmektedir. Bu tür yapılacak bir benzetme devlet terörizmi çalışmalarını oldukça sınırlandırmaktadır. Tezin ilerleyen bölümlerinde ortaya konulduğu gibi söz konusu kavramların birbirinden oldukça farklı olduğu görülmektedir. Devlet terörizmi araçsallık, korku ve hedef kitle özellikleri bakımından baskı ve diğer şiddet biçimlerinden ayrılmaktadır. Bunun yanında devlet terörizminin sadece terörizm değil, baskı ve insan hakları ihlalleri ile aynı anda olabileceği düşünülmektedir. Devlet terörizminin ve insan hakları ihlallerinin aynı anda kullanılması önünde herhangi bir engel görülmemektedir. Bu nedenlerden dolayı devlet terörizminin ayrı bir kategoride incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Son olarak devlet terörizmi ve devlet dışı aktörler tarafından uygulanan terörizmin amaç, araç ve sonuç özellikleri bakımından farklılık gösterdiği düşünülmektedir. Ancak devlet terörizminin, devlet dışı aktörlerin uyguladığı terörizme nazaran daha çok terör yaratma eğiliminde olduğu belirtilmektedir. Uygulamada ise devlet ve devlet dışı aktörlerin aslında aynı stratejileri kullandıkları (kaçırma, yargısız infaz, işkence, bombalama) görülmektedir. Özünde devlet ve devlet dışı aktörlerin terörizmi araçsal olarak özdeş şekillerde ve benzer nedenlerle kullandıkları düşünülmektedir.

Yapılan yorumlar göz önüne alınarak sonra söz konusu çalışmada kullanılacak devlet terörizmi tanımının yapılması faydalı olacaktır. Devlet terörizmi, terörizmde olduğu gibi saik, araç, amaç, kasti eylem ve maksat unsurlarından oluşmaktadır. Aktörün

¹⁵² Raymond Durall, Micheal Stohl, "Governance by Terror", *The Politics of Terrorism*, ed. Micheal Stohl (New York: Marce Dekker, 1988), 40.

devlet olması söz konusu eylemlerin terörizm olarak adlandırılmasına engel teşkil etmemektedir. Kısacası devlet terörizmi, devletin güvenlik güçleri (asker, jandarma veya polis), paramiliter veya ölüm mangaları tarafından, korumakla yükümlü olduğu vatandaşlarına veya diğer devletlerin vatandaşlarına karşı politik bir amaç doğrultusunda şiddet tehdidin olması veya şiddetin kullanılmasıdır. Söz konusu eylemin mağdur dışındaki hedef kitlede korku yaratması devlet terörizminin en kritik noktasını oluşturmaktadır. Aynı zamanda devlet terörizminin ilerleyen bölümlerde detaylandırıldığı gibi üst bir otorite izni ile gerçekleşmesi gerekmektedir. Üst otorite yokluğu söz konusu eylemin devlet şiddeti veya terör niteliğinde olmayan suç teşkil etmesine neden olacaktır. Ancak söz konusu üst otorite durum ve zamana göre farklılık gösterebilmektedir. Bazı vakalarda üst otorite devlet başkanı veya politikacılar olabileceği gibi general ve üst seviyede askeri yetkililerde olabilmektedir.

3.2. Devlet Terörizmi ve Uluslararası Hukuk

Hedef kitlenin önemini daha ayrıntılı açıklamadan önce devlet terörizmini uluslararası hukuk bağlamında ele almak faydalı olacaktır. Devlet terörizminin uluslararası hukukta yasadışı bir eylem olarak kodlanmadığı belirtilmektedir.¹⁵³ Devlet terörizmi uluslararası hukukta yasadışı bir eylem olarak belirtilmemesine rağmen uluslararası hukuku ihlal eden eylemler içermektedir. Bu nedenle devlet terörizmi içerdiği eylemler nedeniyle yasadışı olarak tanımlanabilmektedir. Devlet dışı aktörlerin uyguladığı terörizm kadar devlet tarafından uygulanan terörizm de insanın en temel hak ve özgürlüklerini (başta yaşama hakkı olmak üzere) ihlal etmektedir.¹⁵⁴

Devlet terörizmi, devletin herhangi bir kitlenin politik davranışını değiştirmek için korumakla yükümlü olduğu veya olmadığı bireylere karşı kasıtlı olarak şiddet tehdidini veya uygulanmasını içermektedir. Silahlı çatışmada veya barış zamanında sivillerin kasıtlı olarak hedeflenmesi hem Uluslararası İnsancıl Hukukun (UİH) hem de Uluslararası İnsan Hakları Hukukun (UİHH) ihlali olarak değerlendirilmektedir. İnsan hakları vatandaşların hem barış, hem silahlı çatışma sırasında uluslararası hukukta sahip oldukları haklardır. Bu hakların en temellerinin; yaşama hakkı, işkence, onur kırıcı muamele ve ceza yasağı, kölelik ve kulluk yasağı ve geriye dönük ceza

¹⁵³ Ruth Blakeley, “State Terrorism in the Social Sciences Theories, Methods and Concept”, *Contemporary State Terrorism Theory and Practise*, ed. Richard Jackson, Eamon Murphy, Scott Poynting (New York: Routledge Press, 2010), 15.

¹⁵⁴ Emre Öktem, *Terörizm, İnsancıl Hukuk ve İnsan Hakları* (İstanbul: Derin Yayınları, 2011), 249.

yasalarının yasaklanması olduğu belirtilmektedir.¹⁵⁵ Silahlı düşman savaşçıları hedef almak meşru olarak gösterilmesine rağmen, bazı eylemlerin yasaklandığı belirtilmektedir. Yasaklanan bu eylemler şunları içermektedir: Savaş mahkûmlarını öldürmek, işkence uygulamak ve diğer aşağılayıcı muameleler ve cezalar.¹⁵⁶ Bu tür eylemleri yasaklayan yasaların ihlal edildiği durumlarda, devletler de terörizmden dolayı suçlu olabilmektedir. Savaş ve barış zamanlarında hem UİH hem de UİHH tarafından sivillerin hedeflenmesi yasaklanmıştır.

Bazı UİHH anlaşmaları devletlerin ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü hal durumlarında belirli hakların kısıtlanmasına imkân vermektedir ancak asla ihlal edilmemesi gereken bazı temel hakların olduğu belirtilmektedir. UİHH 2003 Anlaşması'na göre kısıtlanan bazı haklar krizle orantılı olmalı, ayrımcı bir temelde ortaya konmamalı ve uluslararası hukukun diğer kurallarına (UİH dahil olmak üzere) aykırı olmamalıdır. Bununla birlikte yine UİHH 2003 Anlaşması yukarıda belirtilen temel hakların istisna olarak ele alınamayacağını ve kısıtlanamayacağını belirtmektedir.¹⁵⁷

Devlet terörizmi, belirli bir kitlede korku uyandırma amaçladığı için bu haklardan bir veya bir kaçının ihlalini içermektedir. Devletin uyguladığı terörizmin hedefi silahsızlandırılan ve alıkonan bir sivil olabileceği gibi düşman bir savaşçı olma ihtimalini de içermektedir. Söz konusu temel hakların hiçbir zaman istisnası olmayacağı açıkça belirtilmektedir. Bu nedenle devlet terörizmini uluslararası hukuk kapsamında yasa dışı eylem olarak ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Devlet dışı aktörlerin aynı eylemleri gerçekleştirdiği durumlar yasa dışı ve insanlık dışı sayıldığı gibi devletlerin eylemlerinin de yasa dışı olarak sayılması gerektiği belirtilmektedir. Devletin şiddeti toplumu korumak yerine zorlamak amaçlı kullanımı, şiddet kullanma tekelinin suiistimali şeklinde değerlendirilmektedir. Devletin uyguladığı şiddet, şartların gerekleriyle uyumlu olmalı, kendi hasmını etkisiz veya silahsız bırakmak amacıyla kullanılmalıdır. Devletin teröristlere karşı terörizm yöntemi benimsemesi, hukuk devletinin reddi şeklinde yorumlanmakta ve devleti teröristlerin seviyesine

¹⁵⁵ Mehmet Emin Çağırın, *Uluslararası Alanda İnsan Hakları* (Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2017), 30.

¹⁵⁶ Öktem, *a.g.e.*, 83

¹⁵⁷ "International Humanitarian Law and International Human Rights Law: Similarities and Differences Factsheet", <https://www.icrc.org/en/document/international-humanitarian-law-and-international-human-rights-law-similarities-and-differences-factsheet> [Erişim Tarihi: 26.03.2020].

indirgemektedir.¹⁵⁸ Terörizmle mücadele kapsamında terör ne kadar ciddi ve tehlikeli olursa olsun, devletin kuvvet kullanma hakkının sınırsız olmadığı ve uluslararası insan haklarına tabi olduğu belirtilmektedir. Failin devlet olması, söz konusu eylemlerin yasadışı sayılmamasına olanak sağlamamaktadır.¹⁵⁹

3.3. Devlet Terörizmi ve Devletin Uyguladığı Diğer Şiddet Biçimlerinden Farkı

Terörizm diğer şiddet türleriyle karıştırıldığı gibi devletin uyguladığı terörizm de aynı karışıklıklara yol açmaktadır. Ancak çalışmada terörizmi diğer şiddet biçimlerinden ayırmak için “terörizmin amacı politiktir” görüşü izlenecektir. Bununla birlikte politik amaçla uygulanan şiddetlerin tamamı, terörizm olarak adlandırılmamaktadır. Bir devletin eylemleri şiddet, yıkım veya zararında ötesinde geniş amaçlar taşıyabilmektedir.¹⁶⁰

Devlet terörizmi ile karıştırılan şiddet biçimlerinden biri olan toplu katliam veya soykırım, amaçlar bağlamında devlet terörizminden ayrılmaktadır. Toplu katliam ve soykırımın birincil amacını ölümler oluşturmaktadır. Toplu katliam ve soykırımda devletin asıl amacının insanlara zarar vermek ve öldürmek olduğu düşünülmektedir. Devlet söz konusu kitleyi ve onları destekleyenleri ortadan kaldırmak için şiddet kullanmaktadır. Amaç geniş kitlede korku uyandırmak değil, söz konusu kitleyi yok etmektir. Soykırım ve toplu katliamda kurbanlar araç olarak kullanılmamaktadır.¹⁶¹

Devlet aktörleri veya güvenlik güçleri tarafından uygulanan bir diğer şiddet biçimi ise kaçırma eylemleridir. Kaçırma eylemleri devlet tarafından uygulanan terörizmin bir parçası olabileceği gibi her kaçırma eylemi de terörizm olarak adlandırılmamaktadır. Kaçırma eylemlerinin iki amaç dâhilinde yapıldığı belirtilmektedir. Bunlardan ilki kaçırılan kişinin doğrudan ortadan kaldırılması diğeri ise dolaylı olarak muhalefet gruba mesaj vermektir.¹⁶² Eğer kaçırma eylemlerinin tek amacı söz konusu kişilerin ortadan kaldırılması ise eylem devlet terörizmi olarak değerlendirilmemektedir. Ancak ikinci amaç dâhilinde gerçekleştirilen kaçırma eylemleri devlet terörizmi teşkil etmektedir. Devlet terörizmi olarak uygulanan kaçırma eylemlerinin asıl amacı söz

¹⁵⁸ Öktem, *a.g.e.*, 251.

¹⁵⁹ Blakeley, *State Terrorism in the Social Sciences*, 18.

¹⁶⁰ Sproat, *a.g.m.*, 21.

¹⁶¹ Stohl, *The State as Terrorist*, 3.

¹⁶² *a.g.m.*, 10.

konusu muhalefet grubun ortadan kaldırılması değildir. Eylemin amacı kurban dışındaki hedef kitleye mesaj vermektir.¹⁶³

Devlet tarafından uygulanan bir başka şiddet biçimi ise, baskıdır. Baskı politikaları, yetkililerin ve politikacıların karşı çıkma faaliyetlerini önlemek veya zayıflatmak amacıyla zorlama kullanımı veya zorlama tehdidini içermektedir. Baskı politikalarında devlet, terörizmde olduğu gibi polis, ordu, güvenlik güçleri dâhil olmak üzere tüm araçlarını kullanabilmektedir. Baskı, terörizm, toplu katliam veya soykırım insan hakları ihlalleri içermektedir ancak devlet terörizmi basitçe baskı, şiddet veya insan haklarının ihlali değildir.¹⁶⁴

Devlet terörizminin özünü korku, kast, kurban ve hedef kitle oluşturmaktadır. Korku yaratmayı amaçlamayan, hedeflerin fiziksel olarak zarar görmesi ya da yok edilmesini amaçlayan eylemler terörizm olarak değerlendirilmemektedir.¹⁶⁵ Devlet terörizminin diğer şiddet biçimlerinden farkını hedef kitle bağlamında ele almak farkın daha net anlaşılmasını sağlayacaktır. Hedef kitle devlet terörizminin özünü oluşturduğu kadar diğer şiddet biçimlerinden farkını da ortaya çıkaran özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4. Hedef Kitlenin Önemi

Terörizmi diğer şiddet biçimlerinden ayırdığı gibi devlet terörizmini de devletin uyguladığı diğer şiddet biçimlerinden ayıran en önemli özelliğin hedef kitle olduğu düşünülmektedir. Söz konusu kitle belirli bir kesim ile sınırlı olabileceği gibi daha büyük bir kitle de olabilmektedir. Devletlerin uyguladıkları terörizmi gizlemek için büyük çaba harcadığı bilinmektedir. Devlet dışı aktörler, devletin aksine eylemlerini mümkün olduğunca duyurmak istemektedirler. Devlet ve devlet dışı aktörlerin eylemleri arasındaki tanıtım farklılığı bir takım yanlış anlaşılmalara yol açmaktadır. Devletlerin eylemlerini gizlemesi, hedef kitlesinin olmadığı şeklinde yorumlanmaktadır. Ancak devletler eylemlerini gizlemek için ellerinden geleni yapsa da bu hedef kitlenin var olmayacağı anlamına gelmemektedir. Eylemin hedeflediği izleyici kitlesinin tüm gizliliklere rağmen mevcut olduğu düşünülmektedir. Hedef

¹⁶³ a.g.m., 10.

¹⁶⁴ a.g.m., 6.

¹⁶⁵ Sproat, a.g.m., 21.

kitlenin olması devletin uyguladığı terörizmi, devlet şiddetinden ve terör niteliği olmayan suçtan ayırmamıza yardımcı olmaktadır.¹⁶⁶

İşkence davasını ele alarak hedef kitlenin önemini ortaya koymak yararlı olacaktır. Devletin uyguladığı şiddetten dolayı mağdur olan insanların çoğu işkenceye maruz kalmaktadır. Günümüzdeki liberal devletlerde işkence yöntemini uygulamaktadır. İşkence yöntemi devlet terörizmi, devlet şiddeti ve terör niteliğinde olmayan suç olmak üzere üç biçime bürünebilmektedir. Söz konusu biçimlerin birbirinden ayrılan özellikleri bulunmaktadır.

İşkencenin birkaç polis, asker, jandarma veya devlet aktörleri tarafından gizli ve üst otorite izni olmadan gerçekleşmesi ve hedef kitleden yoksun olması durumunda terör niteliğinde olmayan suç teşkil edeceği belirtilmektedir.¹⁶⁷ Her ne kadar eylem devlet aktörleri tarafından gerçekleşse de durum devlet terörizmi olarak kabul edilmemektedir. Eylemin üst otorite izninden ve hedef kitleden yoksun olması devlet terörizmi olarak sayılmamasındaki kritik noktayı oluşturmaktadır. İşkence eyleminin bir diğer formu devlet şiddeti biçiminde görülmektedir. İşkence eylemi, polis, güvenlik güçleri veya devlet aktörleri tarafından üst otoritenin izni dâhilinde hedef kitleden yoksun bir şekilde gerçekleşiyorsa devlet şiddeti teşkil etmektedir. Terör niteliğinde olmayan suçu ve devlet şiddetini birbirinden ayıran önemli noktayı eylemin bir üst otorite izni dâhilinde gerçekleşmiş olması oluşturmaktadır. İşkencenin son formu devlet terörizmi adı altında kullanılmaktadır. İşkence eylemi polis, güvenlik güçleri ya da devlet aktörleri tarafından üst otoritenin izni ile hedef kitleyi etkilemek amaçlı uygulanıyorsa devlet terörizmi teşkil etmektedir.¹⁶⁸ Devlet terörizmi olarak uygulanan işkence yönteminin hedef kitlesi duvarlar dışındaki topluluklar olabileceği gibi daha spesifik ve küçük bir grupta olabilmektedir. Devlet terörizmi olarak uygulanan işkenceyi, terör niteliğinde olmayan suçtan ve devlet şiddetinden ayıran en önemli özelliğin hedef kitle olduğu düşünülmektedir.¹⁶⁹ Her ne kadar devlet terörizmi, devlet şiddeti ve terör niteliğinde olmayan suç birbirinden hedef kitle ve üst otorite bağlamında ayrılrsa da hepsi birer suçtur. Buradaki önemli noktayı terör suçunun ve terör niteliğinde olmayan suçların birbirinden nasıl ayrıldığı oluşturmaktadır.

¹⁶⁶ Blakeley, *State Terrorism and Neoliberalism*, 33.

¹⁶⁷ *a.g.e.*, 34.

¹⁶⁸ Blakeley, *State Violence as State*, 67.

¹⁶⁹ *a.g.m.*, 67.

İşkence örneğinin devlet terörizmi teşkil ettiği Guatemala örneğini incelemek durumu anlamamıza yardımcı olacaktır. Guatemala devletinin 1970 ve 1980 yıllarında ayaklanmacılara karşı işkence yöntemi kullandığı belirtilmektedir. Uluslararası Af Örgütü tarafından yapılan araştırma sonucunda devletin gazetelere ölü ve işkenceye maruz kalmış kurbanların fotoğraflarını yayınlamasına izin verdiği belirtilmektedir.¹⁷⁰ Özellikle 1980 yıllarında gerillalara destek sağlamadığından emin olmak isteyen Guatemala hükümetinin kırsal nüfusu korkutmak istediği görülmektedir. İşkence yönteminin sadece ayaklanmacılara karşı değil herhangi bir tarafta yer almayan halka karşıda kullanıldığı belirtilmektedir. Gazeteler ailelerin kayıp akrabalarını arayan bir yardım aracı olarak değil tüm vatandaşlara hükümete karşı çıkmamaları için bir uyarı mekanizması olarak kullanıldığı görülmektedir.

Fotoğrafların Guatemala örneğinde yayınlanması, terörizmin hedefinin çok genel bir kitle olduğunu açıkça göstermektedir. Hükümetin asıl amacının tüm halkı terörize etmek olduğu görülmektedir. Masum veya suçlu ayırt etmeksizin rastgele kişilere uygulanan işkence yöntemi ve söz konusu durumu gazete aracılığıyla halka ileterek mesaj verme amacı Guatemala hükümetinin devlet terörizmi uyguladığını göstermektedir.

3.5. Devlet Terörizminin Türleri

Terörizmin türleri olduğu gibi devlet terörizminin de türlerinin olduğu düşünülmektedir. Devlet terörizmi iki türe ayrılmaktadır. Birincisi, daha belirgin hedefleri ve daha küçük ölçekli operasyonları içermektedir. Bir gruba veya kesime karşı küçük, sistematik eylemlerin gerçekleştirildiği devlet terörizmine sınırlı devlet terörizmi denmektedir. İkinci olarak ele alacağımız devlet terörizmi geniş çaplı devlet terörizmidir. Belirli bir kesimden ziyade nüfusun büyük kesimi arasında korku yaratmayı amaçlayan, büyük eylemler şeklinde gerçekleşen devlet terörizmi, geniş çaplı devlet terörizmi olarak adlandırılmaktadır.¹⁷¹

3.5.1. Sınırlı Devlet Terörizmi

Sınırlı devlet terörizmi, daha genel bir nüfustan ziyade belirli bir hedef kitleye korku aşılacak için devletin şiddet kullanımını içermektedir. Bu tür devlet terörizm

¹⁷⁰ Blakeley, *State Terrorism and Neoliberalism*, 34.

¹⁷¹ *a.g.e.*, 45.

eylemleri daha çok politik rakipler hedef alınarak gerçekleştirilmektedir. Muhalif grubun lideri veya üst düzey politikacılarına karşı gerçekleştirilen suikast, söz konusu grubun politik davranışını değiştirmeyi amaçlayan bir uyarı şeklinde gerçekleşmektedir. Bu durumda hedef kitle muhalif grup olarak sınırlandırılmakta ve eylem küçük çaplı kalmaktadır. Muhalif veya belirli bir kesime karşı uygulanan sınırlı devlet terörizmi işkence ve ortadan kaybolma şeklinde de gerçekleşebilmektedir. Bunun yanında sınırlı devlet terörizmi, geniş çaplı devlet terörizmine dönüşme riskini taşımaktadır. Söz konusu eylemlerin (işkence, ortadan kaybolma ve suikast) yaygın ve gelişigüzel olma eğiliminde olduğu belirtilmektedir¹⁷². Belirli bir kesime uygulanan sınırlı devlet terörizmi, ilerleyen süreçlerde her insanı tehdit olarak kabul edebilmekte ve terörizmin hedefi her türlü insan olabilmektedir.

3.5.2. Geniş Çaplı Devlet Terörizmi

Devletler işkence, ortadan kaybolma ve suikastlar gibi yöntemleri daha geniş bir kitleyi korkutmak ve politik davranışını değiştirmek için kullanabilmekte, çok sayıda insanı bir seferde hedefleyen ve aşırı şiddet içeren eylemler gerçekleştirebilmektedir. Örnekler arasında kitlesel gözaltı, sorgulama gibi eylemler sayılabilmektedir. Vaka bölümünde daha detaylı anlatılacağı gibi Fransızlar tarafından Cezayir’de geniş çaplı devlet terörizmi kullanıldığı belirtilmektedir. Geniş çaplı terörizmin özellikle isyancı veya terör örgütlerine karşı kullanıldığı düşünülmektedir. Devletlerin isyancı veya terörist gruplara olan desteği azaltmak için ayırım yapmadan terörizm uygulaması devlet terörizmi teşkil etmektedir. İsyancı ve terör örgütlerine olan desteği kesmek, eylemlerini engellemek, istihbarat toplamak amaçlı devletlerin geniş çaplı terörizme başvurduğu görülmektedir. ABD’nin Vietnam Savaşı’nda Kuzey Vietnam’ı desteklemekle şüphelendiği kişileri kafeslere koyarak işkence uyguladığı belirtilmektedir. Böylece işkence yöntemiyle isyancı kesime olan desteği kesmenin ve halk arasında korku yaratmanın amaçlandığı düşünülmektedir.¹⁷³

3.6. Devlet Terörizmini Belirlemenin Zorluğu

Devletin uyguladığı bir eylemin devlet terörizmi teşkil edip etmeyeceğinin hedef kitle ve üst otorite unsurları temel alınarak belirlendiği görülmektedir. Ancak devletler

¹⁷² Darius Rejali, *Torture and Democracy* (Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2007), 478.

¹⁷³ Douglas Valentine, *The Phoenix Programme* (iUniverse, 2000), 131.

tarafından uygulanan terörizmin belirlenmesinin oldukça zor olduğu düşünülmektedir. Blakeley'e göre devlet aktörlerinin niyetlerini belirlemek kolay değildir ve çoğu zaman amaçları belirsizlik içinde kalmaktadır.¹⁷⁴ Mitchell, devletlerin faaliyetlerinin ortaya çıkması durumunda, devletlerin gerekli tedbirler alarak durumu meşrulaştırma çabasına girdiklerini düşünmektedir.¹⁷⁵ Devletlerin, devlet dışı aktörlere nazaran eylemlerini ve niyetlerini tanıtmaya eğilimine girmedikleri görülmektedir.¹⁷⁶

Claridge, devletlerin uluslararası toplum tarafından baskıya maruz kaldığında, güvenlik güçleri (polis, asker veya jandarma) yerine ölüm mangaları veya paramiliter grupları kullandığını belirtmektedir. Böylece devletin, baskı ve sorumluluk problemini azaltarak eylemlerine devam ettiği görülmektedir. Claridge devlet terörizminin en büyük zorluğunun paramiliter gruplar ve ölüm mangaları ile devlet arasında ilişkinin bulunması olduğunu dile getirmektedir.¹⁷⁷

Sproat, farklı bir bakış açısı ile durumu yorumlamaktadır. Devlet dışı aktörlerin uyguladığı terörizm açıkça görülürken devlet terörizminin belirginlik ve rapor açısından yetersiz kaldığı görüşünü belirtmektedir. Sproat devlet terörizmini, bilinen sının belirsizliği şeklinde dile getirmektedir. Savunulan görüşe göre devlet terörizmi uygulayan kurumun yapısı ve büyüklüğüne göre kanıt bulmanın değişiklik göstereceğini vurgulanmaktadır.¹⁷⁸ Politik ve askeri yapı büyüdükçe eylemin sorumluluğunun belirlenmesinin zorlaştığı düşünülmektedir. Sproat'a göre söz konusu durum Batı'da devlet terörizmi eksikliğini açıklamaktadır.¹⁷⁹

Stohl devlet tarafından uygulanan terörizmin, devlet dışı aktörler tarafından uygulanan terörizme nazaran daha gizemli ve daha dar olduğunu dile getirmektedir. Devletlerin, eylemlerin gizliliğini koruyarak dış baskıdan kurtulabileceklerini düşünen Stohl, zayıf grupların devlet tarafından hedeflendiğini düşünmektedir. Savunulan bu görüşe göre,

¹⁷⁴ Blakeley, *State Terrorism and Neoliberalism*, 36.

¹⁷⁵ C. Mitchell, M. Stohl, D. Carleton, G. Lopez, "State Terrorism: Issues of Concept and Measurement", *Government Violence and Repression: An Agenda for Research*, ed. M. Stohl and G. Lopez (New York: Greenwood Press, 1986), 2-3.

¹⁷⁶ Chambliss W., "State Organized Crime", *The American Society of Criminology*, C. 27, S. 2 (1989); 203-204.

¹⁷⁷ Claridge, a.g.m., 58.

¹⁷⁸ Sproat, a.g.m., 26.

¹⁷⁹ a.g.m., 26.

devletlerin terörizmi, hükümete çok yüksek cezai maliyetler getirmesi mümkün olmayan ve destekleyicisi az olan gruplara karşı uyguladığı belirtilmektedir.¹⁸⁰

Devlet terörizmini belirlemenin zorluğu ile ilgili farklı görüşlerin olduğu görülse de birkaç unsurun benzerlik gösterdiği görülmektedir. İlk olarak devlet terörizmi polis veya askerler kadar paramiliter ve ölüm mangaları tarafından uygulanmakta ve bu da söz konusu grupların devletle olan ilişkisinin ortaya çıkarılmasını zorlaştırmaktadır. Devletlerin söz konusu grupları eylemlerini gizlemek ve uluslararası toplum tarafından gerçekleşen baskıyı azaltmak için kullandıkları görülmektedir. İkinci olarak devletlerin eylemlerini duyurma gibi bir niyetinin olmayışı eylemin hiç ortaya çıkmama ihtimalini içermektedir. Devletler, devlet dışı aktörler gibi reklam veya tanıtım amacı gütmemektedir. Bu da eylemin sorumluluğunun kimin üstleneceği sorusunu cevapsız bırakmaktadır.

3.7. Devletlerin Terörizme Başvurma Nedenleri

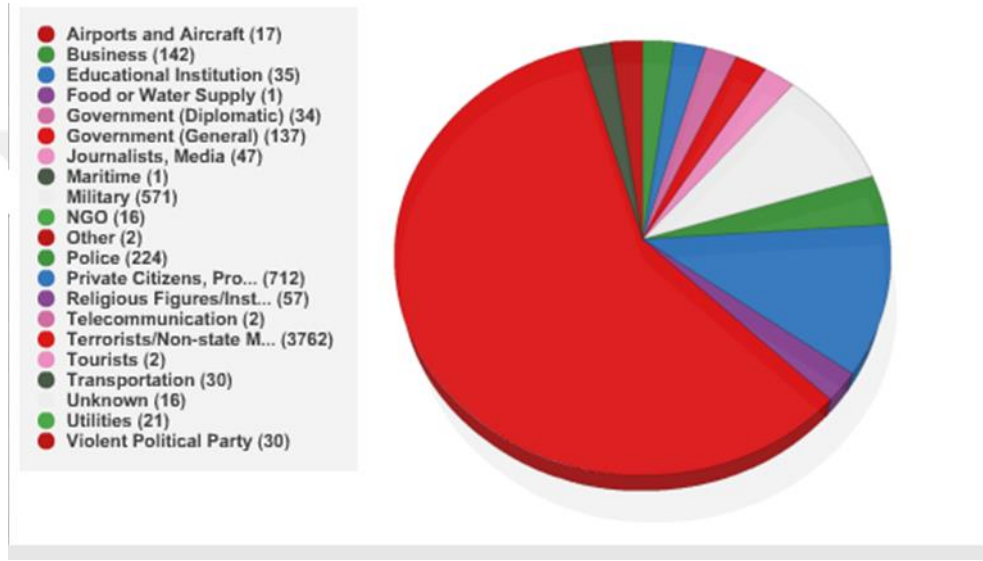
Devletlerin terörizme başvurmasının nedenleri farklılık göstermekle birlikte yapılan çalışmalar bunların genel hatlarının çizilmesini mümkün kılmaktadır. Stohl, devletlerin terörizme başvurmasını iki neden etrafında açıklamaktadır. İlk olarak, devletlerin uyguladığı yöntemlerin kısıtlı olması veya muhalif gruplara karşı görece yetersizliği, devletlerin terörizme başvurmalarına neden olmaktadır. Söz konusu yetersizlik iki şekilde karşımıza çıkmaktadır: Devletin bu yöntemleri kullanmasında beceriksiz olması veya hedef grupların söz konusu yöntemler karşısında harekete geçirilememesidir. İlk nedenin daha çok başarısız veya kırılğan devletlerde yaşandığı görülmektedir. Geçmiş devlet terörizmi örneklerinin, devletleri terörizm kullanmaya teşvik etmesi ikinci bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Terörizm yoluyla amaçlarına ulaşmayı öğrenen hükümetler, bu yöntemi tekrar uygulama isteğinde bulunabilmektedir. Devlet dışı aktörler gibi devletler de birbirlerinden öğrenebilme kabiliyetine sahiptir. Terörizmin verimli veya başarılı bir sonuç verdiğinin algılanması devletlerin terörizme başvurma ihtimalini arttırmaktadır.¹⁸¹ Jackson devletlerin, terörizmi diğer politika seçeneklerine kıyasla ucuz ve verimli olması nedeniyle tercih

¹⁸⁰ Stohl, The State as Terrorist, 15-16.

¹⁸¹ Stohl, The State as Terrorist, 14.

ettiğini belirtmektedir.¹⁸² Ancak yapılan yorum devletlerin her zaman terörizme başvuracağı şeklinde yorumlanmamalıdır.

Yukarıda sayılan etkenler önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmasına rağmen, devletlerin terörizme başvurmasındaki başat rolün ayaklanmalar ve maruz kaldıkları terörizm olduğu belirtilmektedir.¹⁸³ Şekil 1’de 1970 ile 2016 yılları arasında devletlerin terörizmi hangi unsurlara karşı kullandığı görülmektedir. Söz konusu tabloda devletlerin terörizmi yüzde 64 (3762) gibi büyük bir oranda terörist gruplara veya devlet dışı silahlı aktörlere karşı kullandığı görülmektedir.¹⁸⁴

Şekil 1: 1970-2016 Devlet Terörizminin Hedef Aldığı Unsurlar

“Global Terrorism Database”,
<http://apps.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?charttype=pie&chart=target&search=State%20Terror> [Erişim Tarihi 21.01.2020].

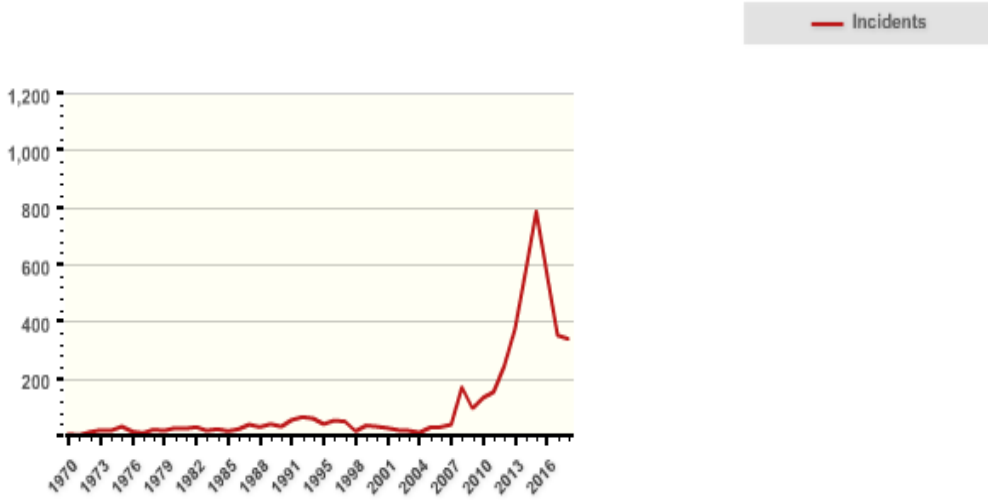
Terör örgütlerine karşı devletin güvenlik güçlerinin yetersiz kalması veya karşı koymadaki beceriksizliği, devletleri terörizm kullanmaya iten nedenler arasındadır. Ancak bazı devletlerin terörizme karşı koyacak imkân ve kabiliyetleri olmasına rağmen terörizme başvurduğu görülmektedir. Devlet terörizmi, terör olayları ile

¹⁸² Jackson, A Defence of the Concept of State, 10.

¹⁸³ Paul Wilkinson, “Why Modern Terrorism? Differentiating Types and Distinguishing Ideological Motivations”, *The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*, ed. Charles W. Kegley (New Jersey: Prentice Hall, 2003), 108.

¹⁸⁴ <http://apps.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?charttype=pie&chart=target&search=State%20Terror> [Erişim Tarihi 21.01.2020].

ilişkili olarak giderek artmakta ve uluslararası barış ve güvenliği tehdit etmektedir. İki unsurun birbirini beslediği ve şiddet sarmalı şeklinde devam ettiği görülmektedir. Şekil 2’de devlet terörizminin 1970’ten 2016’ya kadar giderek arttığı görülmektedir ve günümüz konjonktürü düşünüldüğünde bu sayının daha da artması beklenmektedir. Devletlerin, terörizme karşı devlet terörizmini nasıl ve ne yollarla kullandığını, örnek vakaları ele alarak incelemek faydalı olacaktır. Her vaka durumu birbirinden ayrı özellikler içermektedir. Ele alınan Sri Lanka, Arjantin ve Kolombiya vakalarında devletlerin yetersiz olması neden olarak karşımıza çıkarken, Fransa vakasında ise devletin yeterli imkân ve kabiliyeti olmasına rağmen terörizme başvurduğu görülmektedir. Vakaların farklı olması devlet ve terörizm ilişkisini daha iyi anlamamıza ve yorumlamamıza yardımcı olacaktır. Vakalar kendi dönemleri düşünülerek ele alınmaktadır. Fransa-Cezayir vakası 1954-1962 yıllarında gerçekleşirken, Kolombiya ve Arjantin vakası Soğuk Savaş döneminde, Sri Lanka vakası günümüze kadar ulaşmaktadır. Böylece dönemsel ve mekânsal özellikler bağlamında devlet terörizminin nasıl değiştiğini görme imkânımız olacaktır.

Şekil 2:1970-2016 Devlet Terörizmi Vaka Sayısı

“GlobalTerrorismDatabase”,
<http://apps.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?charttype=pie&chart=target&search=State%20Terror>
[Erişim Tarihi 21.01.2020].

4.DEVLET TERÖRİZMİ VE ÖRNEK VAKALAR ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

4.1. Fransa ve Cezayir Bağımsızlık Savaşı

4.1.1. Cezayir'in Kısa Tarihi ve Bağımsızlık Savaşı Öncesi Durum

Cezayir'in 1830 yılına kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olduğu bilinmektedir. Fransa'nın işgali ile koloni durumuna düşen Cezayir'in Fransa için diğer kolonilerinden farklılık gösterdiği belirtilmektedir. Fransa'nın, Cezayir'i cumhuriyetinin ayrılmaz bir parçası olarak gördüğü ve Fransız Cezayiri (Algerie Française) olarak adlandırdığı savunulmaktadır. Cezayir'de bulunan Avrupalıların *pied noirs* (siyah ayaklar) olarak adlandırılan Fransızlardan ibaret olmadığı ve İtalya, İspanya ve Yunanistan'dan da yerleşimciler bulunduğu düşünülmektedir.¹⁸⁵ Bölgede Avrupa'dan gelen yerleşimcilerin ve Cezayirlilerin Fransızca konuştuğu dile getirilmektedir.¹⁸⁶ İş bulma amacıyla Fransa'ya göç eden Cezayirlilerin, ilerleyen dönemlerde gerçekleşen bağımsızlık savaşında kritik rol oynadığı savunulmaktadır.¹⁸⁷

Bağımsızlık savaşı sırasında Cezayir nüfusunun yaklaşık olarak 10 milyona ulaştığı ve bu sayının 1 milyonunun Avrupalı yerleşimciler olduğu belirtilmektedir. Nüfusun çoğunluğunun Cezayirliler olmasına rağmen, Cezayirlilerin azınlık gibi yaşadığı dile getirilmektedir. Zengin yerleşimcilerin ve Fransa'ya sempati duyan Cezayirlilerin yerel siyaseti kontrol ettiği düşünülmektedir. Orantısız temsilin göstergesi olarak Cezayirli ve Avrupalıların meclisteki sandalye sayısındaki eşitlik gösterilmektedir.¹⁸⁸

Bağımsızlık Savaşı döneminde Cezayir'de büyük tarım ovaları (Mitidja, Chelif, Oranie) ve modern şehirler olmasına rağmen Cezayirlilerin bu imkânlardan faydalanamadığı ve kıtlık içinde yaşadığı belirtilmektedir. Avrupalıların daha çok şehirlerde ve verimli ovalara yakın bölgelerde yaşarken Cezayirlilerin kentlerde

¹⁸⁵ Alistair Horne, *A Savage War of Peace: Algeria 1954-1962* (Middlesex: Penguin Books, 1977), 28.

¹⁸⁶ *a.g.e.*, 30

¹⁸⁷ Martha Crenshaw, *Revolutionary Terrorism* (Stanford: Hoover Institution Press, 1978), 3.

¹⁸⁸ Horne, *a.g.e.*, 33-34.

bulunan gecekondu mahallelerinde ve verimsiz bölgelerde yaşamıştır. Şehirlerde yaşayan Avrupalılar yüzde 35, Cezayirliler ise yüzde 65'tir ve Avrupalıların sadece yüzde 3'ü kırsal kesimlerde yaşamıştır.¹⁸⁹ Cezayirliler ile Avrupalılar arasındaki tezatlık, Cezayirliler arasında giderek artan bir şekilde tepki yaratmıştır. Cezayirlilerin kendilerine karşı uygulanan haksız tutum nedeniyle reform talep etmelerine rağmen Fransızlar ve yöneticiler taleplere karşılık vermemiştir.. Siyasi ve ekonomik koşullar arasındaki zıtlığın güçlü milliyetçi duyguları bir araya getirdiği ve söz konusu duyguların 1945 yılında protestoya dönüştüğü görülmektedir. Söz konusu protestonun, 50.000 Cezayirlinin Fransız askerleri tarafından öldürülmesiyle katliama dönüştüğü belirtilmektedir.¹⁹⁰

4.1.2. FLN Örgütünün Oluşumu

1945 yılında Setif'te gerçekleşen ayaklanmanın ve sonrasındaki katliamın, bağımsızlık savaşına giden yolda köprü olduğu düşünülmektedir. Buna ek olarak yoksulluğun, siyasi sıkıntıların ve giderek artan milliyetçi ideolojinin Cezayirlileri tetiklediği belirtilmektedir.¹⁹¹ 1.Dünya Savaşı'ndan sonra Cezayirli milliyetçilerin, Fransa'nın kısıtlamaları nedeniyle kendi siyasi örgütlerini kurmaya başladıkları görülmektedir. Bağımsızlık savaşından önce üç örgütün diğerlerinden daha popüler olduğu düşünülmektedir. Bunlardan ilkinin; Massali Hadj önderliğinde kurulan Demokratik Özgürlüklerin Zaferi Hareketi (Mouvement Pour le Triomphe Des Libertes Democratiques, MTLD) olduğu ve grubun Fransızlar tarafından dağıtılan Özel Organizasyon (OS, Organisation Speciale) adlı gizli bir birliğin olduğu bilinmektedir. İkinci örgütün, dini lider Şey Ben Badis tarafından kurulan Ulama olduğu görülmektedir. Son örgütün Ferhat Abbas liderliğinde 1946 yılında kurulan Cezayir Demokratik Birliği Manifestosu (Union Democratique Du Manifeste Algerien, UDMA) olduğu belirtilmektedir. Farklılıklar olmasına rağmen öne çıkan bu

¹⁸⁹ Jacques Fremeaux, "National Liberation, Algerian 'Style'?", *Insurgencies and Counterinsurgencies National Styles and Strategic Culture*, ed. Beatrice Heuser, Eitan Shamir (Cambridge University Press, 2016), 193.

¹⁹⁰ Henry F. Jackson, *The FLN in Algeria: Party Development in a Revolutionary Society* (Wesport: Greenwood Press, 1977), 15.

¹⁹¹ Martin C. Thomas, "Violence in the Algerian War of Independence: Terror, Counter-terror and Compliance", *The Routledge History of Terrorism*, ed. Randall D. Law (New York: Routledge, 2015), 221.

örgütlerin merkezinde sömürgeciliğin sona ermesinin ve bağımsız Cezayir fikrinin olduğu savunulmaktadır.¹⁹²

MTLD ve özel birimi olan OS üyelerinin, FLN'nin öncüleri olduğu düşünülmektedir. Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin (FLN) kurucuları arasında; Hocine Ait Ahmed, Ahmed Bella, Mostefa Ben Boulaid, Larbi Ben M'hidi, Rabah Bitat, Mohamed Didouche, Mohamed Khider, Ali Masas, Omar Ourmrane, Lakhdar Ben Tobbal ve Belkacem Krim olduğu belirtilmektedir. Ben Bella, Ourmrane ve Krim gibi liderlerin birçoğunun 2.Dünya Savaşı sırasında Fransız ordusundan eğitim aldıkları dile getirilmektedir.¹⁹³ FLN'nin kurucularının bir kısmının askeri eğitim aldığı ve temel seviyede askerlik bilgisine sahip olduğu görülmektedir.

FLN'nin 1954 sonlarında küçük ve gizli bir örgüt olduğu ve çekirdek kadrosunun Arap ve Cezayir'in doğusunda yaşayan Berber gençlerden oluştuğu belirtilmektedir. FLN'nin çekirdek kadrosunun lider kadrosunda olduğu gibi MTLD örgütünde tecrübe edindiği ve Setif ayaklanmasında yer aldığı düşünülmektedir.¹⁹⁴ FLN'nin içinde kurulan Ulusal Kurtuluş Ordusu'nun (Armee de Liberation Nationale, ALN), söz konusu yapılanmanın askeri kanadı olduğu görülmektedir. ALN'nin 1956 yılında milliyetçiler tarafından gerçekleştirilen Soummam Konferansı'nda kurulduğu ve bağımsızlık savaşı boyunca mücadele ettiği belirtilmektedir. Örgütün ideolojisini diğer ülkelerde tanınır hale getirmek, Fransız hükümetini saf dışı bırakmak ve dış destek almak amacıyla kurulan geçici hükümet olan Cezayir Geçici Hükümeti'nin (Gouvernement Provisoire De La Republique Algerienne, CGH) 1958 yılında Ferhat Abbas önderliğinde kurulduğu savunulmaktadır. FLN'nin alt birimi olan CGH'nin Tunus ve Mısır'da faaliyetler yürüttüğü bilinmektedir.¹⁹⁵

4.1.3. FLN Örgütünün İdeolojisi, Askeri Kanadı ve Stratejisi

FLN örgütünün ideolojisinin iki unsurdan oluştuğu söylenmektedir. Cezayirliler arasındaki birliğin savaşı kazanmak için gerekli olduğu düşüncesi ilk unsur oluştururken, şiddetin gerekliliği düşüncesi ikinci unsur oluşturmaktadır. Örgütün kullandığı ideolojinin altında Cezayir kimliğini ve İslam birliğinin tonlarını bulmak

¹⁹² Crenshaw, *Revolutionary Terrorism*, 3-6.

¹⁹³ Horne, *a.g.e.*, 75-77.

¹⁹⁴ Thomas, *a.g.m.*, 221.

¹⁹⁵ Crenshaw, *Revolutionary Terrorism*, 7-9.

mümkündür. Bağımsızlık Savaşı'nın en genel anlamda milliyetçilik ideolojisi tarafından yönlendirildiği belirtilmektedir.¹⁹⁶

FLN'nin Cezayir Bölge Konseyinin, Cezayir'deki tüm faaliyetlerden sorumlu ve yetkiye sahip olduğu bilinmektedir. Askeri kanat olarak görev yapan ALN'nin de küçük birimlere ayrıldığı görülmektedir. Söz konusu küçük birimler şu şekildedir: Askeri asistan, dış irtibat birimi, istihbarat birimi, özel kuvvetler, el bombası fırlatma birimi. El bombası fırlatma birimlerinin diğer birimlere kıyasla daha ayrı tutulduğu ve şehirlerde görevlendirildiği düşünülmektedir. Bu birimlerin 3 kişilik elemanlardan oluştuğu ve 1956 yılındaki verilere göre şehirlerde ALN'nin suikast amaçlı kullandığı özel kuvvetlerde dâhil olmak üzere sayılarının 6.700'e ulaştığı belirtilmektedir.¹⁹⁷

Cezayirli Müslüman nüfusunun, ALN'nin temel istihdam kaynağı ve propaganda kitlesi olduğu görülmektedir. Söz konusu kitlenin büyük bir kısmının kırsalda yaşadığı bilinmektedir. Kırsalda yaşayan kitlenin zor şartlar altında yaşayan, ekonomik sıkıntılar çeken, tarımla uğraşan ve küçük arazilere sahip insanlar olduğu düşünülmektedir. Tarım reformlarındaki yetersizlik nedeniyle kırsaldaki kesimin Bağımsızlık Savaşı'na katılma ihtimalini yüksek gören FLN'nin gerilla ve terörizm stratejisini kırsal alana dayandığı belirtilmektedir. Bunun yanında Cezayir'in sahip olduğu coğrafi özelliklerin de (dağlık ve ormanlık bölgeler) örgütün kırsal kesim merkezli olmasının nedenleri arasında gösterilmektedir.¹⁹⁸

Örgütün 3 farklı hedef kitlesinin olduğu düşünülmektedir. İlk hedef kitlesini oluşturan tarafsız kesimin daha doğru ifadeyle Cezayir halkının önem bazında en üstte bulunduğu belirtilmektedir. Söz konusu kesimin örgütün maddi ihtiyaçlarını ve istihdam kaynağını karşıladığı görülmektedir ve bununla beraber Bağımsızlık Savaşı'na destek amaçlı örgütün tarafına katılmaları istenmektedir. Örgütün Bağımsızlık Savaşı'na destek vermeyen tarafsız kesime ve Avrupalı yerleşimcileri (özellikle Fransızları) destekleyen Cezayirlilere karşı da terörizm uyguladığı bilinmektedir. Bağımsızlık Savaşı boyunca FLN'nin Avrupalı yerleşimcilerden çok Cezayirlilere şiddet uyguladığı ve Cezayirlileri öldürdüğü düşünülmektedir.¹⁹⁹

¹⁹⁶ a.g.e., 12.

¹⁹⁷ American University Special Operations Research Office, *Underground in Insurgent, Revolutionary and Resistance Warfare* (Washington: US Government Print, 1963), 275-276.

¹⁹⁸ Fremeaux, a.g.m., 194.

¹⁹⁹ Thomas, a.g.m., 226.

Örgütün ikinci hedef kitlesini oluşturan Avrupalı politik elitlerin ve Avrupalı yerleşimcilerin terör kampanyalarına maruz kaldığı görülmektedir. Özellikle şehirlerde bulunan ekipler ile bombalı saldırılar gerçekleştiren örgüt, kadınları erkekler kadar bu tür eylemler için kullanmıştır. Cinsiyet ve yaş ayrımı yapmaksızın tüm Avrupalı yerleşimcilerin terör kampanyalarına maruz kaldığı belirtilmektedir. Bununla beraber süreç ilerledikçe önem kazanan dünya kamuoyu üçüncü hedef kitlesi olarak görülmektedir. Mümkün olduğunca dünya kamuoyuna Fransızları yeneceğini ve bağımsız Cezayir'i kuracaklarını ikna etmeye çalışan örgüt, Fransızların uyguladığı devlet terörizmini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Örgütün dünya kamuoyuna vermek istediği mesajın "Fransa'nın geçmişte kaldığı ve FLN'nin Cezayir'in geleceği olduğu" belirtilmektedir. Böylece FLN'nin kamuoyu desteğini yanına almaya çalıştığı ve Fransa'yı mümkün olduğunca baskı altına almayı planladığı görülmektedir.²⁰⁰

ALN üyelerinin birçoğunun Tunus tarafından sağlanan askeri üslerde yetiştirildiği görülmektedir. Örgütün silah sorununu çözmek için Fransız askerlere saldırdığı ve silah konusunda Ahmed Ben Bella'nın özel olarak ilgilendiği belirtilmektedir. Ben Bella'nın başta Tunus ve Mısır olmak üzere Libya, Sovyetler Birliği, İspanya ve diğer Arap ülkelerinden örgüt için silah kaçırdığı bilinmektedir. Fransız askerlerinin komşu ülkelerden gelen silah ve insan kaynağının önüne geçmek için devriye bölgeleri kurdukları, elektrikli teller ve radar sistemlerini kullandıkları bilinmektedir.²⁰¹ Dış ülkelerden gelen silahlara rağmen örgütün silah kaynağının büyük bir çoğunluğunun Fransız askerlere yapılan saldırılar sonucu ele geçirildiği savunulmaktadır.²⁰² Örgütün büyük bir kısmının kırsalda yaşamasına rağmen terörist hücre yapılarının şehirlerde yer aldığı dile getirilmektedir. Fransızların şehir merkezlerinde asker ve polis sayılarını arttırması ve denetimi üst seviyede tutması, örgütün kadınları şehirlerde kullanmasına neden olmuştur. Kadın üyelerin kontrol merkezlerinden sorunsuz geçtiği, dikkat çekmediği ve bombalı çanta saldırılarında kullanıldığı belirtilmektedir. Kadınlar özellikle sivillerin çok olduğu yerlere içinde patlayıcılar olan çantalar bırakarak şehirlerde ALN adına eylemler gerçekleştirmiştir.²⁰³

²⁰⁰ a.g.m., 227.

²⁰¹ Peter Chalk, "Front De Liberation Nationale (FLN)", *Encyclopedia of Terrorism* (ABC-CLIO, 2013), 233.

²⁰² Foreign Relations of the United States, *Arab-Israeli Dispute; United Arab Republic; North Africa Volume XIII 1958-1960* (United States Government Printing Office Washington, 1992), 869

²⁰³ Crenshaw, *Revolutionary Terrorism*, 23.

ALN'nin 1954 ile 1962 yılları arasında örgüte toplam 132.000 (çoğunluğu erkek) kişinin hizmet ettiği bilinmektedir. 1956 yılında söz konusu örgütün 10.000 asker ve 15.000 aktif destekçisiyle beraber 25.000'in üzerinde üyesinin olduğu görülmektedir. 1957 yılında örgütün liderlerinden olan Abbane Ramdane'nin örgütün asker sayısının 50.000 olduğu yönünde yorum yaptığı belirtilmekle beraber aktif savaşçı sayısının Fransız kaynaklarına göre 20.000 olduğu dile getirilmektedir. 1960'lı yıllarda örgütün sayısının 8.000'lere kadar düştüğü savunulmaktadır. ALN örgütünün alt birimlerinden olan *moussebilin*'in, şehirlerde sabotaj yapmak ve lojistik destek sağlamak amaçlı kurulduğu düşünülmektedir.²⁰⁴ Örgütün askeri kanadının hiyerarşik bir yapıya sahip olduğu görülmekle beraber üyelerin memur, para toplayıcı sıfatlarıyla çalıştırıldığı, çocuk ve kadınların aktif olarak görevlendirildiği bilinmektedir.²⁰⁵

4.1.4. FLN ve Fransa: Cezayir Bağımsızlık Savaşı

Bağımsızlık Savaşı'nın 1 Kasım 1954 Azizler Günü'nde (All Saints Day) gerçekleşen saldırı ile başladığı ve söz konusu saldırı sonucu 10 Fransız askeri ve 2 Avrupalı yerleşimcinin hayatını kaybettiği belirtilmektedir. Savaşın başlangıcında FLN'nin Avrupalı yerleşimcileri hedef almaktan kaçındığı ve örgütün iki kişinin yanlışlıkla öldürüldüğünü belirttiği düşünülmektedir.²⁰⁶ FLN'nin, örgüte destek vermeyen ve Fransızlarla işbirliği içinde olan Müslümanlara karşı şiddet uyguladığı savunulmaktadır. Cezayirli Müslümanlar ve Fransız askerleri dışında örgütün, Fransa hizmetinde şehirlerde ve kırsal kesimlerde çalışan Fransızlara karşı da eylemler gerçekleştirdiği bilinmektedir.

20 Ağustos 1955 yılında 37 Avrupalının ölümüyle sonuçlanan Philippeville katliamının FLN tarafından yapıldığı düşünülmektedir.²⁰⁷ Fransa FLN şiddetine karşı askeri yöntemlerle tepki vermiştir. Fransa'nın FLN saldırılarına tepki olarak 1955 yılında Constantine Katliamı gerçekleştirdiği bilinmektedir.²⁰⁸ FLN'nin şehirlerde uyguladığı el bombası ve bombalı çanta yöntemleri dışında kırsal kesimde yaşayan Cezayirli'lere karşı bir takım eylemler gerçekleştirdiği belirtilmektedir. Hasatların yakılması, hayvanların öldürülmesi, kadın ve çocukların hedef alınması bu yöntemler

²⁰⁴ Mohamed Teguia, *L'Algeria en Guerre* (Alger: Office of Academic Publications, 1988), 154.

²⁰⁵ Fremeaux, a.g.m., 200.

²⁰⁶ Horne, a.g.e., 90-93.

²⁰⁷ Peter Chalk, a.g.e., 232.

²⁰⁸ Thomas, a.g.m., 227.

arasında gösterilmektedir. FLN'nin 1957 yılında Cezayir Bağımsızlığı için mücadele eden ve rakip olarak gördüğü Cezayir Ulusal Hareketi (Algerian National Movement) taraftarı olan 300 kişiyi küçük bir köy olan Melouza'da öldürdüğü bilinmektedir. Bunun dışında örgüt birçok defa kaçırma eylemi gerçekleştirmiş ve kaçırılan insanların çoğu bulunamamıştır.²⁰⁹

1956 ile 1957 tarihleri arasında 550 Cezayirli Müslümanın öldüğü ve 2200 kişinin yaralandığı dile getirilmektedir.²¹⁰ 1958-1959 yılları arasında Fransız yetkililere göre 500 kişinin FLN tarafından öldürüldüğü düşünülmektedir. Bunun yanında örgüt üyelerinin Avrupalı ve Cezayirli kadınlara tecavüz ettiği belirtilmektedir. Söz konusu yöntemlerin Müslüman yetkililer tarafından bilinçli bir şekilde benimsendiği ve halkı terörize etmek amaçlı kullanıldığı düşünülmektedir.²¹¹ 1954 ile 1957 yılı arasında toplam 13.000 insanın hayatını kaybettiği düşünülmektedir.²¹² Örgütün uyguladığı terörizme karşı Fransızların politik yöntemlerden ziyade askeri yöntemleri tercih etmesi şiddetin seviyesini arttırdığı kadar şiddetin ülke genelinde yayılmasına da neden olmuştur.

Terör kampanyalarıyla karşı karşıya kalan Fransa'nın tepkisinin yıllara göre çeşitlilik ve değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Fransa'nın FLN'nin ilk eylemlerini kaçak ve suçlu sıfatlarıyla tanımlayarak olayları ciddiye almadığı ve yerel halkın örgüte olan desteğini göz ardı ettiği bilinmektedir. Cezayir'de yaşananlara, bölgeye General M. Jacques Soustelle'yi atayarak dikkatini verdiğini göstermek isteyen Fransa'nın, nüfus üzerinde sıkı kontroller yapılmasına izin veren Olağanüstü Hal Tasarısı (State of Emergency) çıkarttığı düşünülmektedir. Söz konusu tasarı Fransız askerlerine geceleri evleri arama, belirlenen bölgelerde koruma ve güvenlik alanları oluşturma ve tüm insanların hareketini kontrol etme imkânı sunmuştur.²¹³ Olağanüstü Hal Tasarısı'ndan kısa bir süre sonra genel valinin Cezayir'de terörün bastırılması ve hukuki düzenin yeniden sağlanması için orduya tüm güç verdiği belirtilmektedir.²¹⁴

²⁰⁹ Fremeaux, a.g.m., 210.

²¹⁰ George E. Wales, "Algerian Terrorism", *Naval War College Review*, C. 22, S. 2 (1969): 31.

²¹¹ Fremeaux, a.g.m., 210.

²¹² Wales, a.g.m., 34.

²¹³ Richard Brace and Joan Brace, *Ordeal in Algeria* (Princeton New Jersey: Van Nostrand, 1960), 124.

²¹⁴ Michael K. Clark, *Algeria in Turmoil* (New York: Praeger, 1959), 168

Cezayir Bağımsızlık Savaşı'nın ilk yıllarında Fransa'nın FLN'ye karşı 40.000 asker görevlendirdiği bilinmektedir. Söz konusu askerlerin Aures ve Kabylia Dağları'na düzenli operasyonlar yaptığı düşünülmektedir. Askeri operasyonlara paralel olarak polislerin örgütün üyelerini ve destekleyenlerini tutukladığı savunulmaktadır. 1955 yılından sonra alınan önlemler ve kabul edilen tasarıya rağmen artan terörist ve gerilla faaliyetleri karşısında ordunun yeterli şekilde tepki veremediği görülmektedir. Terörist eylemlerinin yanında FLN'ye giderek artan destek Fransız yetkilileri oldukça zor bir durumun içine sokmuştur. Bunun sonucunda Fransa'nın, Cezayir'de bulunan asker sayısını 400.000'e çıkardığı belirtilmektedir.²¹⁵

Fransa'nın FLN'ye karşı yürüttüğü politikalar 1957 yılından sonra oldukça farklılık göstermektedir. Bu farklılık Ocak 1957 yılında General Jacques Massu ve seçkin birliklerinin (10.Paraşüt Bölümü) Cezayir'e transferiyle ortaya çıkmaktadır. General Massu Çinhindi'nde oldukça yaygın uyguladığı şiddet ve işkence yöntemlerini FLN ile mücadelesine taşımıştır. Massu sonrası süreçte Fransa'nın terörizm ve gerilla ile mücadelesi iki ana unsur etrafında şekillenmiştir. İstihbarat önderliğindeki operasyon bunlardan ilkinin oluştururken nüfusun kontrol altına alınması ikinci unsuru oluşturmaktadır. Massu'nun sivil halkı istihbarat kaynağı olarak gördüğü belirtilmektedir. Bu nedenle Fransız askerlerinin taraflı tarafsız demeden belli bölgelerde oluşturulan kontrol noktalarında insanlara işkence uygulayarak bilgi toplamaya çalıştığı düşünülmektedir. İnsanların kontrol noktalarından uzak olmalarına rağmen şehirlerden toplanıp bu bölgelere getirildiği dile getirilmektedir.²¹⁶ Kontrol noktalarından istihbarat toplama yöntemine *Quadrillage* sistemi denmektedir.²¹⁷ 1957 yılından sonra işkence ve terörizmi sistematik hale getiren ve insan hakları ihlallerine neden olan Fransız askerlerinin işkence sonucu ölen insanları mumyalayıp halka göstermek üzere şehir merkezlerine götürdüğü belirtilmektedir. Böylece Massu ve birlikleri, uyguladığı işkence yöntemiyle halkı korkutmaya çalışarak FLN'ye olan desteği kesmeye çalışmışlardır.²¹⁸ 1957 yılı içerisinde Cezayir'de bulunan erkeklerin yaklaşık olarak yüzde 40'ının işkenceye maruz kaldığı düşünülmektedir.²¹⁹ İşkencenin yanında sayısız insanın ortadan kaybolduğu ve ölümlerin denize atıldığı

²¹⁵ Wales, a.g.m., 34.

²¹⁶ Thomas, a.g.m., 231.

²¹⁷ Chalk, a.g.e., 233.

²¹⁸ a.g.e., 232.

²¹⁹ Daniel Moran, Two Sides of the Same COIN: Torture and Terror in the Algerian War, 1954-62, *Strategic Insight*, C. 8, S. 1 (2009): 4

düşünülmektedir. Uygulanan terörizm yöntemi nedeniyle binlerce insanının evlerini terk etmek zorunda kaldığı görülmektedir.²²⁰

Le Monde gazetesinin yayınladığı makalede Bağımsızlık Savaşı Boyunca FLN üyesi olan Louise Ighilariz'in Fransız askerleri tarafından yakalanıp kontrol bölgesinde aylarca işkenceye maruz kaldığı dile getirilmektedir. Ighilariz, kendisine işkence uygulanırken General Massu'nun ve General Marcel Bigeard'ın işkenceye katıldığını söylediği belirtilmektedir. Sonrasında Massu ile röportaj yapan gazetecilere göre General Massu, Ighilariz'le ilgili bir şey hatırlamamakta ancak işkence yöntemini uyguladığını itiraf ettiğini belirtmektedir. Cezayir Bağımsızlık Savaşı boyunca söz konusu generalin sağ kolu olarak görev yapan General Paul Aussaresses'in 24 FLN üyesini öldürdüğünü itiraf ettiği savunulmaktadır.²²¹ Aussaresses'in 2001 yılında yayınlanan Cezayir Bağımsızlık Savaşı'ndaki anılarını anlattığı kitapta; kontrol bölgelerine getirilen insanların işkence sonrası hayatta kalmasının zor olduğu, işkencenin sistematik istihbarat toplama politikasına dönüştüğü, bilgi versin ya da vermesin herkesin işkenceye maruz kaldığı ve getirilenleri öldürmenin askeri görevin ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilmektedir.²²²

Fransa'nın uyguladığı devlet terörizmi FLN'yi durdurmuş gibi gözükse de halkın isyana olan desteğini arttırmış ve durumu daha da kötü hale getirmiştir. Fransa'nın FLN tehdidine karşı olumsuz yaptırımlar (Alınan tasarı ve özgürlük kısıtlamaları), devlet terörizmi ve insan hakları ihlalleriyle karşılık verdiği görülmektedir. Örgütün askeri olarak Fransızlara karşı üstün bir başarısı olmamasına rağmen kamuoyunda topladığı destek ve uygulanan devlet terörizmi sayesinde Fransa'yı baskı altına almayı başarmıştır. Özellikle sivil halka karşı uygulanan işkence yönteminin yarattığı kötü tepki Fransa'yı oldukça zor duruma sokmuştur. Fransa hükümeti uyguladığı devlet terörizminin doğurduğu kötü sonuçlar nedeniyle Cezayir'in bağımsızlığını yapılan Evian Anlaşması ile tanımak zorunda kalmıştır.²²³ Terörizme karşı terörizm yöntemini benimsemenin hatalı olduğunun en önemli kanıtlarından biri olarak karşımıza çıkan

²²⁰ Thomas, a.g.m., 232.

²²¹ William B. Cohen, "The Algerian War, the French State and Official Memory", *Historical Reflections*, C. 28, S. 2 (2002): 233-235.

²²² Paul Aussaresses, *Services spéciaux: Algérie* (Paris: Perrin, 2001), 146-155.

²²³ Chalk, a.g.e., 234.

Cezayir Bağımsızlık Savaşı boyunca toplam 600.000 ile 1.500.000 arasında insanın hayatını kaybettiği belirtilmektedir.²²⁴

4.2. Kolombiya ve FARC

4.2.1. Kolombiya'daki Şiddetin Kökeni ve Nedenleri

Kolombiya'da yaşanan şiddetin kökenleri 1940'ların başına kadar dayanmaktadır. 1940 ve 1950'li yıllarda Kolombiya'da, liberaller ve muhafazakârlar arasında iç savaş yaşandığı belirtilmektedir. Söz konusu dönemin *La Violencia* olarak adlandırıldığı ve yaşanan iç savaş boyunca yaklaşık olarak 200.000 insanın hayatını kaybettiği savunulmaktadır. La Violence olarak adlandırılan dönemin, iki tarafın ateşkesi ile 1958 yılında sonra erdiği ve Ulusal Cephe (National Front) adı altında tarafların koalisyonu ile sonuçlandığı bilinmektedir. 16 yıl süren koalisyon süreci boyunca liberaller ve muhafazakârlar siyasi ve idari olarak güç paylaşımına gitmişlerdir. Kolombiya toplumu tarafından desteklenen koalisyon süreci boyunca ölüm oranlarında önemli azalmalar görülmüştür.²²⁵

Ulusal Cephe dönemi boyunca ölüm ve cinayet oranlarında azalma gözükmesine rağmen, koalisyonun kolluk kuvvetlerini ve yargıyı ihmal ettiği belirtilmektedir. 1970'lerde gerilla isyanları, suç ve cinayet oranları, paramiliter yapılanmalar ve kırsal kesimlerde yaşanan şiddet tekrar artmaya başlamıştır. Söz konusu sorunların ortak noktası olarak kolluk kuvvetlerinin zayıflığı, yozlaşmış hükümet ve kurumsal performansın düşüklüğü gösterilmektedir. Bununla beraber Kolombiya nüfusunun giderek artması ve işsizlik oranı şiddete neden olan unsurlar arasında değerlendirilmektedir. Kolombiya nüfusunun 1951'de 12 milyon olduğu belirtilirken şiddetin en çok yaşandığı dönemlerden olan 2001 yılında nüfusun 42 milyon olduğu görülmektedir. 1950'li yıllarda kentsel nüfus oranı yüzde 57 iken 2001 yılında yüzde 74'e çıkmıştır. 1980'lere gelindiğinde hızla büyüyen yasa dışı uyuşturucu ekonomisi ve güçlenen gerilla grupları bağlamında suç ve şiddetin, direnç ve tepki olmadan hızla arttığı gözlenmektedir. Bunun yanında gerilla örgütlerini durdurmak ve ortadan

²²⁴ Cohen, a.g.m., 221.

²²⁵ Miguel Ceballos and Gerard Martin, "Between Terror and Reform", *Georgetown Journal of International Affairs*, C. 2, S. 2 (2001): 88.

kaldırmak amaçlı kurulan paramiliter yapılanmaların da şiddetin artışına neden olduğu düşünülmektedir.²²⁶

Kolombiya’da ki şiddetin nedenini sadece uyuşturucuyla açıklamak hatalı olacaktır. İlk olarak Kolombiya vakası ele alınan diğer vakalardan oldukça farklılık göstermektedir. Ele alınan diğer vakalar iki veya üç taraf (Devlet, paramiliter yapılanma ve terör örgütü) arasındaki mücadeleyi içerirken Kolombiya vakası terör örgütleri (FARC ve Ulusal Kurtuluş Ordusu), paramiliter gruplar, uyuşturucu kartelleri ve devlet olmak üzere 4 taraftan meydana gelmektedir.²²⁷ Söz konusu tarafların dönemden döneme birbirleriyle işbirliği içinde oldukları gibi çatışma durumunda da olduğu gözlemlenmektedir. Kolombiya’daki paramiliter grupların diğer vakalarda ele alınan paramiliterlere kıyasla devletten daha özerk davrandığı dönemler olmuştur.

İkinci olarak ülkede yaşanan şiddetin uyuşturucudan ziyade ülkenin başarısız devlet profiline sahip olmasından dolayı yaşandığı görülmektedir. Devletin, vatandaşların duyduğu temel sosyal hizmetleri sağlamada yetersiz kaldığı belirtilmekle beraber karteller ve terör örgütleri tarafından gerçekleştirilen eylemlere karşı önlem almada başarısız olduğu düşünülmektedir. Devlet kurumlarının profesyonellikten uzak oldukları, insan haklarına gereken önemi vermediği ve yolsuzluklarla suçlandığı dile getirilmektedir. Devletin 2002 yılına kadar sadece güvenlik güçlerine önem vermesi ve sonucunda şiddetin devam etmesi üçüncü unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenlik güçlerinin aşırı şiddet kullanması ve bazı dönemlerde paramiliter örgütlerle iş birliğine girmesi ülke içindeki şiddet seviyesinin artmasına neden olmuştur.²²⁸

4.2.2. FARC’ın Kuruluşu, İdeolojisi ve Yapılanması

Kolombiya’da Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC) dışında birçok gerilla ve terör örgütü bulunmaktadır. 19 Nisan Hareketi(M-19) ve Ulusal Kurtuluş Ordusu (ELN) bunlar arasında yer almaktadır. Gerilla yapılanmaları ve terör örgütleri arasında FARC ve ELN’nin eleman sayısı, gerçekleştirdiği terör saldırıları ve elde ettiği gelir açısından diğer örgütlerden daha baskın olduğu görülmektedir. FARC örgütünü belirli durumlarda ELN ile beraber ele almak, söz konusu ülkenin terörizmle mücadele

²²⁶ a.g.m., 89.

²²⁷ Jeniffer S. Holmes and Sheila Amin Gutierrez de Pineres, “Violence and the state: Lessons from Colombia”, *Small Wars and Insurgencies*, C. 25, S. 2 (2014): 373.

²²⁸ a.g.m., 373.

yöntemlerini ve ülkede gerçekleşen terörizmin büyüklüğünü anlamamız açısından yararlı olacaktır.

FARC'ın köklerinin, La Violence dönemine kadar uzandığı düşünülmektedir. Şiddet dönemi olarak bilinen bu dönemde, örgütün kurucusu olan Manuel Marulanda'nın aktif bir şekilde yer aldığı belirtilmektedir. Örgün eğitimi olmayan ve köylü olan Manuel'in kuzenleriyle beraber Muhafazakârlara karşı gerilla mücadelesi verdiği ve gerilla kariyerinin bu dönemde başladığı savunulmaktadır. Şiddet döneminin koalisyon hükümetinin kuruluşuyla bitmesine rağmen çatışmanın altında yatan nedenlere karşı (kırsal kesimdeki şiddet ve toprak sorunları) herhangi bir gelişmenin sağlanamadığı görülmektedir. Manuel Marulanda ve örgütün kurucularından olan Jacobo Arenas'ın söz konusu dönemde beraber mücadele ettiği ve ekonomik özerkliğe ve kendini savunmaya dayalı bir topluluk oluşturmayı amaçladıkları düşünülmektedir.²²⁹

350 köylünün gerilla mücadelesinde bir araya gelmesiyle oluşan FARC'ın 1964 yılında kurulduğu belirtilmektedir. Söz konusu dönemde yaşanan ekonomik sıkıntılar ve hükümetin uyguladığı baskıcı politikalar örgütün sayısının artmasıyla sonuçlanmıştır. 1970 ve 1974 yılları arasında Cumhurbaşkanı Misael Pastrana'nın gerçekleştirmeye çalıştığı toprak reformunun başarısız olması köylülerin şehirlere göç etmesine neden olmuştur. Şehirlerdeki işsizlik oranının artması ve sosyal sorunların durumu daha da kötüleştirilmesi sonucu insanlar hükümete karşı protesto ve eylemlerde bulunmuşlardır. Hükümetin 1978 yılında Sıkı Güvenlik Tüzüğüne uygulamaya koymasıyla beraber insanların protesto ve organize olma hakları kısıtlanmış ve örgüte olan destek giderek artmıştır.²³⁰

Küba Devrimi'nden ilham aldığı düşünülen FARC'ın, askeri mücadele yöntemiyle ulusal silahlı kuvvetleri yenebileceğini düşündüğü belirtilmektedir. Devletin neden olduğu sorunlar ve yoksulluk, örgütün Putumaya, Caqueta ve ülkenin güney ve orta bölgeleri gibi bazı kesimlere hâkim olmasıyla sonuçlanmıştır. Bununla beraber örgütün Latin Amerika'daki devrimci gruplara yayılan revizyonist ateşten etkilendiği, Carlos Marighella'nın şehir gerillası yöntemini uyguladığı ve Marksist-Lennist ideolojiyi benimsediği belirtilmektedir. Örgütün bölgedeki en güçlü sol gerilla

²²⁹ Alexander Grebonle and William Rose, "David Galula's Counterinsurgency: Occam's Razor and Colombia, *Civil Wars*, C. 13, S. 3 (2011): 286-287.

²³⁰ a.g.m., 287.

yapılanması olmasına rağmen politika üretmede sıkıntılar çektiği ve siyasi katılımı başarısız olduğu görülmekle beraber yolsuzluk, toplumdaki eşitsizlik, hükümetin ABD'ye olan bağlılığı, paramiliter örgütlerin uyguladığı şiddet ve insan hakları ihlalleri üzerinden devleti eleştirmekle yetindiği belirtilmektedir. Bu nedenle örgüt devlete hak ettiği eleştirileri sunarken, kırsal alanın ötesinde yankı uyandıran politikalar geliştirememiştir.²³¹

4.2.2.1. FARC ve Uyuşturucu Ticareti

1980'lerde uyuşturucu ticaretinin giderek artmasıyla beraber terör örgütlerine olan nakit para akışının arttığı belirtilmektedir. 1980'lerde uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirin 1.5 milyar dolara ulaştığı ve 1985 yılında neredeyse iki katına çıkarak 2.5 milyar doların üstünde olduğu düşünülmektedir.²³² FARC'ın baskın olduğu bölgelerde uyuşturucu ürettiği ve uyuşturucu üreten kartellerden de vergi aldığı bilinmektedir. Uyuşturucudan elde edilen gelirin fazla olması, örgütün dış destek olmadan ayakta kalmasını sağlamaktadır. Örgütün 1998 yılındaki 285 milyon dolarlık gelirinin 136 milyonunu uyuşturucu ticaretinden elde ettiği düşünülürken kalan miktarın gasp, insan kaçırma ve vergiler yoluyla elde ettiği belirtilmektedir.²³³ 2003 yılındaki verilere göre örgütün uyuşturucudan yıllık 300 milyon dolar kazandığı dile getirilmektedir.²³⁴

Terör örgütlerinin ve özellikle FARC'ın ürettiği uyuşturucuları ABD ve Avrupa ülkelerine sattığı düşünülmektedir. Kolombiya'daki uyuşturucu üretimi sayesinde elde edilen gelir devleti teröristlerle mücadelede oldukça zor duruma sokmaktadır. 1997 yılındaki verilere göre devletin savunma bütçesi 1.4 milyar dolar iken aynı yıl terör örgütlerinin uyuşturucudan elde ettiği gelir 800 milyon doları aşmaktadır.²³⁵

4.2.2.2. FARC'ın Askeri Yapısı ve Silah Kaynakları

Örgütün askeri yapısına bakıldığında savaşçı sayısının ülkedeki sorunların artmasıyla beraber artış gösterdiği belirtilmektedir. Ülkede yaşanan olumsuzluklar örgüte olan

²³¹ Chris Lee, "The FARC and the Colombian Left: Time for a Political Solution?", *Latin American Perspectives*, C. 39, S. 1 (2012): 30-32

²³² Bruce M. Bagley, "Colombia and the War on Drugs", *Foreign Affairs*, C. 67, S. 1 (1998): 76.

²³³ Roman D. Ortiz, "Insurgent Strategies in the Post-Cold War: The Case of the Revolutionary Armed Forces of Colombia", *Studies in Conflict and Terrorism*, C. 25, S. 2 (2002): 137.

²³⁴ Grebonle, a.g.m., 288.

²³⁵ "Colombia's escalating violence", *Strategic Comments*, C. 3, S. 4 (1997): 1-2.

desteği arttırmakta ve eleman ihtiyacını rahatça karşılamasına imkân sağlamaktadır. Örgüt 1970’li yılların başında 50 kişilik ekiplerle eylem gerçekleştirebilirken bu sayı 1978 yılında 150’ye kadar çıkmıştır. Bununla beraber örgüt özel operasyonlar ve suikastlar gerçekleştirmesi amacıyla özel birimler kurmuştur. Savaşçıların bazılarının, eski Sovyet Blokunda eğitim gördükleri ve belirli bir seviyede askeri tecrübeye sahip oldukları düşünülmeyle birlikte bu tecrübelerin, örgütün askeri yapısına yansıdığı ve örgütün askeri kanadının profesyonel şekilde yapılanmasına yardımcı olduğu belirtilmektedir. Sovyet Blokundaki tecrübeler dışında savaşçıların, IRA ve Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi ile askeri eğitim gerçekleştirdikleri ve Libya’ya uçak kullanmayı öğrenmek için gönderildikleri belirtilmektedir.²³⁶ Örgüte katılan savaşçıların genellikle 15 ile 30 yaş arasında olduğu iddia edilmektedir. Genç savaşçıların örgüte katılmasının nedenleri arasında işsizlik ve ekonomik sıkıntılar gösterilmektedir. Genç savaşçıların dışında, ülkede ve FARC’ın askeri kanadında çocuk askerlerin kullanıldıkları görülmektedir. İnsan Hakları İzleme Örgütü’ne göre 2005 yılında ülkedeki çocuk askerlerinin sayısı 11.000’ini geçmektedir.²³⁷ Şiddetin en çok yaşandığı dönem olan 2000’lerin ortasında örgütün yaklaşık olarak 15.000 ile 17.500 silahlı savaşçısının olduğu düşünülmektedir.²³⁸ Söz konusu sayının 2006 yılında 20.000’e ulaştığı belirtilmektedir.²³⁹

Örgütün silah temin etme konusunda hatırı sayılır bir özerkliğe ulaştığı ve oldukça gelişmiş tedarik zinciri kurduğu düşünülmektedir. FARC’ın silah kaynaklarını farklı yöntemlerle elde ettiği görülmektedir. İlk yöntemi köylerde kullanılan araçların (Tarım traktörleri vb.) silahlandırılarak mücadelede kullanılması oluşturmaktadır. İkinci yöntemi SSCB’nin dağılmasıyla beraber devletlerden satın alınan silahlar oluşturmaktadır. 2000 yılında FARC’a Almanya’dan giden 50.000 adet AK-47 silahı Amerika, İsrail ve Kolombiya istihbarat birimlerinin ortak çalışması sonucu yakalanmıştır. 10.000 AK-47 mermisi Ürdün’den örgüte teslimi sırasında yakalanmıştır. Bunun dışında örgüt Kolombiya’ya komşu olan ülkelerden ve ülkelerde bulunan terör örgütlerinden silah temin etmektedir. Salvador ve ülkede bulunan Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi, Venezuela, Meksika silah temin edilen

²³⁶ Ortiz, a.g.m., 137-139.

²³⁷ Lee, a.g.m., 35-36

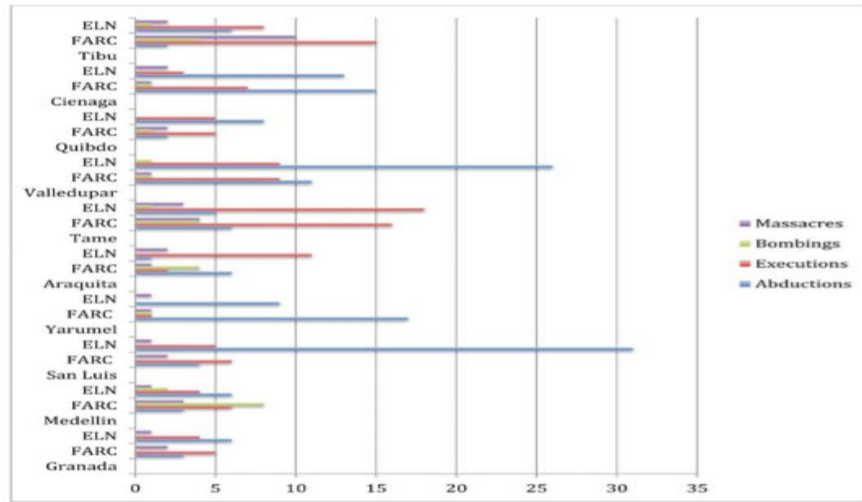
²³⁸ Kim Cragin and Bruce Hoffman, “Arms Trafficking and Colombia” (Rand National Defense Research Institute, 2003), 5.

²³⁹ Jorge E.Delgado, “Colombian Military Thinking and the Fight Against the FARC-EP Insurgency, 2002-2014”, *Journal of Strategic Studies*, C. 38, S. 6 (2015): 829.

lkeler ve örgütler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özetle örgütün mali ve askeri özerkliğinin, kurduğu uluslararası bağlantıya dayandığı görülmektedir.²⁴⁰

4.2.3. FARC ve Kolombiya Mücadelesi

FARC'ın hükümet ile mücadelesi boyunca katliamlar, infazlar, kaçırmaya eylemleri ve sivil alanların bombalanması gibi çeşitli terör yöntemleri uyguladığı belirtilmektedir. Söz konusu eylemlerin yoğunluğu dönemlere göre değişmekle beraber tezin bu bölümünde ülkede toplam 13.428 eylemin gerçekleştirildiği 1988-2012 yılları ele alınacaktır. 24 yıllık sürede 13.428 eylemin 2.409'u FARC'a atfedilmekle beraber bu süreç boyunca; toplam gerçekleştirilen bombalama eylemlerinin yüzde 58'i (121 vaka), kaçırmaya eylemlerinin yüzde 29'u (884 vaka), gerçekleştirilen katliamların yüzde 11.8'i (200 vaka) ve gerçekleştirilen infazların yüzde 14.3' (1.204 vaka) rgt tarafından gerçekleştirmiştir. FARC'ın, Kolombiya'daki en gcl 2. Örgüt olarak karşımıza çıkan ELN'den 2 kat daha fazla bombalama yöntemi kullandığı, 3 kat daha fazla katliam yaptığı, 2 kat daha fazla infaz gerçekleştirdiği belirtilmektedir.²⁴¹

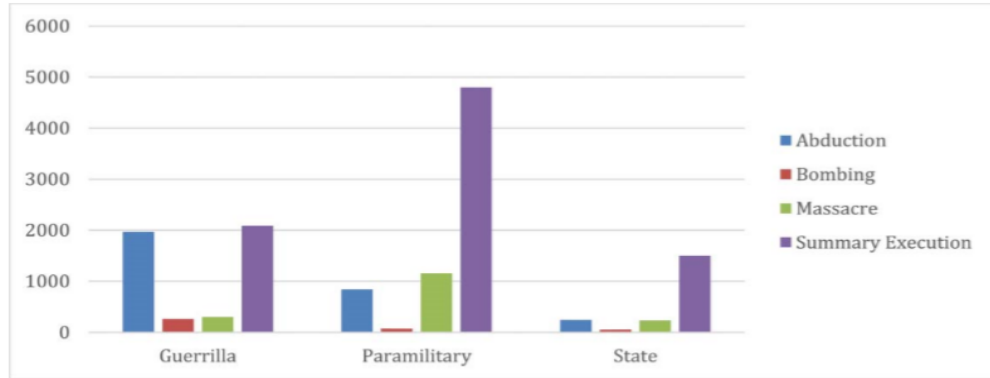
şekil 3:FARC ve ELN'nin Eylemlerinin Karşılaştırılması 1988-2012

Andreas E. Feldmann, "Revolutionary Terror in the Colombian Civil War", *Studies in Conflict and Terrorism*, C. 41, S. 10 (2018): 835

²⁴⁰ Ortiz, a.g.m., 138-139.

²⁴¹ Andreas E. Feldmann, "Revolutionary Terror in the Colombian Civil War", *Studies in Conflict and Terrorism*, C. 41, S. 10 (2018): 833-834.

Söz konusu örgütlerin eylemler gerçekleştirdiği bölgeleri ve eylem sayılarının kıyaslamasını gösteren Şekil 3'e bakıldığında, FARC'ın üstünlüğü ve eylemlerinin yoğunluğu ortaya çıkmaktadır. Bunun dışında örgütün 2000 yılında kara mayınları ve silindir bombalar ile 496 sivil öldürdüğü, 2003 yılında Bogota'da bombalı saldırı sonucu 33 kişinin ölümüne neden olduğu ve aynı yıl yaptığı bombalı saldırıda içlerinde 2 yaşında çocuk bulunan 8 kişiyi öldürdüğü belirtilmektedir.²⁴² Terör örgütlerinden kaynaklanan şiddet ve terörizmden dolayı birçok insanın hayatını kaybetmesine rağmen paramiliter gruplar tarafından öldürülen insanların daha fazla olduğu düşünülmektedir. Şekil 3'te 1988-2012 yılları arasında gerçekleşen terör eylemlerinin gerilla grupları, devlet ve paramiliter gruplar bağlamında değerlendirildiği görülmektedir. Söz konusu bilgiler değerlendirildiğinde toplam terör saldırıları arasında gerillalar toplamda yüzde 34.3'lük bir orandan sorumlu iken FARC bunun yaklaşık olarak yüzde 17.9'unu, ELN ise 10.8'lik bir oranı temsil etmektedir.²⁴³

Şekil 4:1988-2012 Yılları Arasındaki Terör Eylemlerinin Kaynakları

Andreas E. Feldmann, "Revolutionary Terror in the Colombian Civil War", *Studies in Conflict and Terrorism*, C. 41, S. 10 (2018): 826.

Kolombiya'da gerçekleşen olaylar sadece hükümet ve terör örgütleri ile sınırlandırılmamaktadır. Hükümet tarafından 1965 yılında 3368 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 48 Sayılı Kanun ile terör örgütlerinin saldırılarını engellemek ve durdurmak amacıyla kurulan ve devlet tarafından bizzat desteklenen paramiliter yapılanmalar söz konusu süreçte önemli bir rol oynamaktadır.²⁴⁴ Devletin

²⁴² Lee, a.g.m., 37.

²⁴³ Feldmann, a.g.m., 826.

²⁴⁴ Holmes and Sheila Amin Gutierrez de Pineres, a.g.m., 373.

desteği ile giderek güçlenen paramiliter yapılanmaların sol örgütlerle mücadelesi dışında, uyuşturucu kaçakçılığı ve arazi satın alma işlerine girdiği ve kartellerle arasındaki farkın bulanıklaşmaya başladığı belirtilmektedir.²⁴⁵ 1980’li yılların ortalarında sayılarının 100’den fazla olduğu düşünülmekle beraber 1997 yılında grupların çoğunun Kolombiya Birleşik Öz Savunma Kuvveteri (*Autodefensas Unidas de Colombia*, AUC) adı altında birleştiği savunulmaktadır. AUC zamanla Kolombiya’da en güçlü ve büyük paramiliter yapı haline gelmiştir.²⁴⁶

Kolombiya ordusunun zayıf, güçsüz ve yeterli olmamasından dolayı devletin paramiliter örgütlerle işbirliği yaptığı görülmektedir. 1965 yılındaki yasa dışında devletin, paramiliter örgütlerle bağının daha derin olduğu düşünülmektedir. Ordunun silah ve ekipman yardımı yaptığı düşünüldüğü için suçlandığı belirtilmektedir.²⁴⁷ Bunun dışında Lee; hükümet, ordu ve söz konusu yapılanmalar arasında ciddi bir ilişki olduğunu düşünmekte ve Kolombiya Hava Kuvvetleri’nin uyuşturucu ticaretine girdiği ve paramiliterlerle yakın bağı olduğu için *Blue Cartel* olarak adlandırıldığını dile getirmektedir.²⁴⁸ AUC’un söz konusu ilişki sayesinde uyuşturucu ticaretini kolaylıkla yaptığı düşünülmekte ve gelirinin yüzde 70’ni kokain ticaretinden elde ettiği belirtilmektedir.²⁴⁹

Paramiliter örgütlerin, FARC’ı durdurmak için terörizm yöntemini benimsediği ve suçlu-suçsuz ayrımı yapmadan, örgüte olan desteği azaltmak ve halkı korkutmak için insanları öldürdüğü düşünülmektedir. 1980’li yıllarda 3.000 FARC üyesi söz konusu yapılanmalar tarafından öldürülmüştür.²⁵⁰ 1986-1990 yılları arasında örgütün siyasi kolu olan Vatansever Birliği’nin (Patriot Union, UP) 2.000 ile 4.000 üyesi öldürülmüştür.²⁵¹ Terör örgütlerinin kontrolündeki bölgelerden olan Uraba, Magdalena ve Medio’nun terör, şiddet ve katliam yoluyla paramiliterler tarafından terör örgütlerinden temizlendiği savunulmaktadır.²⁵² 1997 yılında gerçekleştirilen saldırıların yaklaşık olarak % 60’ının paramiliter yapılanmalar tarafından

²⁴⁵ a.g.m., 374.

²⁴⁶ Grebonle, a.g.m., 289.

²⁴⁷ Miguel Ceballes and Gerard Martin, a.g.m., 93.

²⁴⁸ Lee, a.g.m., 35.

²⁴⁹ James F. Rochlin, *Vanguard Revolutionaries in Latin America: Peru, Colombia, Mexico* (UK: Lynne Rienner Publishers, 2003), 137.

²⁵⁰ Julia E. Sweig, “What Kind of War for Colombia”, *Foreign Affairs*, C. 81, S. 5 (2002): 136.

²⁵¹ Lee, a.g.m., 31.

²⁵² Miguel Ceballos and Gerard Martin, a.g.m., 93.

gerçekleştirildiği belirtilmektedir.²⁵³ 2002 yılından 2007 yılına kadar olan süreçte eylemlerine devam eden AUC'un, 3000 kişiden fazla insanı öldürdüğü ve aynı sayıda insanı yerlerini terk etmeye zorladığı düşünülmektedir. Devletin, terör örgütleriyle mücadelesi sürecinde yerlerinden edilen insanların yüzde 80'inin paramiliter yapılanmalar nedeniyle olduğu görülmektedir. Tüm süreç boyunca 3.3-3.49 milyon insanın yerinden edildiği ve bu sayının Kolombiya nüfusunun yaklaşık olarak %7-%11'ine tekâmül ettiği görülmektedir. Bununla beraber 5-10 milyon hektar alanın terkedildiği dile getirilmektedir. 2006 sonrası süreçte silahsızlandırılmaya başlamasına rağmen paramiliter yapılanmaların 2008 yılında 4.000 kişiyi evlerini terketmeye zorladığı belirtilmektedir.²⁵⁴ Özetle, ordunun eksikliğinin paramiliter yapılanmalarla kapatılmaya çalışıldığı Kolombiya'da, söz konusu yapılanmaların terör örgütlerinden daha fazla terörizm uygulamaları, insan haklarını ihlal etmeleri ve sivilleri ayırım yapmadan hedef almaları şiddetin ve örgüte olan desteğin artmasıyla sonuçlanmıştır. Örgüte olan desteğin artmasıyla beraber ülkedeki şiddet her bölgeye yayılmış ve içinden çıkılmaz bir durum haline gelmiştir.

Devletin, AUC ve benzeri yapılanmalar dışında güvenlik güçleri ve imtiyaz yöntemi ile terör örgütlerine karşı mücadele ettiği görülmektedir. Söz konusu mücadeleye karşı uygulanan politikalar dönemlere göre değişiklik göstermektedir ve bu değişiklik 1982-2002 ve 2002 –2015 olmak üzere iki dönemde ele alınmaktadır. 1980'lerin başından 2002 yılındaki seçime kadar olan süreç, devletin terör örgütleriyle barış görüşmeleri yapmaya çalıştığı ve paramiliter yapılanmaları en çok kullandığı dönem olarak belirtilmektedir.²⁵⁵

1982 yılında başkan seçilen Balisaria Betancur'un terör örgütleriyle çatışmayı sona erdirmek için barış komisyonu oluşturduğu ve silah bırakmaları halinde terör örgütlerine, tüm suçların görmezden gelineceği bir af teklifi sunduğu belirtilmektedir. Bunun sonucunda 28 Mart 1984 yılında imzalanan El Acuerdo de La Uribe Anlaşması hükümet ile FARC arasında imzalanan ilk anlaşma olarak karşımıza çıkmaktadır. Anlaşma gerçekleşmesine rağmen silah bırakmayan ancak şiddet seviyesini azaltan örgütün, başkan tarafından olumlu karşılandığı düşünülmektedir. Betancur sonrası

²⁵³ Grebonle, a.g.m., 295.

²⁵⁴ David Maher and Andrew Thomson, "The Terror That Underpins the 'peace': The Political Economy of Colombia's Paramilitary Demobilisation Process", *Critical Studies on Terrorism*, C. 4, S. 1 (2011): 107-108.

²⁵⁵ Grebonle, a.g.m., 291.

süreçte başkan olan kişilerin aynı politikayı uyguladığı ve terör örgütleriyle anlaşmaya çalıştığı görülmektedir.²⁵⁶ İçlerinde M-19, Quintin Lame ve Halk Kurtuluş Ordusu'nun (EPL) bulunduğu örgütlerin toplam olarak 4.000 üyeyle beraber silahı ve eylemleri bıraktığı düşünülmektedir.²⁵⁷ FARC'ın daha önceden de belirtildiği gibi siyasi katılımının paramiliter yapılanmalar tarafından engellenmesi, örgütün şiddet kullanmasına neden olmuş ve silah bırakmasını engellemiştir.

2002 yılında yapılan seçimlerden sonra başa gelen sağcı aday Alvaro Uribe önceki politikalardan farklı bir yöntem izlemiştir. Ortaya konan değişikliklerden ilkinin önceki başkanların uyguladığı barış girişimlerinin reddi olduğu görülmektedir. FARC'a karşı sert ve imtiyaz içermeyen politikalar uygulamak isteyen Uribe Demokratik Güvenlik Planı'nı uygulamaya başlamıştır. Söz konusu program devlet kontrolünün arttırılmasını, uyuşturucu yetiştiriciliğine ve ticaretine son verilmesini, devletin gücünün korunmasını, verimli ve şeffaf iyileştirmenin gerçekleşmesini içermektedir. Terör örgütlerinden kurtulan bölgelere yargı sisteminin korunmasını, yerli halkın ihtiyaçlarının karşılanmasını, kamu hizmetlerinin güçlendirilmesini ve demokrasinin uygulanmasını isteyen Uribe'nin paramiliterleri de silahsızlandırmaya çalıştığı görülmektedir.²⁵⁸ Bunun yanında savunma bütçesinde, asker ve polis sayısında artışa gidildiği ve ABD'den mali yardım alındığı düşünülmektedir. 1985 yılında 66.000 olan asker sayısının, 1990 yılında 110.000, 1995 yılında 145.000 ve 2002 yılında 203.000 asker ve 110.000 polis olduğu belirtilmektedir.²⁵⁹ Asker ve polisi özel yasalar çıkararak gizli dinleme ve yetkisiz tutuklama hakkı tanıyan Uribe'nin, sivil ve askeri iş birliğine daha çok önem verdiği savunulmaktadır. Uribe'nin, FARC ile mücadelesindeki en büyük engelin paramiliter yapılanmalar olduğunu belirttiği ve söz konusu yapılanmaları silahsızlandırmaya çalıştığı dile getirilmektedir.²⁶⁰

Uribe'nin, devlet kontrolünden çıkan paramiliter yapılanmaları teslim olmaya çağırdığı ve teslim olan üyelerin topluma kazandırılacağını belirttiği düşünülmektedir. 2005-2009 yılları arasında uygulanan politikalar sayesinde 31.664 üyenin teslim olduğu ve 18.000 silahın devlete teslim edildiği belirtilmektedir. Bunun yanında halkı kazanmaya çalışan başkanın, FARC hakkında bilgi veren insanları para ile

²⁵⁶ a.g.m., 291-293.

²⁵⁷ Miguel Ceballos and Gerard Martin, a.g.m., 91.

²⁵⁸ Jeniffer S. Holmes and Sheila Amin Gutierrez de Pineres, a.g.m., 383.

²⁵⁹ a.g.m., 380.

²⁶⁰ Grebonle, a.g.m., 299.

ödüllendirmesi ve kamuoyuna sürekli mesaj yoluyla bilgilendirmelerin yapılması 2002 sonrası süreçte gerçekleşen şiddeti oldukça azaltmıştır. Uribe, 41 milletvekilini paramiliter yapılanmalarla iş birliği içinde olduğu için tutuklatmıştır.²⁶¹ 2003 yılında söz konusu yapılanmaların yaptığı saldırı sayısı 1357 iken 2007’de sayının 400’lere kadar düştüğü gözlemlenmiştir.²⁶² 2006 yılında ölüm oranı yüzde 45, terörizm tehdidi ise yüzde 90 azalmıştır.²⁶³

2010 yılında Uribe’nin iki dönemlik başkanlık süreci sonrasında seçilen Juan Manuel Santos’un benzer politikalar izlediği görülmekle beraber barış görüşmeleri hakkında Uribe’den farklı düşündüğü görülmektedir. Özellikle 2012 yılı sonrasında FARC ile başlatılmaya çalışılan barış sürecinin daha az maliyetli ve daha az şiddet içerdiğini belirten Santos, politikaları sonucu FARC ile anlaşmayı başarmıştır. Küba’nın da desteğiyle gerçekleşen anlaşma sonucu FARC 2015 yılı itibariyle silah bırakma kararı almış ve ülkedeki eylemlerine son vermiştir.²⁶⁴

Kolombiya’nın sahip olduğu başarısız devlet profili, ekonomik sıkıntılar ve silahlı grupların çokluğu sorunların çözümündeki en büyük engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Karteller, terör örgütleri ve paramiliter yapılanmalar arasında kalan devletin süreçle beraber değişik politikalar benimsediği görülmektedir. Ordunun yetersizliği sonucu kanunla kurulan paramiliterlerin, devlet kontrolünden çıktığı, sivilleri hedef aldığı ve FARC’ın siyasi katılımını engellediği belirtilmektedir. Bunun sonucunda terör örgütlerine olan desteğin artması, durumu daha da kötüleştirmiştir.

Sürecin 2002 sonrası Uribe’nin uyguladığı politikalar sonucu değiştiği gözlenmektedir. Uribe’nin paramiliter yapılanmaları silahsızlandırıp tasfiye etmeye başlamasıyla ölüm ve insan hakları ihlalinde gerçekleşen azalma terör örgütlerine olan desteği azaltmıştır. Aynı politikalara barış görüşmelerini ekleyen Santos, FARC ile anlaşma imzalayıp durumu devletin lehine çevirmeye başarmıştır. Sonuç olarak, terörizme karşı terörizm yönteminin başlarda uygulanmasına rağmen sonradan değiştirilen politikalarla beraber durumu kontrol altına almaya başaran Kolombiya hükümeti başarılı bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna rağmen 2002 öncesi dönemde uygulanan şiddet sonucu insanların barış anlaşması sonrasında silahlanıp

²⁶¹ a.g.m., 299.

²⁶² Jeniffer S. Holmes and Sheila Amin Gutierrez de Pineres, a.g.m., 383.

²⁶³ Delgado, a.g.m., 828.

²⁶⁴ “Kolombiya ile FARC 6 Ay İçinde Barış Anlaşması İmzalayacak”

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150923_kolombiya_farc [Erişim Tarihi: 08.03.2020].

tekrar devlet ile mücadeleye girmesi olası gözükmemektedir. Bununla beraber halkın ekonomik ve sosyal koşullarının iyileştirilmemesi ve siyasi katılımının engellenmesi, insanların tekrardan terörizm yöntemini benimsemesine neden olabilmektedir. Bu nedenle Kolombiya hükümetinin tekrardan bu tür sorunlarla karşılaşmaması için mümkün olduğunca ülkenin her kesimine kamu hizmetlerini uygulaması ve insanları siyasi katılıma teşvik etmesi gerekmektedir.

4.3. Arjantin ve Montonerolar

4.3.1. Arjantin ve Darbeler Dönemi

Arjantin'in 1853 yılında bireylerin otorite tarafından istismarının engellenmesi için oluşturulan anayasasına rağmen baskıcı askeri rejimler tarafından yönetildiği görülmektedir. Arjantin 20.yüzyılda 1930, 1943, 1955, 1962, 1966 ve 1976'da gerçekleşen 6 darbeye tanıklık etmiştir.²⁶⁵ Söz konusu sürecin 30 yılında hükümet askeri liderler tarafından yönetilmiştir. 1930 yılında gerçekleşen darbe sonucu kurulan hükümetin ömrü 2 yıl olmuş ve 1932 yılından 1943 yılına kadar sivil iktidar tarafından yönetilmiştir. 1946 yılında General Juan Domingo Peron Sosa iktidara gelmiştir. Peron'a karşı 1955 yılında darbe yapılmış ve Peron İspanya'ya sürgüne gönderilmiştir.²⁶⁶

1958 yılında seçimle başa gelen Frendzi, Peron'un işbirlikçisi olarak adlandırılmış ve ekonomi politikaları askerler tarafından beğenilmemiştir. Bunun sonucunda ordu Frendzi'ye 1962 yılında darbe yapmış ve yönetimi ele geçirmiştir. 1963 yılında yapılan seçimleri Illia kazanmış ancak Peron ve komünizm yanlısı politikaları ordu ile arasının açılmasına ve 1966 yılında darbe yapılmasına neden olmuştur.²⁶⁷ Darbe sonrasında başkan olarak görevine devam eden Ongania tüm siyasi partileri ve siyasi faaliyetleri yasaklamıştır. Siyasi partilerin yasaklanması insanların şiddete başvurmaya neden olmuştur. 1966-1970 yıllarında artan işsizlik oranı ve hükümetin uyguladığı baskıcı politikalar, insanların gerilla ve terör örgütleri kurmalarına veya kurulan yapılanmalara destek vermelerine neden olmuştur. 1969 yılında Cordoba şehrinde çıkan ayaklanma sonucu hükümet sıkı önlemler almak zorunda kalmış ve sol ideoloji

²⁶⁵ Turgay Uzun, Gözde Müşerref Gezgüç, "Arjantin Siyasi Tarihinde Askeri Darbeler", *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, C. 6, S. 2 (2017): 150.

²⁶⁶ Faruk Sönmezoğlu, "Arjantin", *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, 5. bs. (İstanbul: Der Yayınları, 2017), 45.

²⁶⁷ Uzun, a.g.m., 161-165.

kaynaklı şiddet giderek artmıştır. Ongonia, hükümete karşı çıkan ayaklanmaları bastırmada ve sol terör örgütlerinin eylemlerini durdurmada başarısız olunca ordu 1970 yılında yönetime General Levington'u getirmiştir.²⁶⁸

General Levington'un söz konusu sorunları çözmede gelişme gösterememiş ve 9 ay sonra ordu General Alejandro Lanusse'yi yönetimin başına geçirmiştir. Lanusse şiddeti durdurmak için seçime gitmiştir. 1973 yılında gerçekleşen seçimler sonucunda Peron tekrar yönetime gelmiş ve 1974 yılında hayatını kaybetmiştir. Peron hayatını kaybedince 3.eşi olan Isabel Peron başkanlık görevine devam etmiştir. 1976 yılında Isabel'e gerçekleşen darbe sonucu tüm muhalifler temizlenmeye çalışılmış ve yazına kirli savaş dönemi olarak geçmiştir.²⁶⁹

4.3.2. Montonerolar Örgütünün Oluşumu ve Yapısı

Mart 1970 yılında kurulan Montonerolar örgütünün üyelerinin Katolik ve daha önceleri milliyetçi örgütlerde aktif olan gençler olduğu belirtilmektedir. Örgütün çekirdek yapısının Abal Medine, Ramus, Maza, Capuano Martinez ve lider Mario Firmenich'ten oluştuğu savunulmaktadır. Çekirdek kadro ve üyelerinin Komünist Parti geçmişlerinin olduğu ve Küba'yı ziyarette bulundukları düşünülmektedir. Kısacası örgütün üyelerinin milliyetçi, sol ideolojiyi benimseyen ve Peronist oldukları söylenmektedir.²⁷⁰

1966 Ongonia darbesi sonrası uygulanan politik baskının, ülkedeki şiddet seviyesinin artmasına neden olduğu belirtilmektedir. Şiddet dışında başka çarelerinin olmadığını düşünen insanların terör ve gerilla örgütleri oluşturduğu ve bu yapılanmaları desteklediği görülmektedir. Ongonia hükümetince uygulanan politikalar; öğrencileri, işçileri, orta seviyedeki burjuvaları, akademisyenleri radikalleştirmiş, birleştirmiş ve bunun sonucunda 1969 yılında isyanlar başlamıştır. Peronizm etkisinde devrimci fikirlerin ortaya çıkması ve Küba Devrimi'nin yarattığı etki Montonerolar'ın ideolojik yapısını oluşturmuştur. Kurucu üyelerden olan Abal Medine'nin ve birçok önde gelen Montonerolar üyelerinin 1960'ların sonlarında Küba'ya gittiği düşünülmektedir. Küba Devrimi, söz konusu örgüte hem yöntem hem de ideolojik olarak katkı sağlamıştır.

²⁶⁸ J.Holmes, "Political Violence and Regime Change in Argentina: 1965-1975", *Terrorism and Political Violence*, C. 13, S. 1 (2001): 142-143.

²⁶⁹ Cindy C. Combs and Martin Slann, "Argentina, State Terrorism in", *Encyclopedia Of Terrorism* (New York: Facts on File, 2007), 18.

²⁷⁰ Richard Gilliespie, "Peronism and Left Militarism", *Bulletin of the Society for Latin American Studies*, S. 30 (1979): 40-42.

Sokaklarda birleşen insanlar darbe yönetimine karşı protestolar gerçekleştirmiş, barikatlar kurmuş ve ordu ile çatışmaya başlamıştır. Barikat savaşlarının orduya karşı etkisiz ve başarısız olduğunu gören insanlar, kurdukları yapılanmalarla beraber terörizm yöntemini benimsemeye başlamıştır. Montonerolar'ın çekirdek kadrosunun, örgütü kurmadan önce iki yıl plan ve eylem takvimlerini hazırladıkları dile getirilmektedir. Örgütün ismi 19.yüzyılda İngiliz etkisine direnen ve 'gaucho' olarak adlandırılan küçük bölgesel gruplara dayanmaktadır. Söz konusu gruplar kendilerini başlarda 'monto' yani mafya olarak adlandırmışlardır. Arjantinliler için ilham kaynağı olan Gaucho'ların kullandığı *monto*, kurucu üyeler tarafından benimsenip 1970 yılında Montonerolar şeklinde değiştirilmiştir.²⁷¹

Örgüt üyelerinin yaş ortalaması 23-24 olarak belirtilmesine rağmen yönetici pozisyonundaki kadronun genel olarak 30 veya 40 yaş grubunda olduğu düşünülmektedir. Üyelerin çoğu erkek olmasının yanında kadın üyelerinde etkili ve önemli görevler üstlendiği görülmektedir. Örgütün üst düzey yöneticilerinden olan Norma Ester Arostio 1976 yılındaki ölümüne kadar önemli görevlerde yer almıştır. Örgütün yaklaşık olarak yüzde 16'sının kadın üyelerden oluştuğu savunulmaktadır. Kırsal kesimden ziyade şehirlerde aktif olan Montonerolar'ın kadınları, dikkat çekmediğinden ve istenilen yerlere rahatlıkla girmesinden dolayı önemli eylemlerde kullandıkları görülmektedir. Örgüt üyelerinin yaklaşık olarak yüzde 75'inin üniversite veya üstü bir eğitim aldığı belirtilirken yüzde 90'ının orta sınıf gelire sahip olduğu görülmektedir. Montonerolar'ın, üyeleri arasında öğrencilerin çok olmasından dolayı üniversiteleri aday toplama merkezi olarak gördükleri ve Buenos Aires Üniversitesi gibi büyük şehirlerde bulunan üniversitelere yoğunlaştıkları belirtilmektedir.²⁷²

Montonerolar, Arjantin nüfusunun yüzde 70'inin şehirlerde yaşamasından ve örgüt üyelerinin yüzde 90'ının Buenos Aires'te bulunmasından dolayı şehirlerde eylemler gerçekleştirmiştir. Bunun dışında örgütün, şehirlerde bulunan hedeflerin çok olması, eylem sonrası kaçışların kolay olması ve eylemlerinin daha geniş insanı etkilemesi nedeniyle şehirleri tercih ettiği görülmektedir. Genel olarak Buenos Aires şehri örgütün ana merkezi, Cordoba ise eylemlerin planlandığı ve kontrol edildiği bölge olarak karşımıza çıkmaktadır. Örgütün silahlı yapılanmalarını küçük birliklere bölerek

²⁷¹ a.g.m., 43-45.

²⁷² Charles A. Russell and Bowman H. Miller Captain, Profile of Terrorist, *Terrorism*, C. 1, S. 1 (1977): 19-30.

daha etkili ve verimli sonuç almak istediği ve söz konusu birliklere Eva Peron, San Martin, Uturuncos ve Mayıs 29 gibi sembolik isimler verdiği belirtilmektedir. Bununla beraber örgütün; operasyon için malzeme ve araç bulmakla görevli bakım departmanı, sahte evrak, kimlik ve pasaport işlemleri yapan belge departmanı, kaçırma planlarını hazırlayan savaş departmanı, bildiri ve tebliğ hazırlamaktan sorumlu psikolojik eylem departmanı olmak üzere dört birimden oluştuğu düşünülmektedir.²⁷³

En iyi döneminde 25.000 üyesi bulunan Montonerolar'ın, finans problemini adam kaçırp fidye isteyerek ya da banka soyarak çözmeye çalıştıkları düşünülmekte ve dış destek almadığı belirtilmektedir.²⁷⁴ Örgütün stratejisi iktidarın ele geçirilmesi, ekonomik bağımsızlığın sağlanması, sosyal adalet ve siyasi egemenliğin paylaştırılması olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Darbe yönetimini seçime zorlayarak Peron'un tekrar başa gelmesini isteyen Montonerolar, Peron yaşarken onsuz seçimin gerçekleşmeyeceği sloganını tüm eylemlerinden dile getirmeye çalışmışlardır.²⁷⁵

4.3.3. Montonerolar ve Kirli Savaş Dönemi'ne Kadar Olan Mücadele

Montonerolar ile devletin mücadelesi şiddetin seviyesine göre farklı dönemlere ayrılmaktadır. 1970-1973 süresince Peron için mücadele eden örgütün, Peron'un başa gelmesinden sonra Peron ile mücadele etmeye başladığı görülmektedir. Peron'un ölümünden sonra başa gelen Isabel Peron, Montonerolar'a karşı paramiliter yapılanmaları kullanmış ve şiddetin artmasına neden olmuştur. 1976 darbesinin gerçekleşmesiyle ordunun kullandığı şiddet seviyesinin doruklara çıkması ve kirli savaş döneminin başlaması (1976-1983) Montonerolar'ın ve diğer muhalif grupların güçten düşmesiyle ve binlerce insanın hayatını kaybetmesiyle sonuçlanmıştır.

Montonerolar 1970 yılında ilk eylemlerini gerçekleştirmişlerdir. 1955 yılında Peron'a darbe yaparak başa gelen Pedro Eugenio Aramburu'yu kaçırdıktan kısa bir süre sonra öldürmeleri, söz konusu dönemde iktidara darbe ile gelen Ongonia ile ordunun arasının açılmasına neden olmuştur. Sonrasında polis karakollarını ve depolarını basan örgütün, silah ve donanım sıkıntısını yaptığı baskınlarla çözdüğü görülmektedir. 1 Temmuz 1970 yılında Montonerolar'ın Cordoba'ya bağlı en büyük bölge olan La

²⁷³ Gilliespie, a.g.m., 45.

²⁷⁴ Peter Chalk, "Montoneros", *Encyclopedia of Terrorism* (California: ABC-CLIO, 2012), 492.

²⁷⁵ Gilliespie, a.g.m., 51.

Calera bölgesini 1 saatliğine ele geçirdiği, iletişim bağlantılarını kestiği ve 100.000 Peso tutarında bankadan para çaldığı belirtilmektedir. Polisin şehirde örgütlerle çatışmaya girmesi sonucu, kurucu liderlerden olan Abal Medina hayatını kaybetmiş ve Luis Roderio yakalanmıştır.²⁷⁶ 1970'lerin başında Devrimci Silahlı Kuvvetler (Fuersaz Arnadas Revolucionarias, FAR), Peronist Silahlı Kuvvetler (Fuersaz Armadas Peronistas, FAP) gibi diğer sol örgütlerinde ortaya çıkmasıyla artan şiddet ülkenin kontrol edilemez hale gelmesine neden olmuştur. Ongonia'nın ve yerine getirilen General Levington'un şiddeti durdurmada başarısız olması sonucu ordu 1971 yılında General Lanusse'yi başa getirmiştir.²⁷⁷

Levington ve Ongonia'dan farklı olarak General Lanusse'nin halka seçim sözü verdiği belirtilmektedir. Seçim sözünün verilmesine rağmen söz konusu dönemde artan terör faaliyetleri, ordu ve polisin aşırı güç kullanımı şiddetin azalmasını engellemiştir. Polislerin sivillere örgüt mensubu olup olmadığına bakmaksızın işkence uygulaması şehirlerde ayaklanmalara ve terör örgütlerinin güçlenmesine neden olmuştur. Uygulanan işkence yüzünden halk başta Mendoza, Cipoletti ve General Roca olmak üzere şehirlerde ayaklanmalar başlatmışlardır. Lanusse durumun kötüye gitmesini engellemek için Peronist Parti yasağını kaldırmış ve 1973 yılında seçimlere gitmiştir. Ordunun Peronist Parti yasağını kaldırdığı ancak Peron'un seçimlere girmesine izin vermediği görülmektedir. Seçimleri Peronist İttifak adayı Hector Compara'nın kazanmasına rağmen şiddet seviyesi azalmamış ve tekrar seçime gidilmiştir. Tekrar yapılan seçimleri Montonerolar'ın istediği aday olan Juan Peron yüzde 60 oyla kazanmıştır.²⁷⁸ 1966-1973 yılları arasında Montonerolar'ın at kulüpleri, golf sahaları, lüks eğlence merkezleri gibi oligarşi sembollerine saldırdığı görülmektedir. Örgütün asker ve polis öldürmekten ve halkın gözünde terörist sıfatı yemekten kaçınmaya çalıştığı düşünülmektedir. 1971 yılında Batı Almanya elçiliğini kimseyi öldürmeden ele geçirmişlerdir. Aynı yıl 38 Fiat aracını içinde kimse yokken patlatmışlardır. Bununla beraber yabancı iş adamlarının evlerini havaya uçurdıkları ancak kimsenin ölmediği belirtilmektedir. 1972 yılında radyo istasyonunu basmaları ve Peron hakkında 17 dakikalık yayın yapmaları halk üzerinde oldukça etkili olmuştur.²⁷⁹ Özetle örgütün 1966-1973 yılları arasında gerçekleştirdikleri eylemlerde insanlara

²⁷⁶ a.g.m., 47.

²⁷⁷ Holmes, Political Violence and Regime, 142-143.

²⁷⁸ a.g.m., 145.

²⁷⁹ Gilliespie, a.g.m., 55.

zarar vermekten kaçındığı ve yönetime mesaj vermeye çalıştığı görülmektedir. Bu nedenle örgüt halk tarafından sempati ile karşılanmıştır.

Peron'un şiddeti durduracak tek kişi olarak görülmesine rağmen iktidara gelmesinden sonra sağ ideolojiye yakınlaşması ve sosyalizmden kopmaya başlaması Montonerolar tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Peron'un politikasını beğenmeyen sol ideolojiyi benimsemiş örgütler ve Montonerolar eylemlerine devam edince, Peron miting yapılmasını yasaklamış ve söz konusu örgütleri kınamıştır.²⁸⁰ 1974 yılında Montonerolar'ın okulda gerçekleştirdikleri bir toplantıda örgütün lideri olan Firmenich'in 'Peron'u biz kendimiz yarattık, ancak şimdiki Peron bizim istediğimiz kişi değil' şeklinde konuşma yaptığı belirtilmektedir.²⁸¹ Böylece başlangıçta Peron'un iktidara gelmesini isteyen sol örgütler ve Montonerolar, Peron'a savaş ilan etmişlerdir.

1 Temmuz 1974 yılında Juan Peron'un hayatını kaybetmesinden dolayı başa geçen Isabel Peron'un daha sert önlemler aldığı bilinmektedir. Söz konusu dönemde Toplum Refahı Bakanı olarak görev yapan Jose Lepaz Roge'nin Triple A (Alianza Anticomunista Argentina) olarak adlandırılan paramiliter yapılanmayı kurduğu belirtilmektedir. Bununla beraber bakanlık binasının deposunda silahlar bulunmuştur. Söz konusu yapılanmanın sol örgütleri ve Montonerolar'ı hedef aldığı görülmektedir. Triple A dışında, Comando *Libertadores de America* olarak adlandırılan paramiliter grubun da bu dönemde ortaya çıktığı düşünülmektedir.²⁸² Comando yapılanmasının ordu ile bağlantılı olduğu ve ordunun hâkim olduğu bölgelerde sivil halka karşı eylemler gerçekleştirdiği bilinmektedir. Isabel Peron döneminde hükümetin ordu dışında ölüm mangalarına yönelmesi ve sivil halkı korkutmak amacıyla hedef alması şiddetin artmasına ve yayılmasına neden olmuştur. Montonerolar 1974 yılında Juan ve Jorge Born olarak bilinen iş insanlarını kaçırmışlardır. Örgüt, rehineleri 60 milyon dolar fidye ve fakirlere yiyecek ve kıyafet dağıtılması karşılığında serbest bırakmışlardır. Alınan yüklü miktarda paranın örgütü 2 yıl daha ayakta tutmaya yettiği dile getirilmektedir.²⁸³ 1975 yılında Triple A'nın haftada 50 kişiyi öldürüldüğü belirtilmektedir. 1970'lerin başında aylık 250 olay gerçekleşirken paramiliterlerin ortaya çıkmasıyla beraber 1974 yılının Eylül ayında 980 olayın gerçekleştiği

²⁸⁰ Holmes, *Political Violence and Regime*, 145.

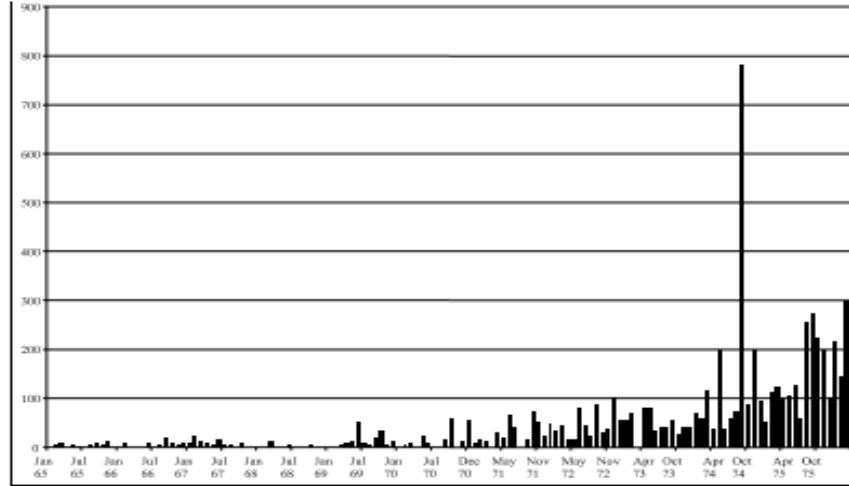
²⁸¹ Gilliespie, a.g.m., 61.

²⁸² "Argentina: The War Goes On", *NECLA's Latin America and Empire Report*, C. 11, S. 1 (1977): 10.

²⁸³ Chalk, a.g.e., 493.

görülmektedir.²⁸⁴ 1975 yılında paramiliter ve sol terör örgütleri arasında gerçekleşen çatışmalar sonucu 1.100 kişinin hayatını kaybettiği düşünülmektedir.²⁸⁵

1975 yılı boyunca eylemlerini arttırarak devam eden Montonerolar'ın, paramiliter yapılanmaların ortaya çıkması ile beraber polis ve askerleri hedef almama politikasında değişiklikler yaşandığı görülmektedir. Örgüt 1975 yılında Cordoba şehrinde 2 polis merkezine, 20 dükkâna, 2 basın bürosuna bombalı saldırı düzenlemiştir. Buenos Aires şehrinde Montonerolar, 7 polis merkezine, 3 belediye binasına ve topçu karargâhına saldırılar düzenlemiştir.²⁸⁶ Şekil 5'te de görüleceği gibi Arjantin'de devlet, paramiliter ve terör örgütleri arasında yaşanan çatışmalar ve şiddet seviyesi giderek artmıştır. Isabel Peron önderliğindeki hükümetin şiddeti durduramaması sonucu ordu 1976 yılında tekrar darbe yaparak yönetime el koymuştur.

Şekil 5:1965-1975 Yılları Arasındaki Aylık Olay Sayısı

J.Holmes, "Political Violence and Regime Change in Argentina: 1965-1976", *Terrorism and Political Violence*, C. 13, S. 1 (2001): 147.

4.4.4. Montonerolar ve Kirli Savaş Dönemi

1976 yılında gerçekleşen darbenin, daha önce gerçekleşenlerden daha baskıcı olduğu ve daha sert önlemler aldığı görülmektedir. Darbenin başında bulunan General Jorge Rafael Videla'nın gerilla ve teröristleri yok etmek için devlet terörizmi dâhil her türlü yöntemi kullandığı belirtilmektedir. Söz konusu süreçte tüm halkın şüpheli olarak

²⁸⁴ Holmes, Political Violence and Regime ,146.

²⁸⁵ Benjamin Keen and Mark Wasserman, *A History of Latin America* (New York: Oxford University Press, 1989), 334.

²⁸⁶ Gilliespie, a.g.m., 70.

değerlendirildiği, protesto eden veya direniş gösteren herkesin öldürüldüğü düşünülmektedir. Isabel Peron döneminde kurulan paramiliter yapılanmaların bu süreçte de devlet adına kullanıldığı savunulmaktadır. Darbeden hemen sonra Triple A tarafından 3 Nisan 1976 yılında 15 kişi, 7 Nisan'da 10 kişi, 9 Nisan'da 4 kişi Montoneros'ın en çok aktif olduğu şehirlerden olan Buenos Aires'te öldürülmüştür. Öldürülen veya kaçırılan insanların gazetelerde yayınlanmasının yasaklandığı ve resmi kaynak dışında her türlü yayına sınırlamalar getirildiği belirtilmektedir.²⁸⁷

Darbe yönetiminin bu süreçte kaçırma, işkence ve öldürme yöntemlerini kullandığı görülmektedir. 1983 yılında sivil yönetimin başa geçmesiyle beraber darbe yönetimi boyunca toplam 8.961 kişinin kaybolduğu belirtilmektedir. Darbe yönetiminde yer almış generallerden biri olan Ramon Camps'in, sadece 5000 kaybolma eylemine katıldığı belirtilmektedir. Kaçırılan insanların yaklaşık olarak yüzde 10-15'inin teröristlerle hiçbir bağının olmadığı düşünülmektedir.²⁸⁸ Kaçırma eylemlerinin gerçekleşeceği evlerin ilk olarak elektriklerinin kesildiği, polis merkezlerine kaçırma eylemiyle ilgili ihbar gelmesi durumunda pasif kalması için önceden haber verildiği ve kaçırma eylemi gerçekleştiren kişilerin maskeli ve silahlı insanlar olduğu belirtilmektedir. Evlerden kaçırma eylemlerini gerçekleştiren paramiliter yapılanmaların daha çok geceleri aktif olduğu görülmektedir.²⁸⁹

İşkence yöntemi için 340 adet kamp oluşturan yönetimin, Donanma Mekanik Okulu'nu ve askeri üsleri de işkence kampları olarak kullandığı savunulmaktadır.²⁹⁰ İşkence yöntemleri basit şekilde darp etmekten vücudun belirli yerlerine elektro şok uygulamaya kadar değiştiği görülmektedir. Tırnak çekme, sigara ile yakma, kadın rehinelere tecavüz etme, rehinelere diğer rehinelere öldürülme anlarını izletme kullanılan işkence yöntemleri arasındadır. Doktorların rehinelere tedavi ettiği ve işkence yöntemine ne kadar dayanacağını kontrol edip tekrar işkence uygulanmasına yardımcı olduğu belirtilmektedir. 1976 ile 1978 yılları arasında 6.000 kişi bu kamplarda işkenceye maruz kalmıştır. Evito Montonero'nun, işkence gören üyelerin

²⁸⁷ "Argentina: The War Goes On", 11-13.

²⁸⁸ Paul H. Lewis, "Inferno", *Guerillas and Generals The Dirty War in Argentina*, ed. Paul H. Lewis (Westport: Praeger, 2002), 147.

²⁸⁹ *a.g.e.*, 150.

²⁹⁰ Nick Caistor, "Two Faces of Argentina", *Index on Censorship*, C. 16, S. 7 (1987): 20-22

yüzde 95'inin bilgi vermediğini, yüzde 4'ünün önemsiz seviyede bilgi verdiğini ve yüzde 1'inin değerli bilgiler verdiğini söylediği belirtilmektedir.²⁹¹

1976-1983 yılları arasında 30.000 kişi öldürülmüştür.²⁹² Öldürülen insanların 10.000'inin Montonerolar üyesi olduğu belirtilmektedir.²⁹³ En basit öldürme yöntemi olarak kurşuna dizmeyi kullanan yönetimin, Güney Atlantik Okyanusu'na rehinelere uçaktan atarak öldürdüğü de görülmektedir. Yönetimin öldürülen rehinelere kaçmaya çalıştıkları için öldürüldüğünü söylemesine rağmen, halkın bu kişilerin daha önceden öldürüldüğünü bildiği söylenmektedir. 1995 yılında, deniz eski komutanı olan Adolfo Francisco Scilingo'nun 30 kişiyi uçaktan denize atarak öldürdüğünü itiraf ettiği belirtilmektedir. Bu yöntemle yaklaşık olarak 1.500 ile 2000 insanın öldürüldüğü düşünülmektedir.²⁹⁴ Uygulanan baskıya ve devlet terörizmine Montonerolar şehirlerde gerçekleştirdikleri eylemler ile karşılık vermeye çalışmıştır. Ancak ordu ve paramiliterlerin uyguladığı yöntemler halkın örgüte olan katılımını ve desteğini azaltmış ve örgütün zayıflamasına neden olmuştur. 1976 yılının sonlarına doğru örgütün 400 operasyon gerçekleştirdiği ve 300 askeri öldürdüğü görülmektedir. 1977 yılında giderek güçten düşen Montonerolar'ın 600'den fazla eylem yapmasına rağmen sadece 5 eyleminin etkili olduğu ve 37 kişiyi öldürdüğü düşünülmektedir. 1976 yılının sonlarında Montonerolar toplam üyesinin yüzde 80'ini uygulanan devlet terörizmi nedeniyle kaybetmiştir. 1976 yılının sonunda örgütün lideri Firmenich ülkeyi terk etmiş ve örgüt 1979 yılında eylemlerini bırakmıştır.

Sonuç olarak devlet terörizmi yöntemi ile teröristleri durdurmaya çalışan askeri yönetimin kanlı bir yöntemi seçtiği görülmektedir. Suçlu-suçsuz ayrımı yapmaksızın tüm halkın şüpheli olarak görüldüğü ve şiddete maruz kaldığı dönemde 30.000 insan hayatını kaybetmiş ve yaklaşık olarak 9.000 kişi kaybolmuştur. Ordu ve paramiliter yapılanmalarla uygulanan şiddet halkın örgütlere olan desteğinin azalmasına ve örgütlerin zayıflamasına neden olmuştur. Yönetimin teröristleri durdurmada başarılı olmasına rağmen seçtiği yöntem halkın hafızasına kazınmış ve yazına kirli savaş dönemi olarak geçmiştir. 1983 yılında yapılan seçimlerle Arjantin sivil yönetime geçmiştir.²⁹⁵

²⁹¹ Lewis, *a.g.e.*, 152-155.

²⁹² Cindy C. Combs and Martin Slann, *a.g.e.*, 19.

²⁹³ Chalk, *a.g.e.*, 493.

²⁹⁴ Lewis, *a.g.e.*, 157-158.

²⁹⁵ Uzun, *a.g.m.*, 177.

4.4. Tamil Kaplanları ve Sri Lanka

4.4.1. 16.yüzyıldan 1948'e Kadar Sri Lanka

Sri Lanka'nın, Avrupalılar tarafından keşfedilmeden önce, M.Ö. 200'lerden 16.yüzyıla kadar sırasıyla 181 kral tarafından yönetildiği belirtilmektedir. Portekiz ve Hollandalıların -çoğunlukla kıyı bölgelerinde- adaya yerleşen ilk güçler olduğu bilinmektedir. Portekizlilerin, Hollandalılar kontrolü ele alana kadar adanın batı kıyılarını kontrol ettiği dile getirilmektedir. 1796 yılında Hollandalıların adayı İngiliz kuvvetlerine teslim ettiği belirtilmektedir. 1802 yılında koloni haline gelen Seylan 1815'te İngiliz egemenliği altında kurulmuştur. Sonraki 133 yıl boyunca İngiliz sömürge hâkimiyeti altında kalmıştır.²⁹⁶

Sri Lanka'daki sömürgeciliğin, Tamil nüfusu için birkaç avantaj yarattığı söylenmektedir. Tamillerin küçük bir popülasyona sahip olmasına rağmen dini ve siyasi konularda eşit muamele gördükleri belirtilmektedir. Söz konusu imkânlar sayesinde Tamiller, İngilizlerin sağladığı eğitim ve iş fırsatlarından yararlanmak için adanın kuzey ve doğu sahilinden orta ve batı bölgelerine göç ettiği savunulmaktadır. Sömürge döneminde Sinhalaların ve Tamillerin eşit muamele gördüğü, yükseköğrenim ve kariyer imkânlarından eşit şekilde faydalandığı görülmektedir.²⁹⁷ Sri Lanka bağımsızlığını kazanmadan önce, İngilizlerin İngilizceyi hükümet faaliyetlerinde kullanmak üzere resmi dil haline getirdiği ve Budizm'i resmi din olarak kabul ettiği belirtilmektedir. İngilizlerin, Sri Lanka bölgesinde hükümetteki temsili mümkün olduğunca dengeli yapmaya çalıştıkları ve 50:50 formülünü benimsedikleri görülmektedir. Böylece sömürge dönemi boyunca Sinhalaların ve Tamillerin hükümette eşit koşullarda koltuk sahibi olduğu görülmektedir. 1948 yılında Seylan bağımsızlığını kazanınca Demokratik Sosyalist Sri Lanka Cumhuriyeti'ne dönüşmüştür.²⁹⁸

Sri Lanka'nın nüfusunun yaklaşık olarak 21 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Sri Lankalı Tamillerin geleneksel anavatan olarak adlandırdıkları şehirler olan Jaffna, Vavuniya, Batticaloa ve Trincomalee'de çoğunlukta oldukları savunulmaktadır.

²⁹⁶ “South Asia: Sri Lanka”, https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print_ce.html [Erişim Tarihi: 27.01.2020].

²⁹⁷ Robert I. Rotberg, *Creating Peace in Sri Lanka: Civil War and Reconciliation* (Brookings Institution Press, 1999), 5.

²⁹⁸ Mia Bloom, *Dying to Kill: The Allure of Suicide Terror* (New York: Columbia University Press, 2005), 48.

Nuwara Eliya ve Badulla bölgelerinin orta dağlık bölgelerinde Hint Tamillerinin yaşadığı belirtilmektedir. Başkent Kolombo ve çevresindeki bölgelerde Tamillerin yüzde 11 civarında olduğu söylenmektedir. Ülke genelindeki oranlara baktığımızda Sinhalaların yüzde 74, Tamillerin yüzde 18 (Hint Tamilleri yüzde 6 ve Sri Lanka Tamilleri yüzde 12) ve Müslümanların yüzde 7 olduğu belirtilmektedir. Tamillerin ülkenin kuzey ve doğusunda, Sinhalaların batı ve güneyinde çoğunlukta olduğu savunulmaktadır.²⁹⁹ Sinhalaların Seylanca konuştukları ve Budist oldukları bilinirken Tamillerin Tamilce konuştukları ve genellikle Hindu oldukları söylenmektedir.³⁰⁰

4.4.2. Bağımsızlık Sonrası Dönem ve Anti-Tamil Politikaları

Sri Lanka'nın bağımsızlığını kazandıktan sonra İngilizlerin uyguladığı 50:50 yöntemini terk ettiği ve çoğunluk yönetimine geçtiği görülmektedir. Bağımsızlık sonrası yapılan mevzuatın, azınlık kesimlerin siyasi haklarının ve menfaatlerinin resmi bir şekilde korunmasını içermediği belirtilmektedir. Bağımsızlık sonrası süreçte Tamil etnik nüfusunun haklarından mahrum bırakıldığı ve koşulların giderek kötüleştiği savunulmaktadır. Tamil nüfusuna yönelik ayrımcılığın Sri Lanka devletinin bağımsızlık kazandığı 1948 yılının hemen ardından başladığı düşünülmektedir. Bağımsızlık sonrası artan Sinhala milliyetçiliği, ideolojik etkinin yanında yönetici pozisyonundan resmi dile kadar etkisini göstermiştir. 1956 yılında Sri Lanka devlet başkanı seçilen Bandaranaike'nin, Sinhala dilini resmi dil yapması, Tamillere karşı ayrımcılığın en somut kanıtlarından biri olarak gösterilmektedir.³⁰¹ Tamillere karşı yapılan ayrımcılık ilerleyen yıllarda artarak devam etmiştir. Resmi dilin ardından 1960'lı yıllarda kabul edilen yasa ile beraber devletin resmi dini Budizm olarak belirlenmiştir. Dil ve din politikasındaki değişikliklerin yanında Tamillerin devlet kurumlarında çalışmalarını engelleyen politikalarında uygulandığı belirtilmektedir. 1949 yılında devlet kurumunda çalışan nüfusun etnik yapısına baktığımızda %54 Sinhala ve %41 Tamil gibi dengeli olduğu görülürken, 1963 yılında çalışan Sinhala oranının %91'e çıktığı, Tamil nüfusunun ise %7'ye düştüğü belirtilmektedir.³⁰²

²⁹⁹ Mia M. Bloom, "Ethnic Conflict, State Terror and Suicide Bombing in Sri Lanka", *Civil Wars*, C. 6, S. 1 (2003): 56.

³⁰⁰ Cecile Van de Voorde, "Sri Lankan Terrorism: Assessing and Responding to the Threat of the Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE)", *Police Practice and Research: An International Journal*, C. 6, S. 2 (2005): 183.

³⁰¹ Bloom, *Ethnic Conflict, State*, 60.

³⁰² a.g.m., 61.

1970’lerde, Tamillerin taleplerini dile getirmek için siyasi partiler kurduğu görülmektedir. Marksist olmayan ve sosyalizmi desteklemek için kurulan Sri Lanka Özgürlük Partisi (The Sri Lanka Freedom Party) ve Halkın Kurtuluş Cephesi (People’s Liberation Front) gibi grupların sivil toplumda Tamil davasını desteklemek için kuruldukları belirtilmektedir. 1972’de kurulan Tamil Öğrenci Federasyonu’nun (Tamil Student Federation) ve 1976’da kurulan Tamil Birleşik Kurtuluş Cephesi’nin (Tamil United Liberation Front) Tamiller için özerk bir devlet kurulmasını desteklemek ve yardım toplamak için kurulduğu savunulmaktadır. Söz konusu parti ve grupların kurulmasıyla beraber bağımsız bir devlet olan Tamil Eelam fikrinin ortaya çıktığı dile getirilmektedir. Kurulan partilerin anti Tamil politikalar nedeniyle amaçlarını yerine getirmede başarısız olduğu görülmektedir.³⁰³

Özetle, bağımsızlık sonrası Tamillere karşı uygulanan dine, dile, ekonomiye ve eğitime dayanan ayrımcılık politikaları söz konusu etnik topluluğun sorunlarını partiler ve gruplar yoluyla dile getirmesiyle sonuçlandığı görülmektedir. Tamillerin söz konusu parti ve grupları kurmakta iki amacının olduğu savunulmaktadır. Bunlardan ilkinin adada yapılan ayrımcılığa karşı davalarını tanıtmak olduğu belirtilirken ikincisinin eşitlikçi ekonomik ve politik imkânlar oluşturmak olduğu söylenmektedir. Politik yollarla istediğini alamayan Tamillerin şiddete yöneldiği ve terörizm yöntemini benimsediği belirtilmektedir.³⁰⁴

4.4.3. Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları ve Arka Planı

1970’li yıllarda Tamillerin sorunlarını dile getirmek için oluşturulan gruplar arasında Tamil Beşlisi olarak bilinen 5 grubun öne çıktığı düşünülmektedir. Tamil Beşlisi’nin 1974 yılında kurulan Tamil Elam Kurtuluş Örgütü’nü (Tamil Liberation Organization), 1975 yılında kurulan Tamil Elam Halk Kurtuluş Örgütü’nü (Eelam Revolutionary Organisation of Students), 1979 yılında kurulan Tamil Elam Halk Kurtuluş Örgütü’nü (People’s Liberation Organisation for Tamil Eelam), 1980 yılında kurulan Elam Halk Devrimci Kurtuluş Cephesi’ni (Eelam People’s Revolutionary Liberation Front) ve daha radikal olup 1983 yılında Vellupillai Prabhakaran

³⁰³ Rotberg, *a.g.e.*, 487.

³⁰⁴ Gamini Samaranayake, “Political Terrorism of the Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE) in Sri Lanka”, *South Asia: Journal of South Asian Studies*, C. 39, S. 1 (2007): 173.

başkanlığında kurulan Tamil Ulusal Kaplanları'nı (Tamil National Tigers) içerdiği belirtilmektedir.³⁰⁵

Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları'nın (LTTE) TNT grubundan -Sri Lanka'dan tamamen ayrı ve bağımsız bir devlet kurma amacıyla- Vellupillai Prabhakaran liderliğinde ayrılarak oluşturulan yeni bir grup olduğu belirtilmektedir. LTTE'nin kurulmasının etnik ayaklanmanın gidişatında önemli bir etki yarattığı söylenmektedir. Prabhakaran'ın LTTE'nin üye sayısını küçük tutmak ve eğitim standartlarını yükseltmek istediği düşünülmektedir. Söz konusu liderin, LTTE'yi ülkedeki en seçkin, verimli ve profesyonel savaş gücüne dönüştürmeyi amaçladığı belirtilmektedir.³⁰⁶ Tamil Kaplanları olarak bilinen LTTE'nin, Tamil Öğrenci Birliği (Tamil Manavar Peravai) ve Tamil Gençlik Federasyonu'nun (Tamil Youth Federation) yardımıyla beraber giderek büyüdüğü bilinmektedir. Tamil Kaplanları grubunun Sinhalaların yanında kendi iç rekabetinde de terörizm yöntemini uyguladığı söylenmektedir. Başlangıçta Tamiller tarafından oluşturulan 35 grup olmasına rağmen, iç rekabet nedeniyle 1990'larda sayının 5'e kadar düştüğü ve 2000'lerin ortalarında LTTE'nin tüm grupları domine ettiği belirtilmektedir.³⁰⁷

Tamil Kaplanları'nın uzun vadeli hedefinin Tamil veya Eelam adı altında Sri Lanka'nın kuzey ve doğusunda bağımsız bir devlet kurmak olduğu söylenmektedir. LTTE lideri Prabhakaran'ın bağımsız Eelam hükümetinin sosyalist olacağını, halk tarafından desteklenen bir parti tarafından yönetileceğini, çok partili bir demokrasi istemediğini ve anayasanın Tamillerin ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulacağını söylediği belirtilmektedir.³⁰⁸

4.4.3.1. Örgütün Üye Profili

Etnik olarak, LTTE'nin tüm üyelerinin Sri Lankalı Tamiller olduğu bilinmektedir ancak Hint Tamillerinin az sayıda katılım yaptığı da görülmektedir. LTTE'nin Müslümanlara karşı terörizm uyguladığına dair herhangi bir kanıtın olmadığı ve bu nedenle Müslümanlar ve Tamiller arasında şiddet yaşanmadığı düşünülmektedir. Dini

³⁰⁵ Bloom, *Ethnic Conflict, State*, 61.

³⁰⁶ Bruce Hoffman and Gordon H. McCormick, "Terrorism, Signaling and Suicide Attack", *Studies in Conflict and Terrorism*, C. 27, S. 4 (2004): 258.

³⁰⁷ Samaranayake, *Political Terrorism of the Liberation Tigers*, 174.

³⁰⁸ Gamini Samaranayake, "Political Violence in Sri Lanka: A Diagnostic Approach", *Terrorism and Political Violence*, C. 9, S. 2 (1997): 109.

açından bakıldığında LTTE'nin üyelerinin çoğunluğunun Hindu ve azda olsa bir kesiminde Hristiyan olduğu belirtilmektedir.³⁰⁹

Prabhakaran liderliğinde küçük ve iyi eğitilmiş bir grupla başlayan LTTE'nin, özellikle 1983 etnik isyanından sonra sayısının arttığı belirtilmektedir. Net bir sayının belirlenememesine rağmen, söz konusu örgütün en iyi döneminde 15.000'den fazla savaşçısının olduğu bilinmektedir. Bu kuvvetin 2.000'den fazlasının kadın savaşçılardan ve kayda değer bir oranda da çocuklardan oluştuğu düşünülmektedir. LTTE'nin çocukları işe almak, eğitmek ve kullanmakla ünlü olduğu bilinmektedir. Söz konusu örgütün içinde çocuklardan oluşan ve Leopard Tugayı (Leopard Brigade) olarak adlandırılan bir alt yapının da olduğu düşünülmektedir. 1998 yılındaki LTTE üyelerinin yüzde 60'ından fazlasının 18 yaş altındaki çocuklardan oluştuğu söylenmektedir.³¹⁰

LTTE örgütünün kadın üyelerini intihar saldırılarında kullandığı belirtilmektedir. Kadın üyelerin gerçekleştirdiği intihar saldırıları, kadın üyelerin söz konusu örgüt için önemini ortaya koymaktadır. 2000 yılında gerçekleştirilen intihar saldırılarının yaklaşık olarak yüzde 30 ile 40 kadarını kadın üyelerin gerçekleştirdiği belirtilmektedir.³¹¹ Söz konusu kadın üyelerin güvenlik önlemlerini aşmak, hedeflere sorunsuz yaklaşmak ve istihbarat toplamak gibi önemli görevlerde kullanıldığı görülmektedir.

Örgütün 1990'ların ortasından 2006 yılına kadarki en güçlü yıllarında, adanın yüzde 25'ini kontrol ettiği belirtilmektedir. Kontrol ettikleri bölgelerde örgütün polis güçleri, yargı sistemi ve kamu hizmetleri sağlayan kuruluşlar gibi sahte devlet kurumları kurduğu ve böylece halkın desteğini kazanarak güçlendiği düşünülmektedir. 1988 yılına kadar LTTE'nin en az 54 ülkede örgüte destek sağlayan bürolarının bulunduğu dile getirilmektedir.³¹² Genel olarak İsviçre, Kanada, Avustralya, Birleşik Krallık,

³⁰⁹ Samaranayake, *Political Terrorism of the Liberation*, 174.

³¹⁰ Voorde, a.g.m., 186.

³¹¹ Yoram Schweitzer, "Suicide Terrorism: Development and Main Characteristics", *Countering Suicide Terrorism*, ed. In Anti Defamation League (New York: In Anti Defamation League, 2002), 84.

³¹² Peter Chalk, "The LTTE's International Organization and Operations-A Preliminary Analysis", <https://fas.org/irp/world/para/docs/com77e.htm> [Erişim Tarihi: 29.01.2020].

A.B.D. ve İskandinav ülkelerinde para yardımı geldiği belirtilmektedir. 1995 yılından itibaren örgütün aylık ortalama gelirinin 2 milyon dolar olduğu tahmin edilmektedir.³¹³

4.4.3.2. Örgütün Askeri Yapısı

LTTE örgütünün en üst düzey liderliğini Velupillai Prabhakaran'ın yürüttüğü söylenmektedir. Örgüt liderliğin yanında Pottu Amman öncülüğünde istihbarat biriminin ve Nadesan öncülüğünde yüksek siyasi danışman biriminin bulunduğu düşünülmektedir. Söz konusu birimlerinde altında birden çok kolun olduğu belirtilmektedir. Söz konusu kolların: Denizden yapılacak saldırıları gerçekleştirmek ve limanların kontrolünü sağlamak üzere kurulan Deniz Kaplanları (Sea Tigers), hava saldırıları gerçekleştirmek ve Sri Lanka'nın hava kuvvetlerini yıpratmak için kurulan Hava Kaplanları (Air Tigers), çocukların kullanılması için kurulan Bebek Kaplanlar (Baby Tigers veya Leopard Brigade), intihar saldırıları için özel olarak kurulan Kara Kaplanlar (Black Tigers) ve Charles Anthony Tugayları (Charles Anthony Tugayları) olduğu belirtilmektedir.³¹⁴

4.4.4. LTTE ve Sri Lanka Mücadelesi

1970'lerin ortalarından 2009 yılına kadar 4 adet Elam Savaşı'nın gerçekleştiği belirtilmektedir. Tamillerin politik yollarla seslerini duyuramamasından dolayı terörizm ve gerilla stratejisini benimsediği düşünülmektedir. Söz konusu yöntemlerin Sri Lanka Devleti'ni yıpratmayı başardığı söylene de ayrı bir Tamil devletinin kurulması için yeterli olmadığı belirtilmektedir.

İlk Elam Savaşı'nın 1970 ile 1990 yılları arasında gerçekleştiği düşünülmektedir. Söz konusu dönemde LTTE örgütünün Tamilli politikacılara karşı suikast, asker ve polisler karşı silahlı saldırılar düzenlediği belirtilmektedir. Başlarda sadece polisleri hedef alan örgütün zamanla asker, politikacı ve azda olsa Müslümanları hedef aldığı görülmektedir. 1977 yılından 1983 yılına kadar 50 polis memurunun ve askerin, 11 Tamilli politikacının, 13 polis muhbirinin ve 16 sivilin öldürüldüğü düşünülmektedir. 1981-1984 yılları arasında Tamilli gerillalar tarafından 34 polis karakoluna saldırı gerçekleştiği belirtilmektedir.³¹⁵ 24 Temmuz ve 5 Ağustos 1983 tarihinde gerçekleşen

³¹³ Gerald Peiris, "Secessionist War and Terrorism in Sri Lanka: Transnational Impulses", <https://www.satp.org/satporgtp/publication/books/global/peiris.htm> [Erişim Tarihi 29.01.2020].

³¹⁴ Bloom, Ethnic Conflict, State, 76.

³¹⁵ Samaranayake, Political Violence in Sri, 115.

isyanın LTTE için dönüm noktası olduğu savunulmaktadır. Tiruchelvam, 1983 yılında yaşanan şiddet ve vahşetin Tamilleri çok derinden etkilediğini, Tamillere karşı yapılan hiçbir şiddetin Tamilleri bu kadar etkilemediğini ve söz konusu şiddetin LTTE'ye olan desteği artırdığını belirtmektedir.³¹⁶ Söz konusu şiddetin nedeninin 13 Sri Lankalı askerin Jaffna bölgesinde Tamil Kaplanları'nın alt birimlerinden olan Charles Anthony Rejimi tarafından öldürülmesi olduğu düşünülmektedir.

Sri Lanka hükümetinin 13 askerin hayatını kaybetmesinin ardından misilleme yöntemiyle karşılık verdiği görülmektedir. 72 saat boyunca Sri Lanka hükümetinin sivillere karşı anti-Tamil politikasını benimsediği ve bir takım şiddet dalgası uyguladığı düşünülmektedir. Söz konusu süre zarfında Tamillere ait evlerin, fabrikaların, işletmelerin yakıldığı, evlere yağma yapıldığı, kadınlara ve çocuklara tecavüz edildiği belirtilmektedir. Devletin söz konusu şiddete katılımı belirsiz gözüktüğü söylenmektedir ancak şiddeti uygulayan çetelerin silahlandırılmış olması ve Tamillere ait evleri, fabrikaları ve iş yerlerini rahatlıkla bulmaları devletin işin içinde olduğu düşüncesini haklı göstermektedir. Sonraki süreçte hükümetin 360 kişinin öldüğünü, çeteleri kendilerinin silahlandığını ve çetelere Tamillerle ilgili liste verdiğini itiraf ettiği belirtilmektedir.³¹⁷

Sri Lanka hükümetinin 25-28 Temmuz 1983 tarihleri arasında Welikade hapisanesinde tutulan Tamil Kaplanları üyelerini halka gözdağı vermek amacıyla öldürdüğü belirtilmektedir. Bununla birlikte hükümetin Sri Lanka ordusunu Tamillerin bulunduğu Jaffna bölgesine yönlendirdiği ve LTTE'ye olan katılımı durdurmayı amaçladığı düşünülmektedir. Ordunun Jaffna bölgesine gönderilmesiyle beraber yüzlerce sivilin işkence gördüğü ve öldürüldüğü belirtilmektedir. Hükümetin 1983 yılında çıkan ayaklanma sonrası ve Eelam savaşları boyunca uyguladığı devlet terörizmini 15A Acil Durum Yönetmeliği getirerek yasallaştırmaya çalıştığı savunulmaktadır. Söz konusu yasanın hükümetin güvenlik güçlerine kimlik açıklamadan ve soruşturma yürütmeden insanları öldürmesine ve gömmesine izin verdiği belirtilmektedir. 1983 ayaklanması sonrasında hükümetin olağanüstü hal ilan ettiği ve Tamillerin haklarını korumaya çalışan ve ayrı bir Tamil devleti kurma düşüncesini destekleyen muhalif parti Tamil Birleşik Kurtuluş Cephesi'ni (Tamil

³¹⁶ Neelan Tiruchelvam, "Accommodating Self Rule: Sri Lankan Dialects", *Autonomy and Ethnicity: Negotiating Competing Claims in Multi Ethnic States*, ed. Yash Ghai (London: Cambridge University Press, 2000), 200-201

³¹⁷ Bloom, *Ethnic Conflict, State*, 63.

United Liberation Front) meclisten etkin bir şekilde dışlayan ve yasaklayan 6. Anayasa değişikliğini kabul ettiği belirtilmektedir. Söz konusu değişiklikle beraber partilerin, ayrılıkçı fikirleri savunmasının yasaklandığı düşünülmektedir.³¹⁸

Özellikle hükümetin 1.Elam Savaşı'na ve 1983 ayaklanmasına verdiği tepkiyle beraber LTTE'ye olan desteğin arttığı görülmektedir. Yaklaşık olarak 1990 ile 1994 yılları arasında gerçekleşen 2.Elam Savaşı boyunca LTTE'nin hükümet güvenlik güçlerini doğrudan hedeflediği belirtilmektedir. 11 Haziran 1990 yılında 600'den fazla Sri Lanka güvenlik güçlerinin katledildiği düşünülmektedir. Orduyla girilen cephe savaşlarının zamanla sivillerin bulunduğu bölgeleri bombalama ve devletin altyapı sistemlerine saldırı şekline dönüştüğü görülmektedir.³¹⁹

1995-2002 yılları arasında gerçekleşen 3.Elam Savaşı boyunca LTTE'nin suikast kampanyaları yürüttüğü düşünülmektedir. Hedeflerin arasında örgütle ilişkisi olmayan, Sri Lanka hükümetine istihbarat sağlamakla suçlanan veya LTTE'ye karşı çıkan Sinhala, Tamil ve Hintli insanların ve siyasi liderlerin olduğu belirtilmektedir. LTTE'nin öldürdüğü Tamilli siyasetçilerin Sinhalalı siyasetçilerden fazla olduğu düşünülmektedir. Öldürülen 37 politikacıdan 24'ünün Tamil, 9'unun Sinhala olduğu savunulmaktadır. Aynı zamanda LTTE'nin 3 devlet başkanı öldüren tek örgüt olduğu belirtilmektedir.³²⁰ 3.Elam Savaşı'nın hükümet ile söz konusu örgüt arasında 2002 yılında yapılan ateşkes düzenlemesiyle bittiği savunulmaktadır. 2006'dan örgütün 2009'daki yenilgisine kadar geçen son Elam Savaşı'nda Tamil Kaplanları'nın hükümetin altyapısını ve güvenlik güçlerini zayıflatmak amacıyla intihar bombası yöntemini kullandığı düşünülmektedir.³²¹

Sri Lanka hükümetinin terörizme karşı verdiği yanıtların tutarlı olmadığı belirtilmekle beraber rejimden rejime değişiklik gösterdiği düşünülmektedir. Sri Lanka hükümetinin terörizme karşı çok yönlü bir ulusal politikasının olmadığı açıkça dile getirilmektedir. Alınan önlem ve tedbirlerin kısa vadeli ve konuya özel olduğu görülmektedir. Temel olarak hükümetin tepkilerinin askeri tedbirler ve askeri olmayan tedbirler olmak üzere iki aşamadan oluştuğu belirtilmektedir. Söz konusu tedbirlerin; hükümetin siyasi iradesi, silahlı kuvvetlerin gücü ve yetkinliği, dış askeri yardımın mevcudiyeti,

³¹⁸ a.g.m., 64.

³¹⁹ Rothbert, *a.g.e.*, 9.

³²⁰ Rex Hudson, *Who Becomes a Terrorist and Why: The 1999 Government Report on Profiling Terrorists* (Guilford, The Lyon Press, 2000), 135.

³²¹ Samaranayake, *Political Terrorism of the Liberation*, 176.

hükümetin iç ve dış politikalarındaki ideolojik yönelim unsurlarına göre değişkenlik gösterdiği savunulmaktadır.³²²

Hükümetin askeri olmayan tedbirlerden ziyade askeri tedbirlere daha çok başvurduğu gerçekleştirdiği operasyonlar bağlamında ortaya çıkmaktadır. Devletin uyguladığı askeri tedbirlerin güvenlik güçlerine sorgulamadan öldürme imkânı tanıyan 15A Acil Durum Yönetmeliği ve güvenlik güçlerine istediği yerde arama yapma ve tutuklama yetkisi veren Terörizmin Önlenmesi Kanunu gibi sert önlemler içerdiği görülmektedir. Askeri tedbirlerin LTTE'nin lideri Vellupillai Prabhakaran'ın 2009 yılında öldürülmesine ve örgütün çöküşüne kadar kullanıldığı belirtilmektedir. Sri Lanka hükümeti tarafından uygulanan askeri tedbirlerin acımasız ve keyfi olduğu düşünülmekle beraber suçlu-masum ayrımı gözetmeksizin tüm Tamil halkına karşı uygulandığı savunulmaktadır. Bununla beraber hükümet tarafından finanse edilen ve parlamento üyeleri tarafından kurulan LTTE karşıtı grupların halkı terörize etmek ve işkence uygulamak için oluşturulduğu düşünülmektedir.³²³

Sri Lanka hükümetinin LTTE örgütüne karşı güvenlik güçlerini, paramiliter grupları ve ölüm mangalarını kullandığı görülmektedir. Hükümetin söz konusu güçleri Tamil halkına karşı sistematik bir kampanyayla organize ettiği ve paramiliter grupların ve ölüm mangalarının uyguladıkları şiddeti görmezden geldiği belirtilmektedir. 2002 sonrası süreçte örgütün devletle daha sık müzakereye girmeye çalışmasına rağmen Sri Lanka devletinin askeri tedbirleri uygulamaya devam ettiği düşünülmektedir. Güvenlik güçleri tarafından kurulan kontrol bölgelerinde tecavüz, cinayet ve işkence yöntemiyle halkın örgüte olan desteğini kesmeyi hedefleyen hükümetin, sivil ölümlerin artmasına neden olduğu bilinmektedir.³²⁴ Örgütün 2006 sonrası süreçte devlet terörizmi nedeniyle zayıflayarak Jaffna'da halkın arasına çekildiği belirtilmektedir.

18 Mayıs 2009 yılında Sri Lankalı güçlerin, LTTE lideri Prabhakaran'a suikast düzenleyerek öldürdüğü bilinmektedir. Aynı yılın ilk yarısında güvenlik güçlerinin, paramiliter örgütlerin ve ölüm mangalarının söz konusu örgütün askeri ve siyasi liderlerinin çoğunu öldürdüğü düşünülmektedir. Hükümetin uyguladığı devlet

³²² Gamini Samaranayake, "Patterns of Political Violence and Responses of the Government in Sri Lanka, 1971-1996", *Terrorism and Political Violence*, C. 11, S. 1 (1999): 117.

³²³ Bloom, *Ethnic Conflict State*, 70.

³²⁴ a.g.m., 69.

terörizmi sonucunda örgütün binlerce üyesinin teslim olduğu ve güvenlik güçlerinin uzun bir süreden sonra ülkenin kuzeyinde tekrar kontrolü ele geçirdiği belirtilmektedir. Söz konusu şiddetin temelinde Sri Lanka'da benzer bir örgütün ortaya çıkmasını tamamen engelleme düşüncesi olduğu dile getirilmektedir. Hükümet ve örgüt arasındaki mücadele sonucunda 1983 ile 1997 yılları arasında 10.000'i Sri Lankalı güvenlik güçleri olmak üzere 50.000 insanın hayatını kaybettiği ve ölen LTTE üye sayısının 22.116 olduğu belirtilmektedir. 2002 yılına kadar hayatını kaybeden toplam insan sayısının 65.000 olduğu düşünülmektedir.³²⁵

Özetle bağımsızlık sonrası dönemde uygulanan politikalar nedeniyle Sri Lanka'da etnik kökenli ayrımların olduğu gözlenmektedir. Haklarından mahrum edilen Tamillerin şiddet içermeyen yollarla siyasi haklar elde etmeye çalışmasına rağmen başarısız olduğu görülmektedir. İstediklerini elde edemeyen Tamillerin, en iyi yolun şiddet ve terörizmden geçtiğini fark etmesiyle beraber ülkede mücadelenin başladığı belirtilmektedir. Tamillerin hükümete ve sivil nüfusa karşı hava, kara ve deniz yoluyla saldırılar düzenlediği ve terörizm yöntemini benimsediği görülmektedir. Hükümetin terörizmle mücadele stratejisi bağlamında Tamillere karşı aşırı askeri tedbirlerle karşılık vermesi ve devlet terörizmi uygulaması söz konusu mücadelenin şiddetlenerek artmasına neden olmuştur. Sonuç olarak Tamillerin liderinin öldürülmesiyle beraber örgütün etkisiz hale getirildiği ve mücadelenin sonlandırıldığı düşünülmektedir. Ancak Tamiller arasında şiddetin son bulmasına rağmen ideolojinin son bulmadığı ve söz konusu politikalar devam ettikçe Tamillerin tekrar silahlanmasının mümkün olduğu görülmektedir. Bu nedenle hükümetin, LTTE benzeri grupların ortaya çıkma ihtimalini azaltmak için azınlık haklarını koruması ve terörizmle mücadele stratejisine terörizm veya aşırı askeri tedbirler yerine siyasi reformlar eklemesi gerekmektedir.

³²⁵ Samaranayake, Political Terrorism of the Liberation, 181.

5.SONUÇ

Terörizm uluslararası toplumu yüzyıllardır meşgul eden konulardan biri olmuştur ve meşgul etmeye devam edecektir. Bu alanda devletler, devlet dışı aktörler kadar önemli bir yere sahiptir. Devlet terörizminin yapılan terörizm çalışmaları dışında tutulması, konunun tamamlanmasını engellemekte ve eksiklikler ortaya çıkarmaktadır. Terörizme karşı devletlerin uyguladığı yöntem ve politikaların farklılık göstermesi ortak bir mücadele yönteminin oluşmasını engellemektedir. Bazı devletlerin uyguladığı yöntemler aşırıya kaçarak devlet terörizmine dönüşmekte ve şiddetin artmasına neden olmaktadır. Özellikle 2.Dünya Savaşı'ndan sonra devletlerin terörü bir araç olarak kullanması, ölüm mangaları ve paramiliter yapılanmaları güvenliği sağlayıcı unsurlar olarak görmeleri ve bu tür yapılanmalara mali ve askeri yönden destek sağlamaları sorunların daha da büyümesine neden olmaktadır.

Bu tezin varsayımlarından ilki devletlerin terörizmin uygulayıcısı olabileceği savıdır. İkinci bölümde izah edilmeye çalışıldığı gibi hedef kitle ve üst otorite bağlamında ele alınan devlet şiddetinin, terörizm olarak değerlendirildiği savunulmuş ve aktör odaklı terörizm tanımlarına karşı çıkılmış böylece eylem odaklı yapılan tanımın daha sağlıklı olduğu görüşü benimsenmiştir. Bilim insanlarının yaptığı tanımların bir kısmında terörizm; ulus altı gruplar veya devlet dışı aktörler tarafından kullanılan yöntemler şeklinde izah edilmektedir. Bir diğer ifadeyle aktör odaklı yapılan söz konusu tanımlarda devletlerin terörizmin uygulayıcısı olamayacağı ima edilmektedir. Yapılan bu tanımlar modern terör kavramının yazına girmesine imkan sağlayan Fransız Devrimi sonrasında uygulanan devlet terörünü, Hitler ve Stalin'in uyguladıkları şiddetleri açıklamada yetersiz kalmaktadır. Tanımlamalarda yapılan bir diğer hata ise araç ve amaç bakımından devlet ve devlet dışı aktörlerin farklı olduğu görüşüdür. Oysaki devletlerde, devlet dışı aktörlerin kullandığı gibi bombalama, suikast, insan kaçırmaya vb. tür terör eylemlerini kullanmakta ve hedef kitlenin politik tercihini değiştirmeyi amaçlamaktadır. Devletlerin meşru güç kullanma tekeline sahip olması terörizm çalışmalarında yanlış değerlendirilen konulardan biridir. Söz konusu yetkinin kullanılma tekeli, devletleri dilediği gibi güç kullanmasına imkân tanımamaktadır.

Nihayetinde devlet veya devlet dışı, aktörü kim olursa olsun gerçekleştirilen eylem terörizmdir. Aynı ihlaller, aynı yöntemler ve aynı amaçlar olduğu sürece aktörün farklılığı söz konusu eylemlerin farklı olduğu anlamı taşımamaktadır. Devlet tarafından uygulanan terörizmde, devlet dışı aktörler tarafından uygulanan terörizmde olduğu gibi kasti eylem, saik, araç, amaç ve maksat unsurlarından oluşmaktadır.

Tezin ikinci varsayımı olan devletlerin terörizme karşı terörizmle cevap vermesi çalışmanın ikinci bölümünde nedenleri ile ele alınırken üçüncü bölümünde ise örnek vakalar üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Söz konusu örnek vakalar göz önüne alındığında, devlet terörizminin terörizme karşı koymada bir araç olarak kullanıldığı açıkça görülmektedir. Bununla beraber çalışmada belirtildiği gibi 4 örnek vakanın 3'ünde devlet, kendi adına çalışan paramiliter yapılanmaları kullanmış ve uluslararası arenadaki baskıdan ve sorumluluktan kurtulmaya çalışmıştır. Ancak kullanılan bu tür gayri hukuki yapılanmalar, sorunun daha da büyümesine ve şiddetin ülke genelinde yayılmasına neden olmaktadır. Fransa askeri kuvvetlerini; Sri Lanka, Kolombiya ve Arjantin'in ise askeri kuvvetler ile birlikte paramiliter yapılanmaları da kullanarak terörizmi sonlandırmaya çalışmıştır.

Fransa uyguladığı devlet terörizmi nedeniyle uluslararası toplum tarafından baskıya maruz kalmış ve Cezayir'in bağımsızlığını FLN ile girdiği silahlı mücadeleleri kaybetmemesine rağmen tanımak zorunda kalmıştır. Sri Lanka anti-Tamil politikaların yanında uyguladığı şiddet ile terörizmi 2009 yılında sonlandırmayı başarmıştır. Ancak hükümetin uyguladığı yöntemler ve politikalarda değişiklik olmaması, terörizmin tekrar ortaya çıkma ihtimalini güçlendirmektedir. Arjantin, Kirli Savaş Dönemi boyunca acımasız uygulamalar ile tarihte kötü bir iz bırakmış, askeri yönetimin acımasız yöntemleri Montonerolar'ı etkisiz hale getirmesine rağmen halk üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Örnek vakalar arasında Kolombiya'nın sonradan yaptığı değişiklikler sayesinde terörizme karşı koymada en başarılı örnek olduğu görülmektedir. Kolombiya hükümeti 2002 sonrası yaşanan süreçte paramiliter yapılanmaları silahsızlandırmış, insanların siyasal seçim imkânlarını arttırmış ve terörizm şiddetini azaltmayı başarmıştır. İncelenen devlet terörizmi vakaları ele alındığında, terörizm sorununun çözülmüş gibi görülmesine rağmen uygulanan şiddet seviyesi yüzünden binlerce insan hayatını kaybetmiştir. İnsanların hafızasında kötü izler bırakan devlet terörizmi yöntemi kısa vadede sorunun çözümüne imkân sağlamasına rağmen uzun vadede kalıcı bir çözüm sunamamaktadır. Uygulanan şiddet

nedeniyle devlete karşı terörizm yöntemini benimseyen grupların tekrardan bu yöntemi benimsemelerinde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bununla beraber devlet terörizmi halkın, intikam ve hırs duygularını tetiklemekte ve terör örgütlerine olan desteği arttırmaktadır.

Günümüz konjonktürü ele alındığında ise devletlerin terörizmle başa çıkmada zorluk çekmeleri devlet terörizmini yöntem olarak benimsemelerine neden olmaktadır. Günümüzde çoğu terör örgütünün daha çok başarısız devletlerde ortaya çıktığı görülmektedir. Söz konusu başarısız devletlerin, ordu kapasitelerinin yetersizliği ve terörizmle mücadelede başarısız ve isteksiz olmaları sonucunda devlet terörizmini bir yöntem olarak benimsemeleri muhtemeldir. Buda başarısız devletler terör doğurur teorisini kuvvetlendirmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde açıklandığı ve üçüncü bölümünde örneklendirildiği üzere bu tür devletler paramiliter yapılanmalar kullanarak terörizme karşı koymaya ve güvenliğini sağlamaya çalışmaktadır. Bu nedenle devlet terörizminin giderek daha da artacağını düşünmek hayalci bir tutum olmayacaktır.

Yapılan çalışmada terörizminin ortaya çıkmasındaki en temel sorunun siyasi katılımın sınırlandırılması olduğu, devletlerin de terörizmin uygulayıcısı olabileceği, devletlerin terörizme karşı devlet terörizmi yöntemini benimsediği ve bu yöntemin gelecekte de kullanılabilecek bir yöntem olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Terörizmin birçok sebebinin olduğu dile getirilmesine rağmen örneklenen vakaların tamamında siyasi katılımın kısıtlanması göze çarpmaktadır. Montonerolar örgütünde görüldüğü gibi ekonomik sorunlar terörizmin ortaya çıkışını açıklamada yetersiz kalmaktadır. Terörizme karşı koymada askeri tedbirler kadar siyasi tedbirlerinde önemli olduğu ve siyasi katılım üzerine devletlerin gerekli tedbirler alması gerektiğinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Devletlerin siyasi katılımı kısıtlaması, insanların şiddet dışında sorunlarını dile getirebilecek yöntemin olmadığı görüşünü benimsemelerine neden olmaktadır. Buda terör örgütlerin ortaya çıkmasına ve bu tür yapılanmalara olan desteğin artmasına neden olmaktadır. Artan destek ve devletin terörizme karşı koymadaki başarısızlığı, devleti uyguladığı şiddeti arttırmaya teşvik etmekte ve terörizm yöntemini benimsemesiyle sonuçlanmaktadır. Şiddet seviyeleri ve ölüm sayıları ele alındığında ise devlet terörizminin ne kadar tehlikeli ve yıkıcı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Buna rağmen yazında devlet terörizmi adına çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Bu kapsamda devlet terörizmi üzerine yapılan akademik çalışmalar

daha geniş kapsamlı ele alınmalı ve söz konusu çalışmalarda nicel anlamda da artış sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- American University Special Operations Research Office. *Underground in Insurgent Revolutionary and Resistance Warfare*. Washington: US Government Print, 1963.
- Argentina: The War Goes On”. *NECLA’s Latin America and Empire Report*. C. 11, S. 1 (1977): 3-16.
- Aussaresses, Paul. *Servies speciaux: Algerie*. Paris: Perrin, 2001.
- Avcı, Engin. Radikal İslamcı Terörizmin Meşru Gösterilmesi: Türkiye Hizbullahı Örneği. (Doktora Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, 2011).
- Badey, J. Thomas, “Defining International Terrorism: A Pragmatic Approach”, *Terrorism and Political Violence*. C. 10. S. 1 (1998): 90-107.
- Bagley, Bruce. M. “Colombia and the War on Drugs”. *Foreign Affairs*, C. 67. S. 1 (1998): 70-92.
- Barbu, Z. “Rumania”, *European Fascism*. ed. S.J.Woolf. New York: Vintage Books, 1968, 146-166.
- Başeren, Sertaç Hami. “Uluslararası Hukuk Açısından Terörizm”, *Dünyada ve Türkiye’de Terör*. ed. Ali Tarhan. Ankara: T.C. Merkez Bankası Yayını, 2002, 183-206.
- _____. “Kavramsal Özellikleri ile Terörizm (Tarihi ve Hukuki Boyutları ile)”. *Küresel Terörizm ve Uluslararası İş Birliği Sempozyumu Birinci Uluslararası Sempozyum Bildirileri, 23-24 Mart 2006*. Ankara: Genelkurmay Basım Evi, 2006, 7-18.
- _____. “Terrorism with Its Differentiating Aspects”. *Defence Against Terrorism Review*. C. 1. S. 1 (2008): 1-11.
- Bjorgo, Tore. “Conclusions”, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*. ed. Tore Bjorgo. London: Routledge Press, 2005, 256-265.
- Blakeley, Ruth. *State Terrorism and Neoliberalism*. New York: Routledge, 2009.
- _____. “State Terrorism in the Social Sciences Theories, Methods and Concept”. *Contemporary State Terrorism Theory and Practise*. ed. Richard Jackson, Eamon Murphy, Scott Poynting. New York: Routledge Press, 2010, 12-28.

- _____. "State Violence as State Terrorism". *The Ashgate Research Companion to Political Violence*. ed. Marie Breen, Smyth. London: Ashgate, 2012, 63-78.
- Bloom, Mia, M. "Ethnic Conflict, State Terror and Suicide Bombing in Sri Lanka". *Civil Wars*. C. 6. S. 1 (2003): 54-84.
- _____. *Dying to Kill: The Allure of Suicide Terror*. New York: Columbia University Press, 2005.
- Bouchat, J. Clarence. "A Fundamental Islamic Threat to the West". *Studies in Conflict and Terrorism*. C. 4. S. 19 (1996): 339-352.
- Brace, Richard, Joan Brace. *Ordeal in Algeria*. Princeton New Jersey: Van Nostrand, 1960.
- Caistor, Nick. "Two Faces of Argentina". *Index on Censorship*. C. 16. S. 7 (1987): 20-22.
- Cameron, Gavin. "Multi-track Microproliferation: Lessons from Aum Shinrikyo and Al Qaida", *Studies in Conflict and Terrorism*, C. 22, S. 4 (1999): 277-309.
- Ceballos, Miguel and Gerard Martin. "Between Terror and Reform". *Georgetown Journal of International Affairs*. C. 2. S. 2 (2001): 87-95.
- Chalk, Peter. *West European terrorism and Counter-Terrorism: The Evolving Dynamic*. Basingstoke: Macmillan Press, 1996.
- _____. "Front De Liberation Nationale (FLN)", *Encyclopedia of Terrorism*. California: ABC-CLIO, 2013, 232-234.
- _____. "The LTTE's International Organization and Operations-A Preliminary Analysis". <https://fas.org/irp/world/para/docs/com77e.htm> [Erişim Tarihi: 29.01.2020].
- _____. "Montoneros", *Encyclopedia of Terrorism*. California: ABC-CLIO, 2013, 492-493.
- Chambliss, William. "State Organized Crime". *The American Society of Criminology*. C. 27. S. 2 (1989): 183- 208.
- Claridge, David. "State Terrorism? Applying a Definitional Model". *Terrorism and Political Violence*. C. 8. S. 3 (1996): 47-63.
- Clark, Micheal K. *Algeria in Turmoil*. New York: Praeger, 1959.
- Cohen, William B. "The Algerian War, the French State and Official Memory". *Historical Reflections*. C. 28. S. 2 (2002): 291-239.
- Colombia's escalating violence". *Strategic Comments*. C. 3. S. 4 (1997): 1-2.
- Combs, Cindy C and Martin Slann. "Argentina, State Terrorism in", *Encyclopedia Of Terrorism*. New York: Facts on File, 2007, 18-19.

- Cragin, Kim, Bruce Hoffman. *Arms Trafficking and Colombia*. Rand National Defense Research Institute, 2003.
- Crenshaw, Martha. *Revolutionary Terrorism*. Stanford: Hoover Institution Press, 1978.
- _____. "Introduction: Reflections of Effects of Terrorism". *Terrorism, Legitimacy and Power: The Consequences of Political Violence*. ed. Martha Crenshaw. PA: Pennsylvania State University Press, 1983. 1-37.
- _____. "Thoughts on Relating Terrorism to Historical Contexts", *Terrorism in Context*. ed. Martha Crenshaw. Pennsylvania State University Press, 1995, 3-24.
- _____. *The Effectiveness of Terrorism in the Algerian War*. PA: Pennsylvania State University Press, 1995.
- _____. "Question to be Answered, Research to be Done, Knowledge to be Applied". *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*. ed. Walter Reich. Washington DC: Woodrow Wilson Center, 1998. 247-260
- _____. "The Causes of Terrorism". *The New Global Terrorism Characteristics, Causes, Controls*. ed. Charles W. Kegley JR Charles Kegley. NJ: Prentice Hall, 2003, 92-106.
- Çağiran, Mehmet Emin. *Uluslararası Alanda İnsan Hakları*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2017.
- Delgado, Jorge. E. "Colombian Military Thinking and the Fight Against the FARC-EP Insurgency, 2002-2014". *Journal of Strategic Studies*. C. 38. S. 6 (2015): 826-851.
- Demir, Cenker Korhan, *Ayaklanmalar ve Ayaklanmalara Karşı Koyma: Kavramlar, Stratejiler ve Ülke Tecrübeleri*. 1.bs. Ankara: Nobel Bilimsel Eserler. 2017
- Drake, C.J.M. "The Role of Ideology in Terrorists' Target Selection". *Terrorism and Political Violence*. C. 2. S. 10 (1998): 53-85.
- Duvall, Raymond, Micheal Stohl. "Governance by Terror". *The Politics of Terrorism*. Ed. Micheal Stohl. New York: Marce Dekker, 1988, 231-271
- Enders, Walter, Todd Sandler. *The Political Economy of Terrorism*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006
- Falk, Richard. "A Dual Reality: Terrorism Against the State and Terrorism by State" *The New Global Terrorism Characteristics, Causes, Controls*. ed. Charles W. Kegley. NJ: Prentice Hall, 2003, 53-60.
- Feldmann, Andreas. E. "Revolutionary Terror in the Colombian Civil War". *Studies in Conflict and Terrorism*. C. 41. S. 10 (2018): 825-846.

- Foreign Relations of the United States. *Arab-Israeli Dispute; United Arab Republic; North Africa Volume XIII 1958-1960*. United States Government Printing Office Washington, 1992.
- Ford, Franklin. *Political Murder: From Tyrannicide to Terrorism*. MA: Harward University Press, 1985.
- Fox, Jonathan. ““The Effects of Religion on Domestic Conflicts”. *Terrorism and Political Violence*. C. 10. S. 4 (1998): 43-63.
- Fremaux, Jacques. “National Liberation, Algerian ‘Style’?”. *Insurgencies and Counterinsurgencies National Styles and Strategic Culture*. ed. Beatrice Heuser, Eitan Shamir. Cambridge University Press, 2016, 193-211.
- Galula, David. *Ayaklanmaları Bastırma Hareketler*. Çev. Hasan Lembet. Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1965.
- Gilliespie, Richard. “Peronism and Left Militarism”. *Bulletin of the Society for Latin American Studies*. S. 30 (1979): 36-79.
- “Global Terrorism Database”, <http://apps.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=overtime&search=State%20Terror> [Erişim Tarihi 21.01.2020].
- “Global Terrorism Database”, <http://apps.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?charttype=pie&chart=target&search=State%20Terror> [Erişim Tarihi 21.01.2020].
- Greboule, Alexander and William Rose. “David Galula’s Counterinsurgency: Occam’s Razor and Colombia. *Civil Wars*. C. 13. S. 3 (2011): 280-301.
- Gurr, Ted Robert. ““Political Terrorism: Historical Antecedents and Contemporary Trends”. *From Violence in America*. S. 2 (1989): 201-230.
- _____. B.Cole, *The New Face of Terrorism: Threats from Weapons of Mass Destruction*. London: I.B. Tauris, 2000.
- _____. “Terrorism in Democracies: When It Occurs, Why It Fails”. *The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*. ed. C.W.Kegley NJ: Prentice Hall, 2003, 202-216.
- Güler, Ahmet. “Afrika’nın Ortasında Bir Terör Örgütü: Tanrının Direniş Ordusu”. *Terör ve Şiddet Sarmalında Orta Doğu ve Afrika*. ed. Bilal Sevinç, İrfan Çiftçi. Ankara: Karınca Yayınları, 2015, 217-233.
- Hanauer, S. Laurence. “The Path to Redemption: Fundamentalism, Judaism, Territory and Jewish Settler Violence in the West Bank”. *Studies in Conflict and Terrorism*. C. 4. S. 18 (1995): 245-270.
- Heymann, Philip. “Dealing with Terrorism: An Overview”. *International Security*. C. 26. S. 3 (2002): 24-38.

- Hoffman, Bruce "Holy Terror: The Implications of Terrorism Motivated by Religious Impertavie". *Studies in Conflict and Terrorism*. C. 4. S. 18 (1995): 271-284.
- _____. "Change and Continuity in Terrorism". *Studies in Conflict and Terrorism*. C. 24. S. 5 (2001): 417-428.
- _____. Gordon H. McCormick. "Terrorism, Signaling and Suicide Attack". *Studies in Conflict and Terrorism*. C. 27. S. 4 (2004): 243-281.
- _____. *Inside Terrorism*. Colombia University Press, 2006.
- Holmes, Jennifer. "Political Violence and Regime Change in Argentina: 1965-1975". *Terrorism and Political Violence*. C. 13. S. 1 (2001): 134-154.
- _____. and Sheila Amin Gutierrez de Pineres. "Violence and the state: Lessons from Colombia". *Small Wars and Insurgencies*. C. 25. S. 2 (2014): 372-403.
- Horne, Alistiar. *A Savage War of Peace: Algeria 1954-62*. Middlesex: Penguin Books, 1977.
- Hudson, Rex. *Who Becomes a Terrorist and Why: The 1999 Government Report on Profiling Terrorists*. Guilford: The Lyon Press, 2000.
- Imai, Ryukichi. "Weapons of Mass Destruction: Major Wars, Regional Conflicts and Terrorism". *Asia-Pasific Review*. C. 9. S. 1 (2002): 88-99.
- "International Humanitarian Law and International Human Rights Law: Similarities and Differences Factsheet". <https://www.icrc.org/en/document/international-humanitarian-law-and-international-human-rights-law-similarities-and> [Erişim Tarihi: 26.03.2020].
- Jackson, Henry F. *The FLN in Algeria: Party Development in a Revolutionary Sosciety*. Wesport: Greenwood Press, 1977.
- Jackson, Richard. "The Ghosts of State Terror: Knowledge, Politics and Terrorism Studies". *Critical Studies on Terrorism*. C. 1. S. 3 (2008): 377-392.
- _____. "A Defence of the Concept of State Terrorism", *International Studies Association 51. Annual Convention*. New Orleans: 2010.
- _____. "Introduction". *Contemporary State Terrorism Theory and Practise*. ed. Richard Jackson. Eamon Murphy, Scott Poynting. New York: Routledge Press, 2010, 1-12.
- Jan Oskar, Engene. "Terrorism in Western Europa: Explaining the Trends since 1950". <https://journals.lib.unb.ca/index.php/jcs/article/view/196/339> [Erişim Tarihi: 27.10.2019].
- Jenkins, Brian. *International Terrorism: A New Mode of Warfare*. (The Rand Corporation, 1974).

- Juergensmeyer, Mark. "The Worldwide Rise of Religious Nationalism". *Journal of International Affairs*. C. 3. S. 63 (1996): 262-273.
- Keen, Benjamin, Mark Wasserman. *A History of Latin America*. New York: Oxford University Press, 1989.
- Kelly, Robert J. "Armed Prophets and Extremists: Islamic Fundamentalism", *The Future of Terrorism: Violence in the New Millennium*. ed. Harvey W. Kushner. CA: Sage Publications, 1998, 21-33.
- "Kolombiya ile FARC 6 Ay İçinde Barış Anlaşması İmzalayacak". https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150923_kolombiya_farc [Erişim Tarihi: 08.03.2020].
- Laqueur, Walter. *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*. New York: Oxford University Press, 1999.
- _____. *A History of Terrorism*. New Jersey: Transacriion Publishers, 2001.
- _____. *No End to War: Terrorism in the Twenty-First Century*. New York: Continuum, 2003.
- _____. "Reflections on Terrorism". <https://www.foreignaffairs.com/articles/1986-09-01/reflections-terrorism> [Erişim Tarihi: 16.12.2019].
- Lee, Chris. "The FARC and the Colombian Left: Time for a Political Solution?". *Latin American Perspectives*. C. 39. S. 1 (2012): 28-42.
- Lewis, Paul H. "'Inferno'". *Guerillas and Generals The Dirty War in Argentina*. ed. Paul H.Lewis. Westport: Preager, 2002, 145-161.
- Long, E. David. *The Anotomy of Terrorism*. New York Press, 1990.
- Lutz, Brenda, James Lutz. *Global Terrorism*, New York Routledge Press, 2008.
- Maher, David and Andrew Thomson. "The terror That Underpins the 'peace': The Political Economy of Colombia's Paramilitary Demobilisation Process". *Critical Studies on Terrorism*. C. 4. S. 1 (2011): 95-113.
- Malka, Haim. "Must Innocent Die? The Islamic Debate Over Suicide Attacks". <https://dev.meforum.org/530/must-innocents-die-the-islamic-debate-over> [Erişim Tarihi: 07.11.2019].
- Mitchell, C. Micheal Stohl, D. Carleton, G. Lopez. "State Terrorism: Issues of Concept and Measurement". *Government Violence and Repression: An Agenda for Research*. ed. M.Stohl and G. Lopez. New York: Greenwood Press, 1986. 1-26.
- Moran, Daniel. "Two Sides of the Same COIN: Torture and Terror in Algerian War. 1954-65. *Strategic Insight*. C. 8. S. 1 (2009): 1-7.
- O'Ballance, Edgar. *The Algerian Insurrection 1954-62*. CT: Archon Books, 1967.

- O'Neil, Andrew. "Terrorist Use of Weapon of Mass Destruction: How Serious is the Threat". *Australian Journal of International Affairs*. C. 57. S. 1 (2003): 99-112.
- Ortiz, Roman. D. "Insurgent Strategies in the Post-Cold War: The Case of the Revolutionary Armed Forces of Colombia". *Studies in Conflict and Terrorism*. C. 25. S. 2 (2002): 127-143.
- Öktem, Emre. *Terörizm, İnsancıl Hukuk ve İnsan Hakları*, İstanbul: Derin Yayınları, 2011.
- Peiris, Gerald. "Secessionist War and Terrorism in Sri Lanka: Transnational Impulses". <https://www.satp.org/satporgtp/publication/books/global/peiris.htm> [Erişim Tarihi 29.01.2020].
- Pillar, Paul. *Terrorism and U.S. Foreign Policy*. Washington DC: Brookings Institution, 2001.
- Raymond, Gregory A. "A Dual Reality: Terrorism Against the State and Terrorism by State" *The New Global Terrorism Characteristics, Causes, Controls*. ed. Charles W. Kegley. NJ: Prentice Hall, 2003,71-84.
- Rejali, Darius. *Torture and Democracy*. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2007.
- Rochlin, F. James. *Vanguard Revolutionaries in Latin America: Peru, Colombia, Mexico*. UK: Lynsee Reinner Publishers, 2003.
- Ross, Jeffrey Ian. "Structural Causes of Oppositional Political Terrorism: Towards a Causal Model". *Journal of Peace Research*. C.30. S. 3 (1993): 317-329.
- Rotberg, Robert. *Creating Peace in Sri Lanka: Civil War and Reconciliation*. Brookings Institution Press, 1999.
- Rudolph, Rummel. *Death by Government*. New jersey: Sevent Paperback Printing, 2009.
- Rusell, Charles, A and Bowman H. Miller Captain. "Profile of Terrorist". *Terrorism*. C. 1, S. 1 (1977): 17-34.
- Samaranayake, Gamini." Political Violence in Sri Lanka: A Diagnostic Approach". *Terrorism and Political Violence*. C. 9. S. 2 (1997): 99-119
- _____. "Patterns of Political Violence and Responses of the Government in Sri Lanka, 1971-1996". *Terrorism and Political Violence*. C. 11. S. 1 (1999): 110-122.
- _____. "Political Terrorism of the Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE) in Sri Lanka". *South Asia: Journal of South Asian Studies*. C. 39. S. 1 (2007): 171-183.

- Schmid, Alex P. "The Response Problem As a Definition Problem". *Terrorism and Political Violence*. C. 4. S. 4 (1992): 7-13.
- _____. "Prevention of Terrorism: Towards a Multi-Pronged Approach", *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Wars Forward*. ed. Tore Bjorgo. London: Routledge Press, 2005, 223-241.
- Schweitzer, Yoram. "Suicide Terrorism: Development and Main Characteristics". *Countering Suicide Terrorism*. ed. In Anti Defamation League. New York: In Anti Defamation League, 2002, 77-88.
- Silke, Andrew. "Fire of Iolau: The Role of State Countermeasures in Causing Terrorism and What Needs to be Done". *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*. ed. T.Bjorgo. London: Routledge Press, 2005, 241-256.
- _____. "The Road Less Travelled". *Research on Terrorism: Trends, Achievements and Failures* ed. Andrew Silke. London: Frank Cass, 2004, 186-241.
- Soeters, Joseph. *Ethnic Conflict and Terrorism: The Origins and Dynamics of Civil Wars*. London: Routledge, 2005.
- "South Asia: Sri Lanka". https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print_ce.html [Erişim Tarihi: 27.01.2020].
- Sönmezoğlu, Faruk. *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*. 5. bs. İstanbul: Der yayınları, 2017
- Sprinzak, Ehud. "Extremism and Violence in Israeli Democracy". *Terrorism and Political Violence*. C. 3/4. S. 12 (2000): 209-236.
- Sproat, Peter Alan. "Can the State be Terrorist" *Terrorism*. C. 14. S. 1 (1991): 19-29.
- "State Sponsor of Terrorism". <https://www.state.gov/state-sponsors-of-terrorism/> [Erişim Tarihi: 17.11.2019].
- Stohl, Micheal. "National Interest and State Terrorism in International Affairs". *Political Science*. C. 36. S. 1 (1984): 37-52
- _____. "The State as Terrorist: Insight and Implications". *Democracy and Security*. C. 2. S. 1 (2006): 1-25.
- Swieg, Julia. E. "What Kind of War for Colombia". <https://www.foreignaffairs.com/articles/colombia/2002-09-01/what-kind-war-colombia> [Erişim Tarihi: 29.03.2020].
- Tan, Andrew. "Armed Muslim Separatist Rebellion in Southeast Asia: Persistence, Prospects and Implication". *Studies in Conflict and Terrorism*. C. 4. S. 23 (2000): 267-288.
- Teguiya, Mohamed. *L'Algeria en Guerre*. Alger: Office of Academic Publications, 1988

- Thackrah, Richard John. *Dictionary of Terrorism*. London: Routledge, 2004.
- Thomas, Martin C. "Violence in the Algerian War of Independence: Terror, Counter-terror and Compliance". *The Routledge History of Terrorism*. ed. Randall D. Law. New York: Routledge, 2015, 218-239.
- Tiruchelvam, Neelan. "Accommodating Self Rule: Sri Lankan Dialects". *Autonomy and Ethnicity: Negotiating Competing Claims in Multi Ethnic States*. ed. Yash Ghai. London: Cambridge University Press, 2000, 197-219.
- Uzun, Turgay, Gözde Müşerref Gezgüç. "Arjantin Siyasi Tarihinde Askeri Darbeler". *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*. C. 6. S. 2 (2017): 150-183.
- Valentine, Douglas. *The Phoenix Programme*. iUniverse, 2000.
- Veness, David. "Terrorism and Counterterrorism: An International Perspective". *Studies in Conflict and Terrorism*. C. 25. S. 5 (2001): 407-416.
- Voorde, Cecile, Van de. "Sri Lankan Terrorism: Assessing and Responding to the Threat of the Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE)". *Police Practice and Research: An International Journal*. C. 6. S. 2 (2005): 181-199.
- Wales, George E. "Algerian Terrorism". *Naval War College Review*. C. 22. S. 2 (1969): 26-42.
- Walter, Victor. *Terror and Resistance*. Oxford: Oxford University Press, 1969.
(Aktaran: Blakeley, Ruth. *State Terrorism and Neoliberalism*. New York: Routledge, 2009.
- Walton, John. *Reluctant Rebels: Comparative Studies of Revolution and Underdevelopment*. New York: Columbia University Press, 1984.
- Weinberg, Leonard, Louise Richardson. "Conflict Theory and the Trajectory of Terrorist Campaigns in Western Europe", *Research on Terrorism: Trends, Achievements and Failures*. ed. Andrew Silke. London: Frank Cass Press, 2004, 138-160.
- Wilkinson, Paul. *Terrorism Versus Democracy The Liberal State Response*. Routledge, 2001.
- _____. "Why Modern Terrorism? Differentiating Types and Distinguishing Ideological Motivations". *The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*. ed. Charles Kegley. NJ: Prentice Hall, 2003, 106-139.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : KONCAGÜL, İzzet
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum tarihi ve yeri : 01.02.1995/Samsun
Telefon : 05068271778
e-mail : i.koncagul@gmail.com

Eğitim Derece

Üniversite ve Bölüm

Mezuniyet Tarihi

Lisans	Gazi Üniversitesi/Uluslararası İlişkiler	04.06.2018
--------	--	------------

Yabancı Dil

İngilizce